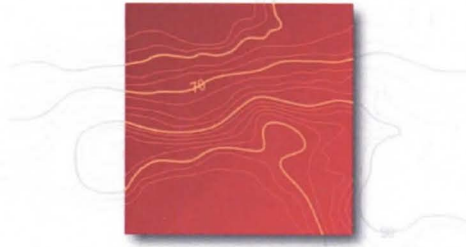

Arkeol. 26/2.2.2015

INVENTOINTIRAPORTTI

KAUHAVA

Alahärmä – Voltti

Osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi

6.-9.10.2014

AKDG 3928:1

MUSEOVIRASTO

KULTTUURIYMPÄRISTÖN HOITO | ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT
PETRO PESONEN

Tiivistelmä

Museoviraston arkeologiset kenttäpalvelut suoritti syksyllä 2014 Sweco Ympäristö Oy:n tilauksesta Alahärjän-Voltin osayleiskaava-alueen arkeologisen inventoinnin Kauhavalla. Kaava-alue on kooltaan noin 2460 hehtaaria, mutta työhön ei kuulunut alueen sisällä oleva jo asemakaavoitettu alue, kooltaan 619 hehtaaria. Alueelta oli aiemmin tiedossa kolme kivikautista irtolöytöä, muttei lainkaan kiinteitä muinaisjäännöksiä. Inventointialue sijaitsee kahden historiallisen ajan kylän, Vuoskosken ja Vuohisluoman/Naarasluoman, alueella. Inventoinnissa löydettiin kaksi mahdollisesti esihistoriallista kiviröykkiökohdetta ja dokumentoitiin lisäksi kaksi kiinteäksi muinaisjäännökseksi luokiteltavaa kohdetta, Vuoskosken rajakivi ja yksi tervahauta. Lisäksi havaittiin kaksi kohdetta, joista toisessa kiviaita ja toisessa kivijalka sekä kiviaitaa. Historiallisen ajan karttojen perusteella alueelta paikannettiin yhdeksän 1500-1600 –luvulla asutettua talonpaikkaa/kylätonttia ja kolme 1700-luvun kartoilla esiintyvää vesimyllynpaikkaa.

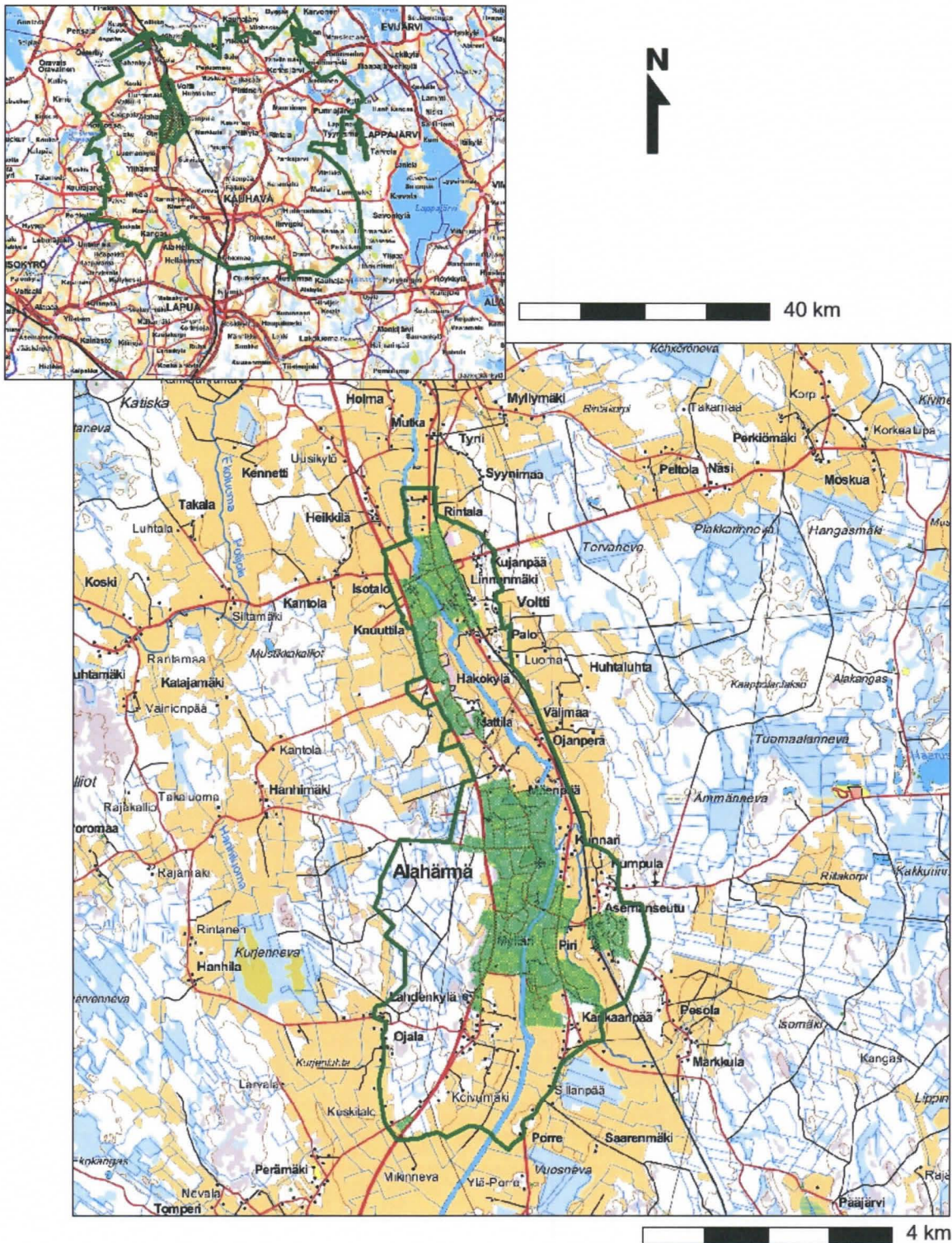
Sisältö

Arkisto- ja rekisteritiedot	2
Yleiskartat	3
1. Johdanto	5
2. Alahärmän-Voltin osayleiskaava-alue	6
2.1 Ympäristö ja luonnonhistoria	6
2.2 Arkeologinen tutkimushistoria	6
2.3 Kaava-alueen asutushistoriaa	7
3. Inventoinnin kulku ja tulokset	11
4. Yhteenveto	12
Lähteet	13
Valokuvaluettelo	14
Kohdekuvaukset ja kohdehakemisto	15

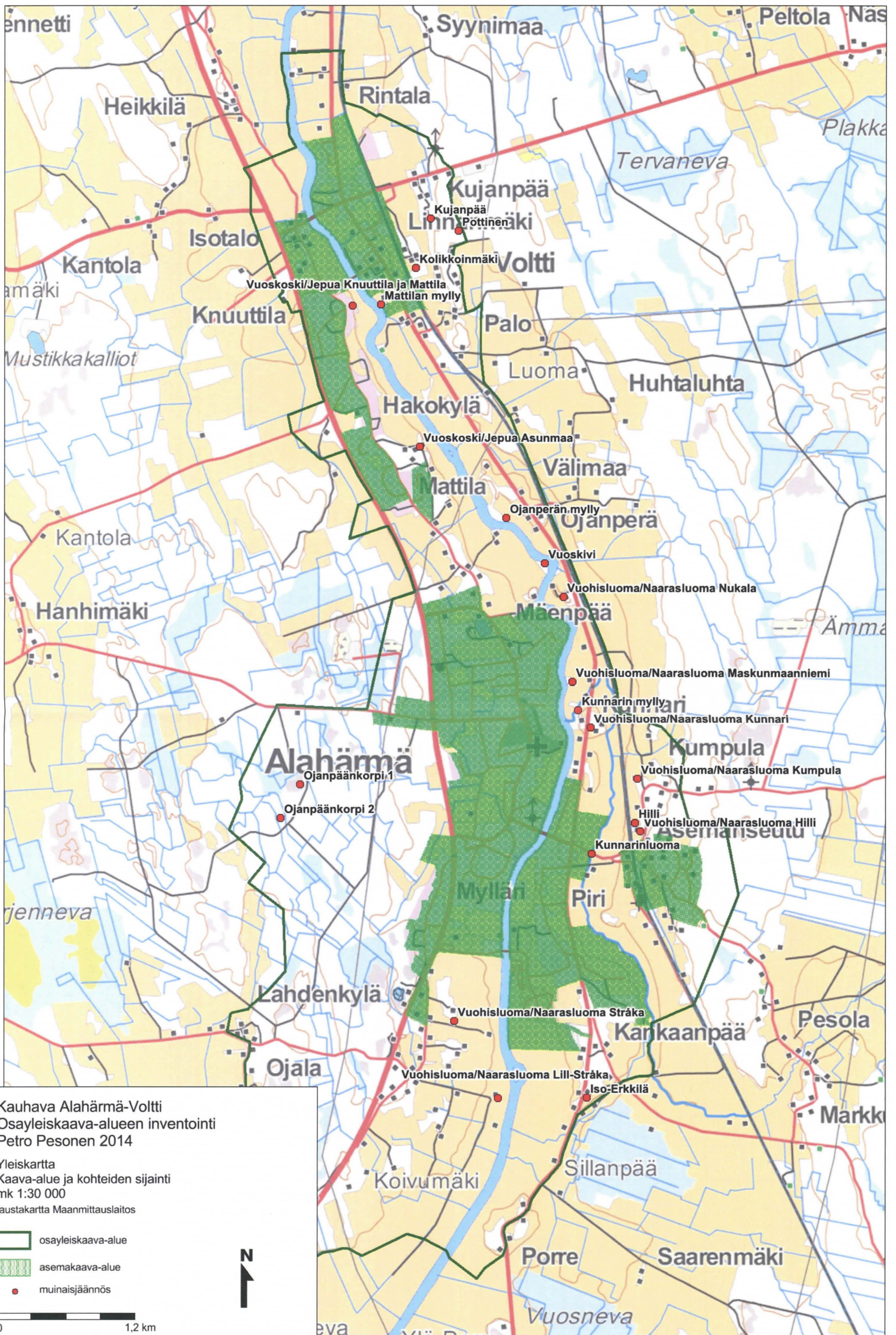
Arkisto- ja rekisteritiedot

Kohteen laji:	Kauhava Alahärmä – Voltti, yleiskaava-alueen arkeologinen inventointi
Tutkimuslaitos:	Museovirasto/Arkeologiset kenttäpalvelut
Inventoija:	FL Petro Pesonen
Kenttätyöaika:	6.-9.10.2014
Kartat:	P3434 (TM35-lehtijako), 231207-231208 (Yleislehtijako)
Tutkimuksen tilaaja:	Sweco Ympäristö Oy
Alkuperäinen raportti:	Museoviraston arkisto, Helsinki
Kopiot:	Sweco Ympäristö Oy, Kauhavan kaupunki, Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo
Löydöt:	-
Digitaalikuvat:	AKDG 3928-3930, 3935-3940, 3941-3946
Aikaisemmat tutkimukset:	A.O. Heikel & U.T. Sirelius, inventointi 1900; A. Siiriäinen, inventointi 1967, T. Karjalainen, inventointi 2008

Yleiskartat

Yleiskaava-alueen sijainti. Ylemmässä kartassa inventointialueen sijainti Kauhavalla, mittakaava 1:100000. Alemmassa kartassa yleiskaava-alue vihreällä rajauksella ja työhön kuulumaton asemakaavoitettu alue vihreällä rasterilla, mittakaava 1:100000. Taustakartat Maanmittauslaitos, maastokarttarasterit 1:100000 ja 1:500000.

Kauhava Alahärmä-Voltti
 Osayleiskaava-alueen inventointi
 Petro Pesonen 2014

Yleiskartta
 Kaava-alue ja kohteiden sijainti
 mk 1:30 000
 taustakartta Maanmittauslaitos

- osayleiskaava-alue
- asemakaava-alue
- muinaisjäänne

0 1,2 km

1. Johdanto

Museoviraston arkeologiset kenttäpalvelut suoritti syksyllä 2014 Sweco Ympäristö Oy:n tilauksesta ja alikon-sulttina Alahärmän-Voltin osayleiskaava-alueen arkeologisen inventoinnin. Tarjouspyynnön ja Museoviras-ton lausunnon (dnro MV/352/05.02.00/2014) mukaisesti alueella tuli kaavan pohja-aineistoksi selvittää alu-teen esihistoriallinen ja historiallisen ajan kulttuuriperintö. Kaava-alue on kooltaan noin 2460 hehtaaria, mutta työhön ei kuulunut alueen sisällä oleva jo asemakaavoitettu alue, kooltaan 619 hehtaaria.

Inventoinnin tavoitteena oli selvittää alueen esihistoriallinen ja historiallisen ajan arkeologinen kulttuuripe-rintö mahdollisimman kattavasti kenttätöajan sallimissa rajoissa. Koska inventointialueella ei ollut lainkaan Muinaisjäännösrekisterissä entuudestaan olevia kohteita, keskityttiin inventoinnissa toisaalta paikallista-maan historiallisen ajan kylän- ja talonpaikat ja toisaalta etsimään maastosta ennestään tuntemattomia esi-historiallisia ja historiallisen ajan muinaisjäännöksiä.

Koko Alahärmän kaava-alueelta tunnettiin ennen inventointia Puisaarenkydön mahdollinen pronssikautinen asuinpaikka ja Piiskoomänty, joka on historiallisen ajan piiskauspetäjä. Näistä kumpikin sijaitsee kuitenkin jo asemakaavoitetulla alueella ja lisäksi Puisaarenkytö on poistettu rauhoituksesta ja Piiskoomänty on siirretty pois alkuperäiseltä paikaltaan. Historiallisen ajan lähdemateriaalin mukaan kaava-alueella on kuitenkin kaksi historiallisen ajan kylää, Vuoskoski ja Vuohisluoma/Naarasluoma, joista jälkimmäinen tunnetaan myös Här-mänä. Yksi inventoinnin keskeinen tehtävä olikin näiden historiallisen ajan kylien tonttimaiden paikallistami-nen ja määrittely. Tärkeinä lähdeaineistoina on Maanmittaushallituksen uudistusarkiston karttojen lisäksi käy-tetty Eero Kojosen kirjoittamia Alahärmän historia-teoksia sekä Härmä-seuran sukututkijoiden tekemiä talo-kohtaisia historiaselvityksiä.¹ Museoviraston löytöluetteloiden mukaan alueelta on muutamia esihistoriallisia kiviesinelöytöjä, joiden tarkka löytöpaikka on kuitenkin useimmissa tapauksissa hämärän peitossa.

Inventoinnin esi-, kenttä- ja jälkityöt on tehnyt tutkija, FL Petro Pesonen. Kenttätöitä tehtiin 6.-9.10.2014 ja inventointiin liittyvät jälkityöt tammikuussa 2015. Kaava-alueella sijaitsevat muinaisjäännökset dokumentoi-tiin valokuvaamalla ja muistiinpanoin. Inventoinnin yhteydessä otetut digitaalikuvat on luetteloitu Webmus-kettiin numeroilla AKDG 3928-3930, 3935-3940 ja 3942-3946. Inventoinnissa ei saatu talteen irtaimia esine-löytöjä.

Inventointiraportissa on dokumentoitu osayleiskaava-alueelta kaikkiaan 21 esihistoriallista tai historiallisen ajan kohdetta, joista yhtäkään ei ole aiemmin viety muinaisjäännösrekisteriin. Yksityiskohtaiset tiedot koh-teista ovat löydettävissä kohdekuvauksissa. Inventoinnissa tehtiin GPS-mittauksia vain löydettyistä raken-teista (kivirakenteet, kuopat). Alueelle tehtiin jonkin verran löydöttömiä koekuoppia.

Kiinteiden muinaisjäännösten osalta on tehty kohteen rauhoitusluokkaehdotus. Luokan 2 kohteet ovat sel-laisia, jotka voidaan riittävien tutkimusten jälkeen joko siirtää luokkaan 1 (säilytettävät muinaisjäännökset) tai luokkaan 3 (rauhoiduksesta vapautetut muinaisjäännökset). Irtolöytöpaikoille ja muille kulttuuriperintö-kohteille ei ole ehdotettu rauhoitusluokkaa. Suojeluviranomaisen näkemys ratkaisee kohteiden lopullisen suojelustatuksen.

Helsingissä 19.1.2015

Petro Pesonen, FL

¹ Ks. tarkemmin luku 2.3.

2. Alahärmän-Voltin osayleiskaava-alue

2.1 Ympäristö ja luonnonhistoria

Osayleiskaava-alue sijaitsee Kauhavan kaupungin alueella Etelä-Pohjanmaalla. Alahärmä on aiemmin ollut itsenäinen kunta ja se on liitetty Kauhavaan vuonna 2009 yhdessä Korttesjärven ja Ylihärmän kanssa. Alahärmän keskeinen vesistö on entisen kunnan aluetta halkova Lapuanjoki, joka virtaa Lapuan suunnasta Kauhavan ohi ja Ylihärmän läpi Alahärmään, mistä se laskee Jepuan kautta mereen Uudenkaarlepyyn edustalla. Joki ei juuri laajene järvisuvannoiksi matkallaan peltolaaksoissa. Inventointialueella Lapuanjokeen laskee muutamia pienempiä jokia ja puroja, joista suurin on Kunnarinluoma Alahärmän kirkonkylää vastapäätä. Muita vesistöjä ei inventointialueella ole. Maasto on pääasiassa peltoaluetta, etenkin välittömästi Lapuanjoen rannoilla. Metsää on inventointialueella lähinnä Alahärmän keskustan länsipuolella, mutta pienempiä laikkuja on myös Asemanseudun ja Voltin maisemissa. Metsäalueilla maasto on pääasiassa kalliota ja suota. Lapuanjoen länsireunaa myötäillen kulkee matala hiekkaharju Alahärmästä Knuuttilaan.

Jääkauden jälkeisen maankohoamisen seurauksena Alahärmän seutu on kohonnut merestä Itämeren viimeisimmän vaiheen, Litorina-meren aikana. Rannansiirtymisellä on luonnollisesti ollut oma vaikutuksensa asutuksen sijoittumiseen. Kivi- ja pronssikauden pyyntiväestö sijoitti asumuksensa pyynnin, liikkumisen ja veden saannin kannalta edullisiin paikkoihin eli yleensä hyvin lähelle silloista rantaviivaa. Myöhemmin pronssi- ja rautakaudella sekä historiallisella ajalla asutuksen sijoittumiseen alkoivat vaikuttaa enemmän hyvät laidun- ja viljelysmaat. Inventointialueella korkeimmat maastonkohdat ovat Voltin Asemanseudulla n. 55 m mpy ja Lahdenkylässä on 45 m mpy korkeudella olevia alueita. Pääosa jokilaaksosta on kuitenkin noin 25-35 m mpy korkeudella olevaa alavaa maastoa. Etelä-Pohjanmaan rannansiirtymiskäyrien mukaan 55 m mpy vastaa n. 3800 eKr. ja 25-30 m mpy vastaa noin 1200-500 eKr. aikaa.² Alueelta olisi tämän perusteella siten mahdollista löytää rantasidonnaisia myöhäiskivikautisia ja pronssikautisia asuinpaikkoja.

2.2 Arkeologinen tutkimushistoria

Varhaisin raportti Alahärmän muinaisjäännösten inventoinnista on jo vuodelta 1900, jolloin A.O. Heikel ja U.T. Sirelius luettelivat seudun muinaisjäännöksiä Naarasluoman jakokunnassa.³ Tässä luettelossa mainitut kiviröykkiöt sijaitsevat inventointialueen ulkopuolella. Vuonna 1967 Alahärmän inventoi Ari Siiriäinen. Tässä inventoinnissa on pyritty paikallistamaan myös irtaimet esinelöydöt ja ilmeisesti osa kertomuksen kohteista onkin kaava-alueelta tai sen tuntumasta. Ainakin vasarakirveen puolikas (KM 12834) on löydetty Vuoskosken Linnamäeltä (Kolikkoinmäki). Lisäksi inventointialueelta saattavat olla kivikirves (PHM 3674), joka on löydetty ”Hillin kylästä (Koskiby)” ja hioinkivi (KM 3854:2), joka on löydetty Kunnarinluoman siltaa rakennettaessa v. 1882. Viimeisin Alahärmän muinaisjäännösinventointi on tehty vuonna 2008, jolloin työn teki Taisto Karjalainen. Tässä ei kuitenkaan käsitellä lainkaan irtolöytöpaikkoja.

² Risto Salomaa & Heikki Matiskainen 1985. New data on shoreline displacement and archeological chronology in southern Ostrobothnia and northern Satakunta. *Iskos* 5, 141-155. Olli Ristaniemi, Matti Eronen, Gunnar Glückert & Pasi Rantala 1997. Holocene and recent shoreline changes in the rapidly uplifting coast of western Finland. *Journal of Coastal Research*, 13(2), 397-406.

³ Raportissa olevan huomautuksen mukaan Naarasluoman jakokunta käsittää ainoastaan toisen puolen (Ylihärmän puoleisen ojan) seurakuntaa.

Osayleiskaavan selvitysalueelta ei tunnettu ennen inventointia yhtään kiinteää muinaisjäännöstä ja Muinaisjäännösrekisteriin oli koko kaava-alueelta merkitty kaksi muinaisjäännöstä: Puisaarenkydön pronssikautinen asuinpaikka, joka on sittemmin poistettu rauhoituksesta sekä Piiskoomännyn historiallisen ajan piiskauspeittäjä, joka on siirretty alkuperäiseltä paikaltaan.

Alahärmän esihistorian tutkimuksessa paikallisella harrastuneisuudella on ollut oma merkittävä sijansa. Erytisesti Veikko Purovarsi etsi aktiivisesti kiviröykkiöitä, mutta löysi myös joitakin kivi- ja pronssikautisia asuinpaikkoja. Hän on kirjoittanut havainnoistaan myös kirjan.⁴

2.3 Kaava-alueen asutushistoriaa

Alahärmän asutushistoriaa on selvitetty perusteellisimmin Eero Kojosen kaksiosaisessa Alahärmän historia –teoksessa, mutta Härmä-Seura ry:n toimittamissa kotiseutukirjoissa ja –selvityksissä on lisäksi paljon hyödyllistä ja yksityiskohtaista tietoa, jota voi hyödyntää eräkauden jälkeisen ajan asutuksen paikantamisessa.⁵ Tutkittavan osayleiskaava-alueen vanha asutus jakaantuu kahteen nykykylään Vuoskosken ja Härmään. Ajan mittaan näiden kylien taloja on kuitenkin verotettu useiden eri pitäjien alaisuudessa ja kylien nimetkin ovat vaihdelleet. Ensimmäinen verollepantu tila oli Härmä, jonka alku voidaan sijoittaa vuoteen 1537. Vanhan Alahärmän ensimmäinen ”virallinen” asukas oli siten talon isäntä Heikki Maunonpoika Härmä. Hänen poikiensa tiloja olivat 1500-luvun puolenvälin jälkeen perustetut Mattila ja Knuutila Alahärmästä muutama kilometri alavirtaan. Lapuanjoen itäpuolen varhainen asutus muodostui niin ikään Härmän jälkeläisistä 1500-luvun loppupuolella, jolloin ensimmäisenä asuinpaikkana toimi Maskunmaanniemi joen ja Vuohisluoman puron välisellä niemellä. Tämä paikka kuitenkin hylättiin pian, ja asutus siirtyi Vuohisluoman eteläpuolen niemekkeelle, jonka nimenä tuolloin oli Huhtala. Tämän tilan nimeksi tuli Kunnari uusien omistajien myötä 1600-luvulla. 1500-luvun loppuun mennessä Alahärmän nykyisen kirkonkylän ja Voltin välisellä alueella oli siten Härmälän, Mattilan, Knuutilan ja Kunnarin talot sekä pian autioitunut Maskunmaanniemen itsellistorppa. Tiloista Härmälä ja Kunnari kuuluivat Vuohisluoman kylään, josta myöhemmin alettiin käyttää nimeä Naarasluoma. Mattila ja Knuutila puolestaan olivat Vuoskosken kylässä.

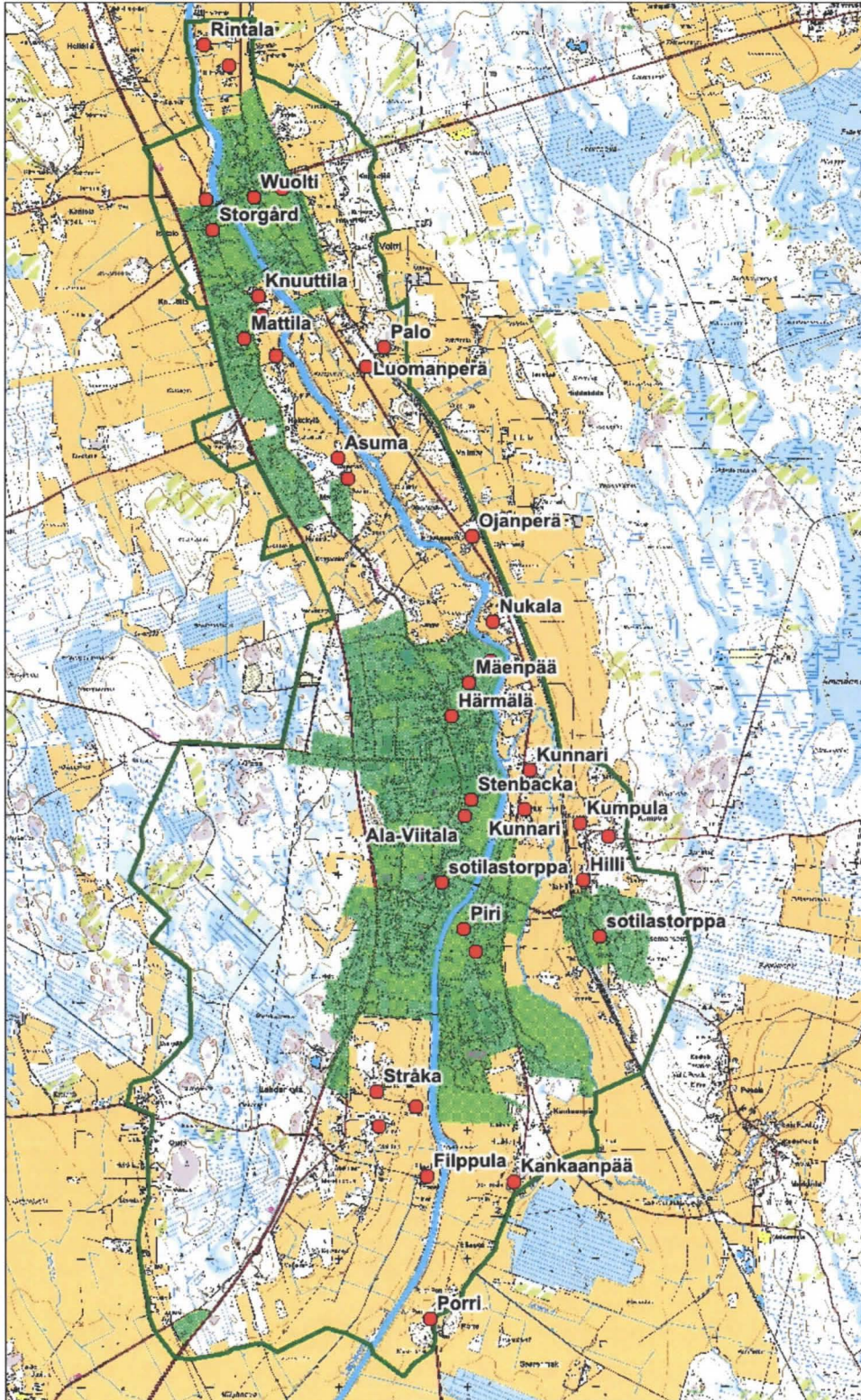
Vuoskosken kylälle oli syntynyt asutusta jo 1500-luvun puoleenväliin mennessä ennen härmäläisten tilojen perustamista. Näitä taloja verotettiin Jepuan kylän yhteydessä. Vanhimmat talot ovat Köykkäri ja Isotalo (Storgård), joista ensiksi mainittu ei ole inventoidulla osayleiskaava-alueella. Ne lienevät perustettu jokseenkin samaan aikaan kuin Härmälä, mutta varmoja tietoja perustamisvuodesta ei ole. 1500-luvulla perustettiin ensimmäiset tilat myös Ylihärmään, mutta niitä ei käsitellä enempää tässä yhteydessä.

Vuonna 1577 verotettiin ensimmäisen kerran Savosta peräisin olevia Heinoisia ja Hulkkoisia, joista Heinoisen talo on paikannettavissa Hillin tienoille Härmän Asemanseudulle. Hulkkonen saattoi olla Kunnarin tilan ensimmäinen viljelijä. Vuonna 1582 Lapuanjoen varteen perustettiin Pirin tila. Ennen 1600-luvun alkua Vuohisluoman kylän eteläosiin perustettiin vielä Stråkan tila. Myös Vuoskoskelle tuli vielä muutamia uusia tiloja

⁴ Veikko Purovarsi 1984: Muinaisasutus Alahärmässä. Härmä-seura ry.

⁵ Eero Kojonen 1993: Alahärmän historia I. Alahärmän alueen vaiheet jääkauden jälkeiseltä ajalta vuoteen 1867, Vaasa 1993. Eero Kojonen 2004: Alahärmän historia II. Alahärmän alueen vaiheet kunnan ja kirkkoherrakunnan perustamisesta eli keväästä 1867 vuoteen 2000, Vaasa 2004. Tapio Knuutila 2012: Knuutilan raitti. Elämää raitilla ja lähiympäristössä Alahärmässä, Singsby 2012. Alahärmän kantatalot, vihko 2 Kumpula, Härmä-seuran sukututkijat 2005. Alahärmän kantatalot, vihko 3 Stråka, Härmä-seuran sukututkijat 2006. Alahärmän kantatalot, vihko 8 Lillstråka eli Filppula, Lehtimäki, Yliluoma, Kotoluhta eli Huhtala, Härmä-seuran sukututkijat 2011. Martti Piri 1987: Härmän Piri. Sukujuuria, tilan vaiheita. Juha Isakinpoika Pirin jälkeläiset.

aivan vuosisadan viimeisinä vuosina, mutta ne eivät ole inventoidulla osayleiskaava-alueella. 1500-luvun päättyessä Alahärmän alueella oli 12 verolle pantua tilaa. Pietarsaaren Jepuan kylään kuuluivat Köykkäri, Storgård, Knuuttila, Mattila, Heikkilä, Ekoinen ja Kojonen. Lapuan Vuohisluoman kylään kuuluivat puolestaan Härmä, Piri, Stråka, Heinoinen (Hilli) ja Huhtala (Kunnari). Maskunmaanniemi oli kylmillään.

Asutuksen sijoittuminen kaava-alueella pitäjänkartan mukaan. Kartalla on esitetty noin 1800-luvun alkuun mennessä asutettuja paikkoja. Pitäjänkartta on kooste pitkän aikavälin kartoista eikä kuvaa mitään tietyn hetken tilannetta. Yleiskaava-alue on vihreällä rajauksella ja työhön kuulumaan asemakaavoitettu alue on vihreällä rasterilla. Mittakaava 1:50000. Lähde: Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto, pitäjänkartat 2312 07 ja 2312 08.

1600-luvun alkupuolella Vuohisluoman kylän nimi muuttui ensin Vuolteeksi ja sitten Naarasluomaksi. Uusia tiloja 1600-luvulla olivat kylän keskusalueella Pesoinen ja Nukala. Maskunmaanniemi sai uudet asukkaat ja sitä ryhdyttiin kutsumaan Pasalanmaaksi. Vuoskoskelle syntyi ennen 1660-lukua vain yksi uusi verotila, Vakuri. Vuonna 1676 syntyi Naarasluoman seurakunta, joka jo 1690-luvulla muuttui Härmäksi ja piti sisällään sekä Naarasluoman että Vuoskosken kylät. 1690-luvulla Härmän tilasta tuli verorästien jälkeen Härmän toinen pappila. Aiemmin Härmästä oli erotettu Ridanmäen tila, jonka nimeksi kuitenkin myöhemmin tuli Näykin tai Mäenpään torppa. 1600-luvun viimeisinä vuosina Stråkan tila jaettiin ja uudistalona syntyi Lillstråka, myöhempi Filppula. Pesoisen tilan alueelle syntyi samoina vuosina kaksi uutta tilaa, Pesola ja Markkula. Hillin talosta erotettiin uudistila nimeltä Kumpula. Kunnarin tiluksilla Piriä vastapäätä oli vielä Viitalan talo. Laiturin talo erotettiin Kaupin tilasta. 1600-luvun loppupuolella myös Vuoskoskella syntyi uusia tiloja. Storgårdista erotettiin Knuutti Matinpojalle uudistila viimeistään vuonna 1695, mutta isännän kuolema keskeytti tilan rai-vauksen. Pohjoisosiin kylää perustettiin Rämäkkölä ja Tyni, etelämmäksi Huhtala eli myöhemmin Asunmaa.

Osayleiskaava-alue kattaa vain osan historiallisten kylien alueista ja siten inventointialueen sisäpuolella on 1500-1600 –luvuilla perustetuista maakirjatiloista vain seuraavat: Naarasluomalla Härmä, Nukala, Kunnari, Hilli, Kumpula, Storstråka ja Lillstråka, Vuoskoskella Mattila, Knuuttila, Storgård ja Asunmaa. Lisäksi on otettava huomioon välillä autiona ollut Maskunmaanniemi eli Pasalanmaa ja heikoissa kantimissa ollut Pirin tila sekä Mäenpään torppa. Tilojen mailla oli lisäksi sukulais- ja itsellisasumuksia, mutta niiden määrästä tai sijainnista ei ole mitään tietoa. 1700-luvun alun Isonvihan aika heikensi asutustoimintaa ja uudistiloja alettiin perustaa alueelle vasta 1730-luvulla. Samoihin aikoihin alkoi vanhojen maakirjatalojen jakaminen ja 1800-luvun alkuun mennessä kylillä oli paljon enemmän verotettuja tiloja kuin 100 vuotta aiemmin. On toki otettava huomioon, että moni uusi tila voi olla aiemman itsellistorpan tms. paikalla.

Tässä inventointikertomuksessa käsitellään tarkemmin kuitenkin vain ennen isoavihaa perustettuja taloja, jotka sijaitsevat Alahärmän-Voltin osayleiskaava-alueella, mutta eivät jo asemakaavoitetulla alueella. Näitä ovat Vuoskoskella 1500-luvulla perustetut Knuuttila ja Mattila sekä 1600-luvulla perustettu Asunmaa. Naarasluoman kylässä 1500-luvulla perustettuja taloja ovat inventointialueella Maskunmaanniemi (Pasala), Kunnari, Hilli ja Stråka ja 1600-luvulla Nukala, Lill-Stråka ja Kumpula. 1500-1600 –luvuilla asutettuja tiloja on syytä pitää muina kulttuuriperintökohteina. Alahärmässä kaikki nämä paikat ovat nykyäänkin asuttuja paikkoja.

1700-luvun lopulla verotaloja olivat osayleiskaavan alueella Naarasluomassa (Härmässä) lisäksi Kankaanpää, Alaviitala, Stenbacka (pappila) ja Porre sekä Vuoskoskella Palo ja Ojanperä. 1700-luvulla perustettujen talojen sijainti on esitetty oheisessa kartassa, joka pohjautuu eri kartoista koostettuihin pitäjänkarttoihin kuvaten lähinnä 1800-luvun alun asutuksen sijaintia alueella. Alaviitala ja Stenbacka ovat asemakaavoitetulla alueella. Kaava-alueen eteläosassa Porren tila on perustettu 1750-luvun lopulla, Kankaanpää vuonna 1781 ja Vuoskosken Ojanperä perustettiin torppana vuoden 1734 tienoilla ja Palo myöskin torppana vuonna 1751. 1700-luvun puolestavälistä lähtien syntyi useita uusia tiloja maakirjatiloja jakamalla. Kunnari jaettiin kahteen osaan vuonna 1746, Mattila kolmeen osaan vuonna 1769 jne.

Tervan poltto nousi merkittäväksi maaseudun talonpoikien sivuelinkeinoksi 1700-luvun alkukymmenillä. Pohjanmaa nousi tärkeimmäksi tervan tuotantoalueeksi Kaakkois-Suomen jouduttua Venäjän valtaan ja erityisesti sitten kun hinnat lähtivät nousuun 1770-luvun korkeasuhdanteen aikana.⁶ Todennäköisesti suuri osa Alahärmän seudun tervahautoista on siten peräisin 1700-luvun lopulta 1800-luvun lopulle ulottuvalta aika-

⁶ Jouko Vahtola 1991: Oulujokilaakson historia keskiajalta 1860-luvulle. Oulujokilaakson historia, Oulu 1991, s. 404-405.

kaudelta. Myös vanhoihin karttoihin on usein merkitty tervahautoja, mutta niitä ei ole pystytty enää inventoinnissa paikallistamaan. 1700-luvun kartoilla Lapuanjoen rantaan on merkitty useita myllyjä, jotka on esitelty kertomuksessa vaikka niitä ei olekaan pystytty tarkemmin paikallistamaan. Tietoja on vanhemmistakin myllyistä, esim. Puisaaren koskessa on ollut mylly jo 1680-luvulla ja 1750-luvulla vesimyllyjä on laskettu olleen Kauhavalla ja Naarasluomassa yhteensä 20.⁷ Näistä ei kuitenkaan ole karttatietoja. 1800-1900 –lukujen taitteessa Mattilan sillan kaakkoispuolella oli Vuoskosken kylän mylly (asemakaavoitetulla alueella).⁸

Tervahauta (Tärfrvars baal) Lill-Stråkan talon vieressä v. 1688 kartalla. Lähde: Geometrisen kartta E1 10_1 Lapua Naarasluoma, Thomas Lohm 1688.

⁷ Eero Kojonen 199. Alahärmän historia I. Alahärmän alueen vaiheet jääkauden jälkeiseltä ajalta vuoteen 1867, Vaasa 1993, s. 179-182.

⁸ Tapio Knuuttila 2012. Knuuttilan raitti. Elämää raitilla ja lähiympäristössä Alahärmässä. Härmä-seura ry. Singsby 2012, Liitteet 3a ja 3b.

3. Inventoinnin kulku ja tulokset

Inventoinnin maastotyöt kestivät neljä varsinaista kenttätyöpäivää. Tänä aikana kaikki osayleiskaava-alueella olevat kohteet pyrittiin tarkastamaan ja ennestään tunnettuja muinaisjäännöksiä etsittiin muinaisjäännöksille potentiaalisilta alueilta muualla jokilaaksossa. Maan pinnalle näkyvät kiinteät muinaisjäännökset on rajattu rakenteiden ja topografian perusteella ja kulttuuriperintökohteet kohteen luonteesta riippuen rakenteiden (viljelyröykkiöt, kiviaidat) tai historiallisen ajan karttatiedon (talonpaikat) ja topografian perusteella. Mittauksissa käytettiin käsi-GPS -laitetta (tarkkuus +/- 5 m). Paikoin tehtiin myös koekuoppia kivi- tai pronssikautisten asuinpaikkojen löytämiseksi. Erityisen potentiaaliselta kohteelta tässä suhteessa näytti Kärmesmäki valtatie länsipuolella. Useista koekuopista ja pellon avoimista leikkauksista ei kuitenkaan löytynyt mitään muinaisjäännökseen viittaavaa.

Kiinteitä muinaisjäännöksiä ovat sellaiset kohteet, joiden sijainti ja laajuus maastossa pystytään määrittelemään suhteellisen hyvällä tarkkuudella. Mahdollisiksi muinaisjäännöksiksi on joskus luokiteltu sellaiset kohteet, joiden tarkkaa sijaintia ei huonojen lähtötietojen vuoksi pystytä määrittelemään ilman tarkempia tutkimuksia tai sellaiset, joiden luonne ei ole varma. Tässä kertomuksessa ei ole yhtään mahdollista muinaisjäännöstä. Irtolöytöpaikkoja ovat kiviesineiden löytöpaikat, joita ei ole voitu osoittaa kiinteäksi muinaisjäännökseksi. Melkein kaikissa tapauksissa näiden löytöpaikkojen tarkka sijainti ei myöskään ole tiedossa. Suuri osa raportin kohteista on muita kulttuuriperintökohteita. Käytössä olevat historialliset kyläpaikat joilla saattaa olla vanhaa kulttuurikerrosta jäljellä, luokitellaan yleensä muiksi kulttuuriperintökohteiksi. Tässä raportissa myös viljelykseen liittyvät jäännökset ja myllyn paikat on luokiteltu muiksi kulttuuriperintökohteiksi. Lopullisen arvion kohteiden suojelustuksesta tekee kuitenkin arkeologisen kulttuuriperinnön suojelusta vastaava viranomais.

Inventoinnissa tarkastettiin peruskartalla olevien tietojen perusteella kaksi kohdetta: Vuoskivi, joka on historiallisen ajan rajamerkki ja Iso-Erkkilän tervahauta. Lisäksi inventoinnissa löytyi kaksi kiviröykkiökohdetta, jotka on luokiteltu kiinteiksi muinaisjäännöksiksi. Ne saattavat olla pronssikautisia hautaröykkiöitä, jollaisia tunnetaan Alahärmän alueelta useita. Historiallisen ajan muista kulttuuriperintökohteista valtaosa on kylätontteja tai oikeammin talon paikkoja, sillä Alahärmän kylät eivät olleet ryhmäkyliä, vaan pääasiassa erillisillä tonttimailla olleita taloja. Kaikissa näissä kohteissa on asutusta nykyäänkin eikä joukossa ole ainoatakaan autoitunutta talon paikkaa. Kohteen merkittävyyttä on kuitenkin pyritty arvioimaan suojelun kannalta mm. arvioimalla nykyisen rakennuskannan ja piharakentamisen laajuutta. Inventoinnissa löytyi muutamasta paikasta vanhan viljelyn ja/tai asutuksen merkkejä ja nämä kohteet (kivijalka, kiviaitoja) on luokiteltu tässä yhteydessä myös muiksi kulttuuriperintökohteiksi. Vanhoilla kartoilla esiintyvät myllyn paikat on otettu huomioon muina kulttuuriperintökohteina, mutta niiden täsmällistä sijaintia ei onnistuttu määrittämään. Lisäksi raportti sisältää tiedot todennäköisesti tältä alueelta löydetystä esihistoriallisista esinelöydöistä.

Kaikkiaan inventointiraportissa on lueteltu 21 muinaisjäännös- ja kulttuuriperintökohdetta. Kaikki kohteet ovat sellaisia, joita ei ole aiemmin viety muinaisjäännösrekisteriin. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä että aiempien inventointien aikana historiallisen ajan asutuksen jälkiä ei ole systemaattisesti inventoitu eikä kohteita ole huomioitu suojelussa.

4. Yhteenveto

Museoviraston arkeologiset kenttäpalvelut suoritti syksyllä 2014 Sweco Ympäristö Oy:n tilauksesta Alahärjän-Voltin osayleiskaava-alueen arkeologisen inventoinnin Kauhavalla. Kaava-alue on kooltaan noin 2460 hehtaaria, mutta työhön ei kuulunut alueen sisällä oleva jo asemakaavoitettu alue, kooltaan 619 hehtaaria. Alueelta oli aiemmin tiedossa kolme kivikautista irtolöytöä, muttei lainkaan kiinteitä muinaisjäännöksiä. Inventointialue sijaitsee kahden historiallisen ajan kylän, Vuoskosken ja Vuohisluoman/Naarasluoman, alueella.

Inventointiraportissa on lueteltu 21 muinaisjäänös- ja kulttuuriperintökohdetta. Inventoinnissa löydettiin kaksi mahdollisesti esihistoriallista kiviröykkiökohdetta ja dokumentoitiin lisäksi kaksi kiinteäksi muinaisjäänökseksi luokiteltavaa kohdetta, Vuoskosken rajakivi ja yksi tervahauta. Voltin alueella havaittiin kaksi kohdetta, joista toisessa kiviaita ja toisessa kivijalka sekä kiviaitaa. Nämä on luokiteltu muiksi kulttuuriperintökohteiksi samoin kuin historiallisen ajan karttojen perusteella alueelta paikannetut yhdeksän 1500-1600 – luvulla asutettua talonpaikkaa/kylätonttia ja kolme 1700-luvun kartoilla esiintyvää vesimyllynpaikkaa.

Inventoinnissa havaittujen kohteiden suojelustatuksen määrittelee lopullisesti kulttuuriperinnöstä vastaava suojeluviranomainen.

Lähteet

Arkistolähteet

Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto E25:1/1-28 (1792), E18ai:6/1-150 (1789-1810), E25:8/1 (1756), E24:43/4 (1785-1786), E24:42/1 (1783, 1786), E24:41/1 (1786), E26:19/1 (1709), E26:18/1 (1709).

Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto, pitäjänkartat, Alahärmä 2312 07+10, 2312 08.

Elektroniset lähteet

Heikki Rantatupa, historialliset kartat, E1:10/1 Lapua Naarasluoma. Geometrinen kartta, laatinut Thomas Lohm. www.vanhakartta.fi

Painamattomat lähteet

Alahärmän kantatalot, vihko 2 Kumpula, Härmä-seuran sukututkijat 2005.

Alahärmän kantatalot, vihko 3 Stråka, Härmä-seuran sukututkijat 2006.

Alahärmän kantatalot, vihko 8 Lillstråka eli Filppula, Lehtimäki, Yliluoma, Kotoluhta eli Huhtala, Härmä-seuran sukututkijat 2011.

Kirjallisuus

Knuuttila, Tapio 2012: Knuuttilan raitti. Elämää raitilla ja lähiympäristössä Alahärmässä, Singsby 2012. Kojonen, Eero 1993. Alahärmän historia I. Alahärmän alueen vaiheet jääkauden jälkeiseltä ajalta vuoteen 1867, Vaasa 1993.

Kojonen, Eero 2004. Alahärmän historia II. Alahärmän alueen vaiheet kunnan ja kirkkoherrakunnan perustamisesta eli keväästä 1867 vuoteen 2000, Vaasa 2004.

Puronvarsi, Veikko 1984. Muinaisasutus Alahärmässä. Härmä-seura ry.

Ristaniemi, Olli, Eronen, Matti, Glückert, Gunnar & Rantala, Pasi 1997. Holocene and recent shoreline changes in the rapidly uplifting coast of western Finland. *Journal of Coastal Research*, 13(2), 397-406.

Salomaa, Risto & Matiskainen, Heikki 1985. New data on shoreline displacement and archeological chronology in southern Ostrobothnia and northern Satakunta. *Iskos* 5, 141-155.

Vahtola, Jouko 1991: Oulujokilaakson historia keskiajalta 1860-luvulle. Oulujokilaakson historia, Oulu 1991.

Valokuvaluettelo

Kaikki kuvat ovat digitaalikuvia ja ne on luetteloitu WebMusketti-järjestelmään. Kuvat omistaa Museovirasto. Kaikissa kuvaaja: Petro Pesonen, 2013. AKDG = Arkeologian kuvakokoelma, digitaalikuvat

Kuvanro, AKDG	Kohde	Aihe
3928:1	Lapuanjoki	Joki Mattilan sillalta, pohjoisesta.
3929:1	Vuoskivi	Vuoskiven rajakivi, lounaasta.
3929:2	Vuoskivi	Vuoskiven rajakivi, lounaasta.
3929:3	Vuoskivi	Vuoskiven rajakivi, kaakosta.
3930:1	Iso-Erkkilä	Tervahaudan kumpu erottuu tien takana, kaakosta.
3935:1	Ojanpäänkorpi 1	Kiviröykkiö kallion laella, luoteesta.
3935:2	Ojanpäänkorpi 1	Lähikuva röykkiöstä, luoteesta.
3935:3	Ojanpäänkorpi 1	Kiviröykkiö kallion laella, taustalla kuvausteltoa, kaakosta.
3936:1	Ojanpäänkorpi 2	Matala kiviröykkiö kalliolla, kaakosta.
3936:2	Ojanpäänkorpi 2	Kiviröykkiö edustalla, taustalla aukeaksi raivattua kenttää, luoteesta.
3936:3	Ojanpäänkorpi 2	Pieni kiveys kalliolla, lounaasta.
3936:4	Ojanpäänkorpi 2	Jäkälän peittämä kallio, jolla röykkiöt sijaitsevat, lännestä.
3937:1	Vuoskoski/Jepua Knuutila ja Mattila	Knuutilan raitti, lännestä.
3937:2	Vuoskoski/Jepua Knuutila ja Mattila	Knuutilan raitti, etelästä.
3938:1	Vuoskoski/Jepua Asunmaa	Asunmaan taloryhmää, kaakosta.
3938:2	Vuoskoski/Jepua Asunmaa	Asunmaan taloryhmää, umpipiha, lounaasta.
3939:1	Vuohisluoma/Naarasluoma Kunnari	Vanha kivijalka tien varrella, idästä.
3939:2	Vuohisluoma/Naarasluoma Kunnari	Kunnarin mäen pohjoisosaa, pohjoisesta.
3939:3	Vuohisluoma/Naarasluoma Kunnari	Osin autioitunutta mäkeä.
3939:4	Vuohisluoma/Naarasluoma Kunnari	Hyvin säilynyt pihapiiri tien itäpuolella (Voltintie 101), luoteesta.
3939:5	Vuohisluoma/Naarasluoma Kunnari	Mäkisen talo Kunnarin mäen rinteellä, etelästä.
3940:1	Vuohisluoma/Naarasluoma Hilli	Hillin rakennuksia, etelästä.
3942:1	Vuohisluoma/Naarasluoma Stråka	Mäkitalo, kaakosta.
3942:2	Vuohisluoma/Naarasluoma Stråka	Ylinen, kaakosta.
3943:1	Vuohisluoma/Naarasluoma Lill-Stråka	Filppulan talo, lännestä.
3944:1	Vuoskoski/Jepua Ojanperä	Ojanperän pihapiiri, luoteesta.
3945:1	Pottinen	Kivijalka, kaakosta.
3945:2	Pottinen	Kivijalka, idästä.
3945:3	Pottinen	Kiviaita lähellä kivijalkaa, koillisesta.
3945:4	Pottinen	Kiviaita vatukon keskellä, pohjoisesta.
3946:1	Kujanpää	Kiviaita, kaakosta.

Kohdekuvaukset ja kohdehakemisto

	Kohdenimi	Laji	Tyyppi	Ajoitus	s
1	Vuoskivi	kiinteä mj	rajakivi	historiallinen	16
2	Iso-Erkkilä	kiinteä mj	tervahauta	historiallinen	20
3	Ojanpäänkorpi 1	kiinteä mj	kiviröykkiö	esihistoriallinen	22
4	Ojanpäänkorpi 2	kiinteä mj	kiviröykkiö	esihistoriallinen	25
5	Vuoskoski/Jepua Knuuttila ja Mattila	muu kultt	kylätontti	historiallinen	28
6	Vuoskoski/Jepua Asunmaa	muu kultt	kylätontti	historiallinen	33
7	Vuohisluoma/Naarasluoma Maskunmaanniemi	muu kultt	kylätontti	historiallinen	37
8	Vuohisluoma/Naarasluoma Kunnari	muu kultt	kylätontti	historiallinen	39
9	Vuohisluoma/Naarasluoma Hilli	muu kultt	kylätontti	historiallinen	46
10	Vuohisluoma/Naarasluoma Stråka	muu kultt	kylätontti	historiallinen	51
11	Vuohisluoma/Naarasluoma Nukala	muu kultt	kylätontti	historiallinen	56
12	Vuohisluoma/Naarasluoma Lill-Stråka	muu kultt	kylätontti	historiallinen	59
13	Vuohisluoma/Naarasluoma Kumpula	muu kultt	kylätontti	historiallinen	64
14	Pottinen	muu kultt	kivijalka, kiviaitoja	historiallinen	68
15	Kujanpää	muu kultt	kiviaita	historiallinen	72
16	Ojanperän mylly	muu kultt	myllyn paikka	historiallinen	74
17	Mattilan mylly	muu kultt	myllyn paikka	historiallinen	76
18	Kunnarin mylly	muu kultt	myllyn paikka	historiallinen	78
19	Kolikkoinmäki	irtolöytöp	löytöpaikka	kivikautinen	80
20	Hilli	irtolöytöp	löytöpaikka	kivikautinen	82
21	Kunnarinluoma	irtolöytöp	löytöpaikka	kivikautinen	84

kiinteä mj = kiinteä muinaisjäännös, muu kultt = muu kulttuuriperintökohde, irtolöytöp = irtolöytöpaikka

1 Kauhava Vuoskivi

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	rajakivi
<i>Ajoitus</i>	historiallinen aika
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	2
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7021258, i= 292071, z= 24 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	GPS-mittaus (kivi)
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 1,6 km pohjoiseen, Lapuanjoen länsirannalla

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

-

Inventointi 2014

Valokuvat AKDG 3929:1-3

Lapuanjoen länsirannalla sijaitsevaa Vuoskiveä pidetään vanhana rajapaikkana, jossa on joskus keskiajalla ollut Kyrön ja Pietarsaaren raja, eli raja kyröläisten ja ruotsalaisten uudisasukkaiden erämaiden välillä. Vuonna 1533 rajaa käytiin uudelleen, ja tällöin raja siirrettiin Anderströmiin eli Suorsaluomaan. Rajan siirto liittyyneen lapualaisten aloittamaan joen alajuoksun valtaamiseen keskiajan viimeisinä vuosisatoina. Myöhemmin raja palautettiin takaisin Vuoskiven kohdalle. Vuoskivi on merkitty vuonna 1792 piirrettyyn uudistuskarttaan.

Vuoskivi on noin 10 metriä halkaisijaltaan oleva siirtolohkare, joka sijaitsee joen rannasta noin 15 metrin päässä. Kivessä on hahmotettavissa hieman antropomorfista muotoa jollain sivulla, mutta mitään hakkauksia tms. rajamerkintöjä siinä ei ole mainittu olevan eikä niitä näkynyt tarkastuksenkaan yhteydessä. Kivi on varsin näyttävällä paikalla ja sen ympäristöä olikin hiljattain raivattu vesakosta, jotta kivi näkyisi paremmin ympäristöönsä.

Lähteet:

Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto E25:1/12 (1792).

Kojonen, Eero 1993. Alahärmän alueen vaiheet jääkauden jälkeiseltä ajalta vuoteen 1867. Alahärmän historia I, s. 51.

Vuoskivi kartan oikeassa yläkulmassa. Alempana näkyvät Maenpään ja Härmälän tilat sekä Alahärmän kirkko. Kansallisarkisto: Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, E25:1/12 (1792).

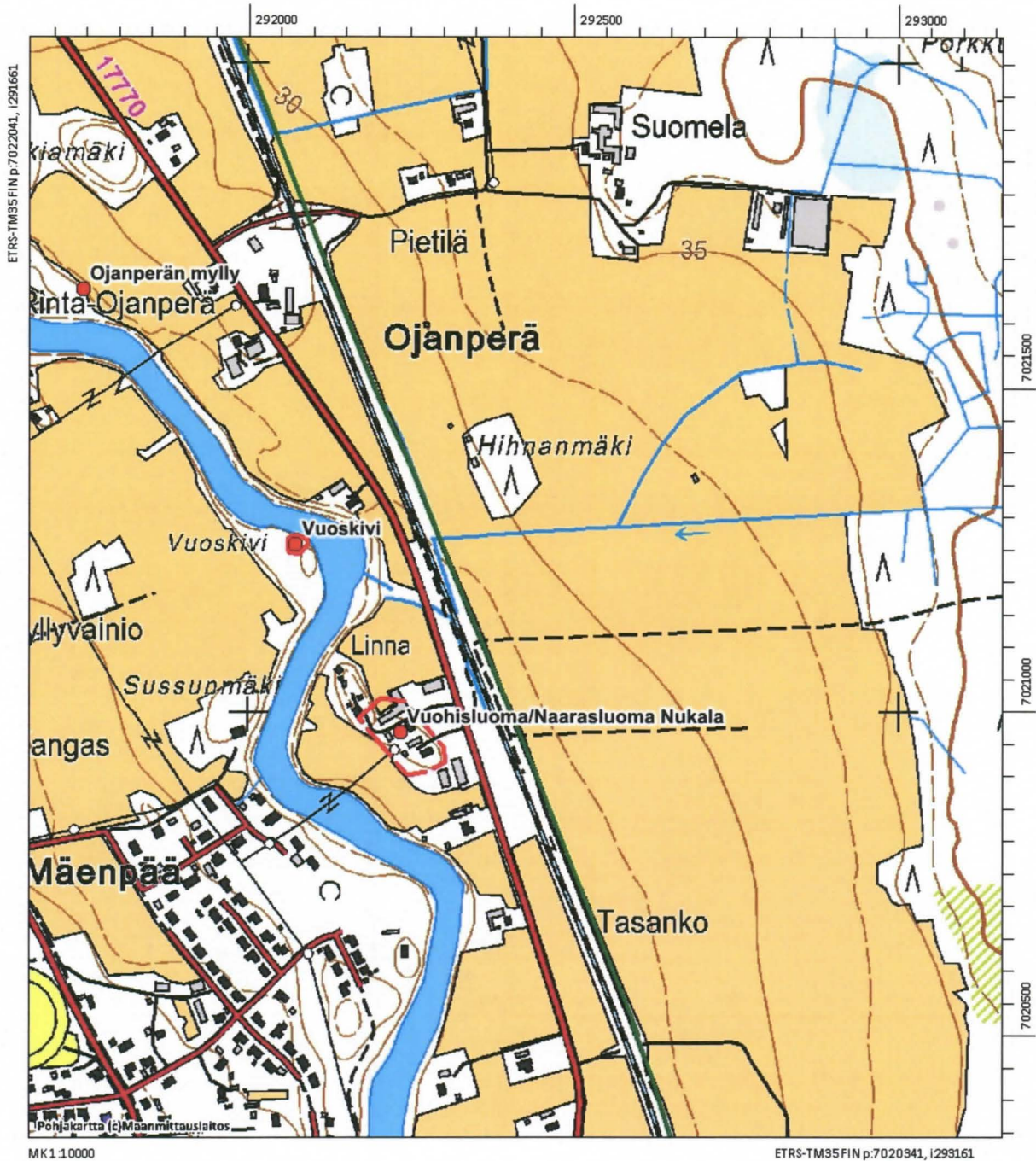
AKDG 3929:1. Vuoskiven rajakivi lounaasta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 3929:2. Vuoskiven rajakivi, lounaasta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 3929:3. Vuoskiven rajakivi, kaakosta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Kauhava Vuoskivi. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset on rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet on rajattu katkoviivalla. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

2 Kauhava Iso-Erkkilä

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	tervahauta
<i>Ajoitus</i>	historiallinen aika
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	2
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7016643, i= 292438, z= 31 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	GPS-mittaus (tervahauta)
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 3 km eteläkaakkoon, Lapuanjoen itärannalla

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

-

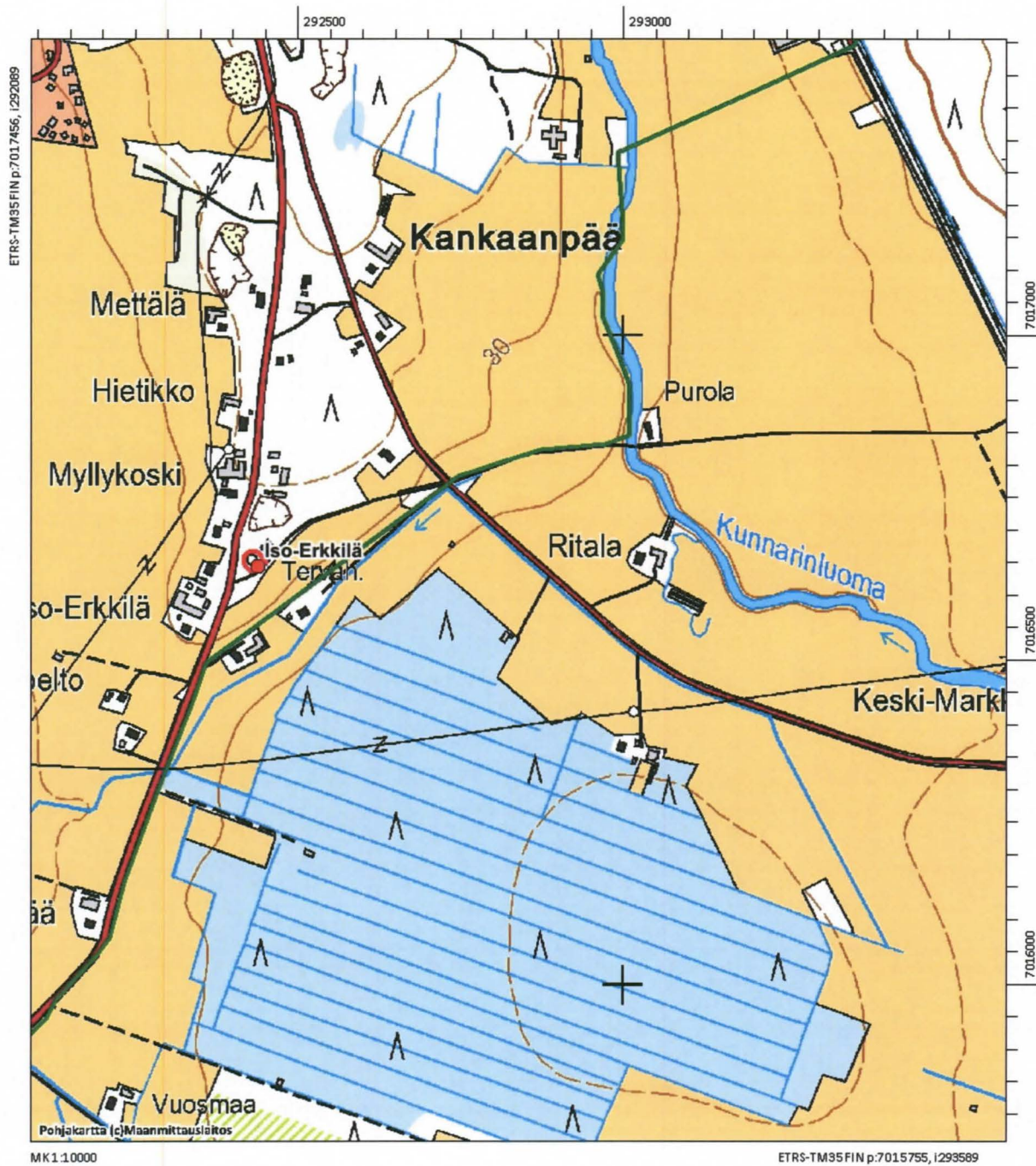
Inventointi 2014

Valokuvat AKDG 3930:1

Tervahauta sijaitsee Yliviitalantien ja siltä itään poikkeavan pihatien risteyksessä, pihatien pohjoispuolella lähellä talon piha-aluetta. Yliviitalantien länsipuolella on Iso-Erkkilän talo, joka on vanhan Naarasluoman kylän Kankaanpään tilan paikalla. Tervahauta on valleineen halkaisijaltaan noin 15 metriä ja sen juoksutusaukko johtaa em. pihatielle päin. Hauta on hieman leikkaantunut tien teossa eteläreunaltaan.

AKDG 3930:1. Tervahaudan kumpu erottuu tien takana, kaakosta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Kauhava Iso-Erkkilä. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjäännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

3 Kauhava Ojanpäänkorpi 1

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	kiviröykkiö
<i>Ajoitus</i>	esihistoriallinen
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	2
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7019341, i= 289974, z= 51 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	GPS-mittaus (röykkiö)
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 2 km länsilounaaseen metsäalueella

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

-

Inventointi 2014

Valokuvat AKDG 3935:1-3

Kohde sijaitsee VT 19:n länsipuolella olevalla metsäalueella, Kuoppalantieltä etelään Ojanpään suuntaan erkanevan hiekkatien varrella. Kiviröykkiö on tien länsipuolella olevalla korkealla, suhteellisen avoimella kalliolla, sen korkeimmalla kohdalla. Kiviröykkiö on koottu ”miehennostannaisista” kivistä, se on muodoltaan soikeahko ja kooltaan noin 5 x 6 metriä. Vaikuttaa siltä, että röykkiö olisi alun perin ollut kooltaan pienempi ja piirteiltään kompaktimpi, mutta myöhemmin kiviä olisi levitelty ja osa kivistä on selvästi otettu paikaltaan hiljakkoin sillä jäkälässä oli vielä tuoreita painumia. Aivan röykkiön vieressä olikin lintukuvaajan kuvausteltoa ruokintapaikkoineen. Röykkiön muodossa on mahdollista nähdä myös hieman suorakaiteisuutta ja keskellä tiiviimmän liesiröykkiön paikka, mutta toisaalta kivet eivät olleet palaneita. On mahdollista, että kyseessä olisi pronssikautinen, hajotettu hautaröykkiö, mutta funktio ja ajoitus eivät ole mitenkään varmat. Nykyrajoja ei kulje kallion laen kohdalla.

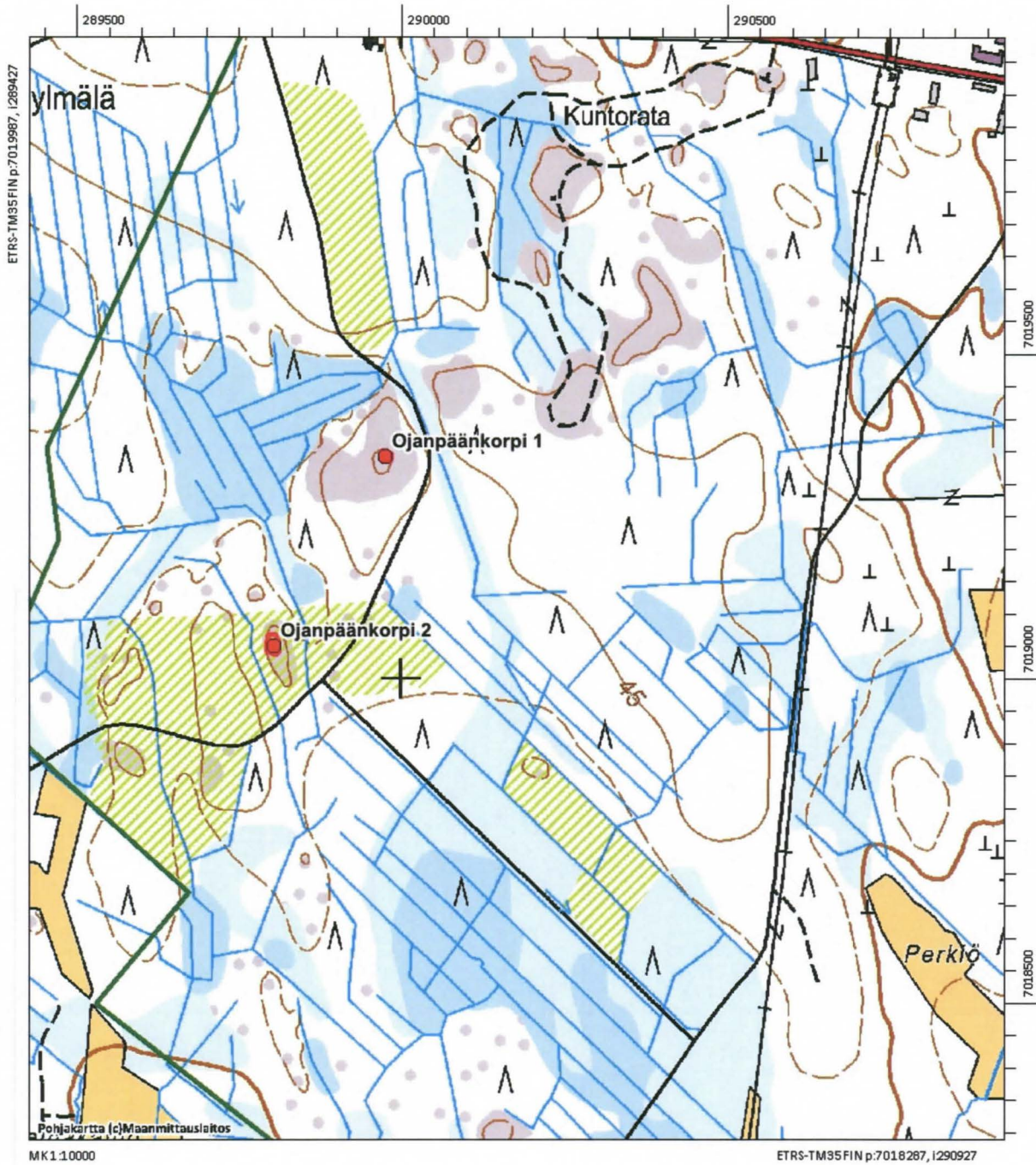
AKDG 3935:1. Kiviröykkiö kallion laella, luoteesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 3935:2. Lähikuva röykkiöstä, luoteesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 3935:3. Kiviröykkiö kallion laella, taustalla kuvausteltilta, kaakosta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Kauhava Ojanpääncorpi 1. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

4 Kauhava Ojanpäänkorpi 2

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	kiviröykkiö
<i>Ajoitus</i>	esihistoriallinen
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	2
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7019050, i= 289802, z= 46 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	GPS-mittaus (röykkiö)
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 2,3 km länsilounaaseen metsäalueella

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

-

Inventointi 2014

Valokuvat AKDG 3936:1-4

Kohde sijaitsee VT 19:n länsipuolella olevalla metsäalueella, Kuoppalantieltä etelään Ojanpään suuntaan erkanevan hiekkatien varrella. Kiviröykkiö on tien länsipuolella olevalla metsäaukolla, jäkäläisellä kallioselänteellä, lähempänä kallioselänteen pohjois- kuin eteläpäättä. Röykkiö on hyvin matala ja heikosti erottuva, halkaisijaltaan noin kolme metriä ja sen keskellä on ehkä kaivelun jälkeenä noin 50-60 cm halkaisijaltaan oleva kuoppa. Kivet ovat halkaisijaltaan noin 30 cm kokoisia. Röykkiö on lähes kokonaan sammalen peittämä.

Röykkiöstä noin seitsemän metriä pohjoiseen on halkaisijaltaan noin metrin oleva pikkukiveys kalliolla. Tämä näyttää hieman rajamerkiltä, mutta ainakaan nykyrajoja ei kallion päältä kulje. Röykkiöiden funktio ja ajoitus ovat epävarmat, mutta ne saattavat olla esihistoriallisia.

AKDG 3936:1. Matala kiviröykkiö kalliolla, kaakosta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

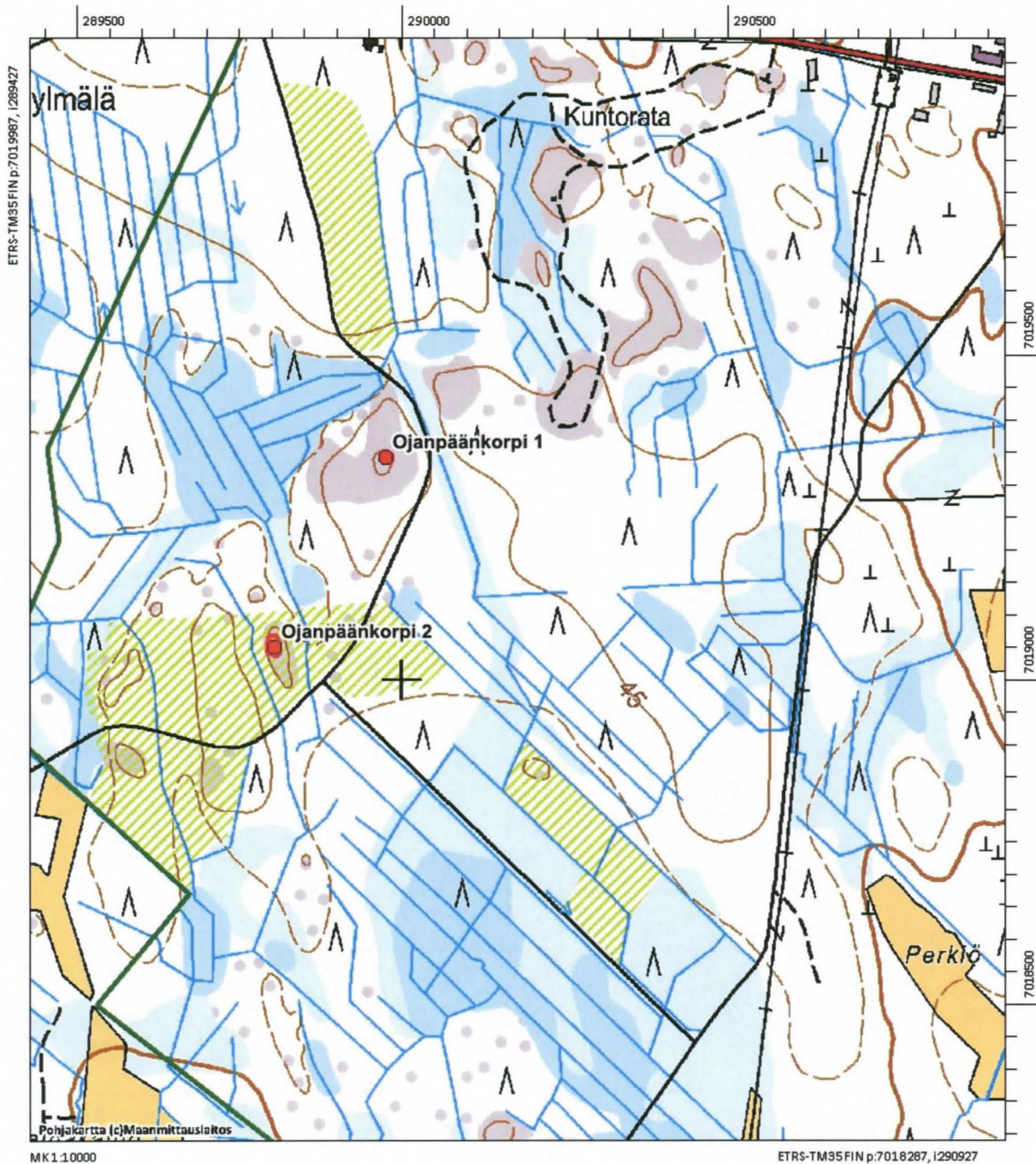
AKDG 3936:2. Kiviröykkiö edustalla, taustalla aukeaksi raivattua kenttää, luoteesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 3936:3. Pieni kiveys kalliolla, lounaasta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 3936:4. Jäkälän peittämä kallio, jolla röykkiöt sijaitsevat, lännestä. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Kauhava Ojanpääncorpi 2. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

5 Kauhava Vuoskoski/Jepua Knuuttila ja Mattila

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	muu kulttuuriperintökohde
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	kylätontti
<i>Ajoitus</i>	historiallinen
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	-
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7023479, i= 290418, z= 25-32 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	kylätontin keskipiste (arvio)
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 4,1 km pohjoisluoteeseen, Lapuanjoen länsirannalla

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

-

Inventointi 2014

Valokuvat AKDG 3937:1-2

Alahärmän tilat ovat kuuluneet eri hallintopitäjiin historiansa aikana. Pietarsaaren ja Kyrön vanha raja on kulkenut aikoinaan Vuoskiven kohdalla Alahärmän kirkonkylän pohjoispuolella, mutta välillä rajaa on siirretty Vuoskosken kylän pohjoispuolelle. Historiansa aikana Vuoskoski on kuulunut lähinnä Pietarsaareen ja Uusi-kaarlepyyhyn ja Vuohisluoma/Naarasluoma lähinnä Lapuaan ennen Alahärmän itsenäistymistä vuonna 1867. Vanhimmat tilat koko Alahärmän alueella ovat Härmä, Storgård ja Köykkäri, jotka perustettiin ennen 1500-luvun puoltaväliä.

Härmän tilan alku voidaan sijoittaa vuoteen 1537. Härmän isännän Heikki Maunonpoika Härmän poikien tiloja olivat puolestaan 1500-luvun puolenvälin jälkeen perustetut Mattila ja Knuuttila Härmästä muutama kilometri alavirtaan. Mattilasta ja Knuuttilasta muodostui ryhmäkylä, joka nyt tunnetaan Knuuttilan raittina. Pohjoisempana sijaitsee Isotalon (Storgård) ryhmä, joka on jo aiemmin asemakaavoitetulla alueella. Nykyään kylä levittäytyy laajalle alueelle eivätkä talojen vanhat sijainnit käy ilmi kartoista. Nykyinen kylänraitti lienee muodostunut viimeistään 1800-luvun lopulla, josta tilanteesta on olemassa tarkka kartta. Aiemmassa kartassa 1700-luvun lopulta on vain hieman epämääräinen aluekartta, jonka perusteella vaikuttaisi siltä, että kylä olisi tuolloin sijainnut lähempänä rantaa.

Inventoinnissa ei voitu tehdä mitään erityisiä arkeologisia havaintoja, sillä alue on pääasiassa talojen pihapiirejä ja viljelyksessä olevaa peltoa. Talot ovat suurimmaksi osaksi alueella kuitenkin vanhaa rakennuskantaa eivätkä pihapiirit vaikuta joitakin poikkeuksia lukuunottamatta kovin muokatuilta, joten alueella on saattanut säilyä arkeologista kulttuurikerrosta talojen pihamailla ja nykyasutuksen sekä joen välisellä peltoalueella.

Ottaen huomioon talojen mahdollinen siirto joenrannasta ja toisaalta viimeistään 1800-luvun lopulla muodostunut kylänraitti varsin hyvin säilyneine pihapiireineen ja rakennuksineen, on Knuuttilan ja Mattilan kohdalla lienee syytä rajata laaja alue osoittamaan muuta kulttuuriperintökohdetta joenrannan ja raitin välisellä alueella. Rajaus on tehty ulottumaan myös hieman jo asemakaavoitetulle alueelle, muttei kattamaan Isotalon ryhmää. Alue kuuluu kokonaisuudessaan (myös Isotalon ryhmä mukaan lukien) valtakunnallisten merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen luetteloon (RKY).

Lähteet:

Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto E25:1/12 (1792).

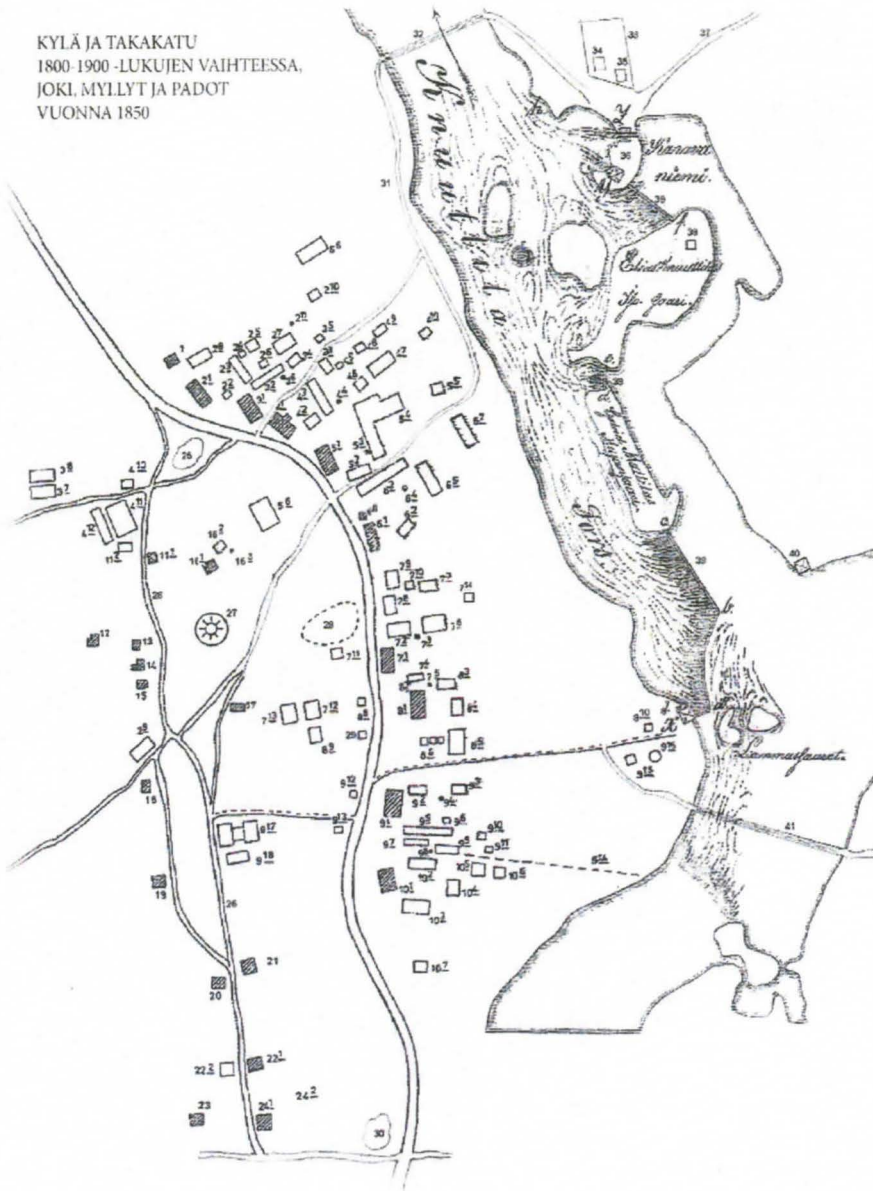
Knuutila, Tapio 2012. Knuutilan raitti. Elämää raitilla ja lähiympäristössä Alahärmässä. Härmä-seura ry. Singsby 2012.

Kojonen, Eero 1993. Alahärmän alueen vaiheet jääkauden jälkeiseltä ajalta vuoteen 1867. Alahärmän historia I.

Vuoskosken kylä on merkitty punaisella värillä vastapäätä Lapuanjoessa olevaa saariryhmää. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto E18a1:6/3 (1789-1810).

KYLÄ JA TAKAKATU
 1800-1900 -LUKUJEN VAIHTEESSA,
 JOKI, MYLLYT JA PADOT
 VUONNA 1850

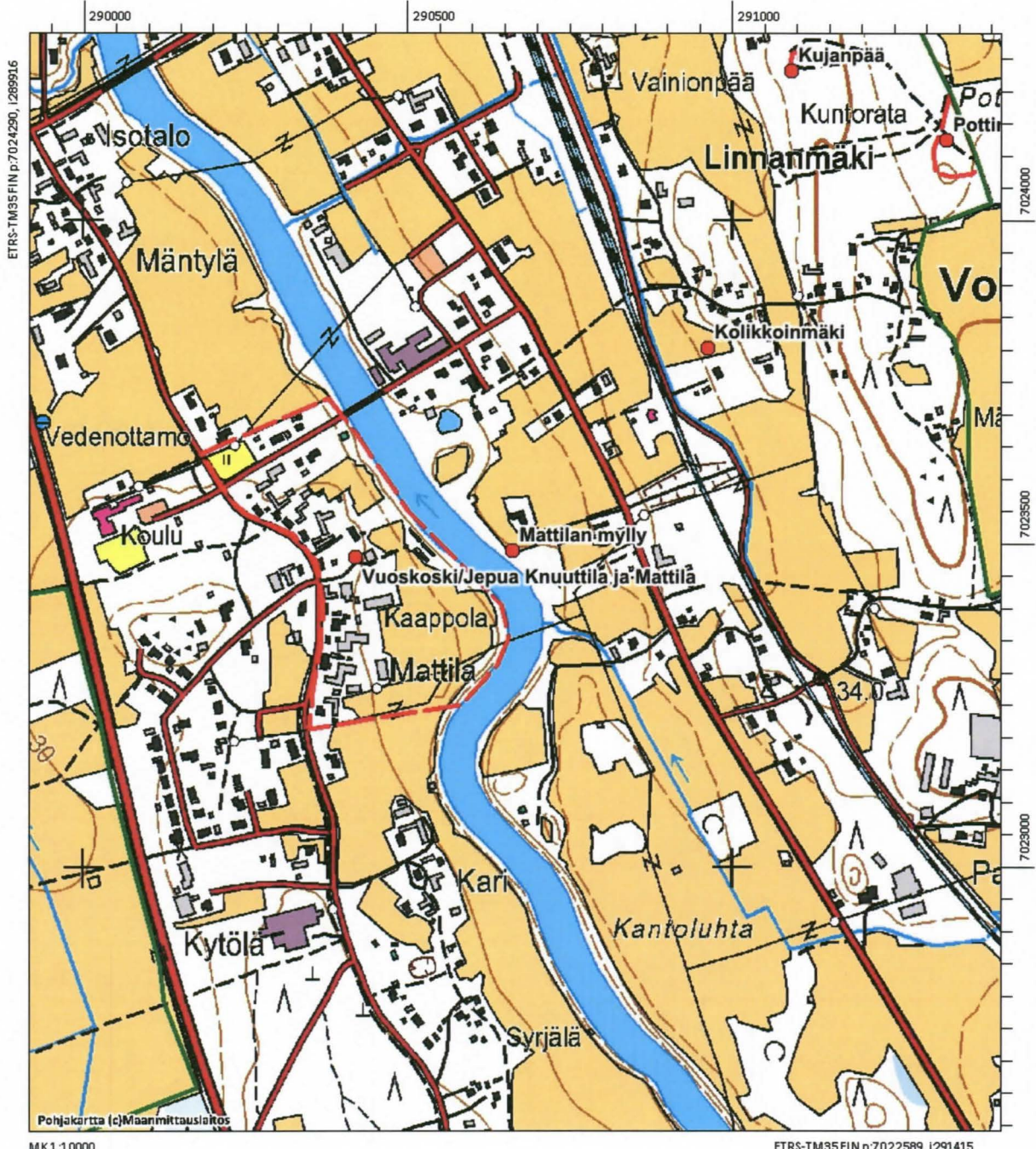
Vuoskosken kylä 1800-1900
 -lukujen taitteessa. Lähde:
 Tapio Knuutti: Knuuttilan
 raitti. Elämää raitilla ja lä-
 hiympäristössä Alahär-
 mässä. Härmä-seura ry.
 Singsby 2012.

AKDG 3937:1. Knuutti-
 lan raitti, lännestä. Ku-
 vaaja: Petro Pesonen.

AKDG 3937:2. Knuuttilan raitti, etelästä. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Kauhava Vuoskoski/Jepua Knuuttila ja Mattila. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

6 Kauhava Vuoskoski/Jepua Asunmaa

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	muu kulttuuriperintökohde
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	kylätontti
<i>Ajoitus</i>	historiallinen
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	-
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7022264, i= 290997, z= 32-33 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	kylätontin keskipiste (arvio)
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 2,8 km pohjoisluoteeseen, Lapuanjoen länsirannalla

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

-

Inventointi 2014

Valokuvat AKDG 3938:1-2

Alahärmän tilat ovat kuuluneet eri hallintopitäjiin historiansa aikana. Pietarsaaren ja Kyrön vanha raja on kulkenut aikoinaan Vuoskiven kohdalla Alahärmän kirkonkylän pohjoispuolella, mutta välillä rajaa on siirretty Vuoskosken kylän pohjoispuolelle. Historiansa aikana Vuoskoski on kuulunut lähinnä Pietarsaaren ja Uusi-kaarlepyyhyn ja Vuohisluoma/Naarasluoma lähinnä Lapuaan ennen Alahärmän itsenäistymistä vuonna 1867. Vanhimmat tilat koko Alahärmän alueella ovat Härmä, Storgård ja Köykkäri, jotka perustettiin ennen 1500-luvun puoltaväliä.

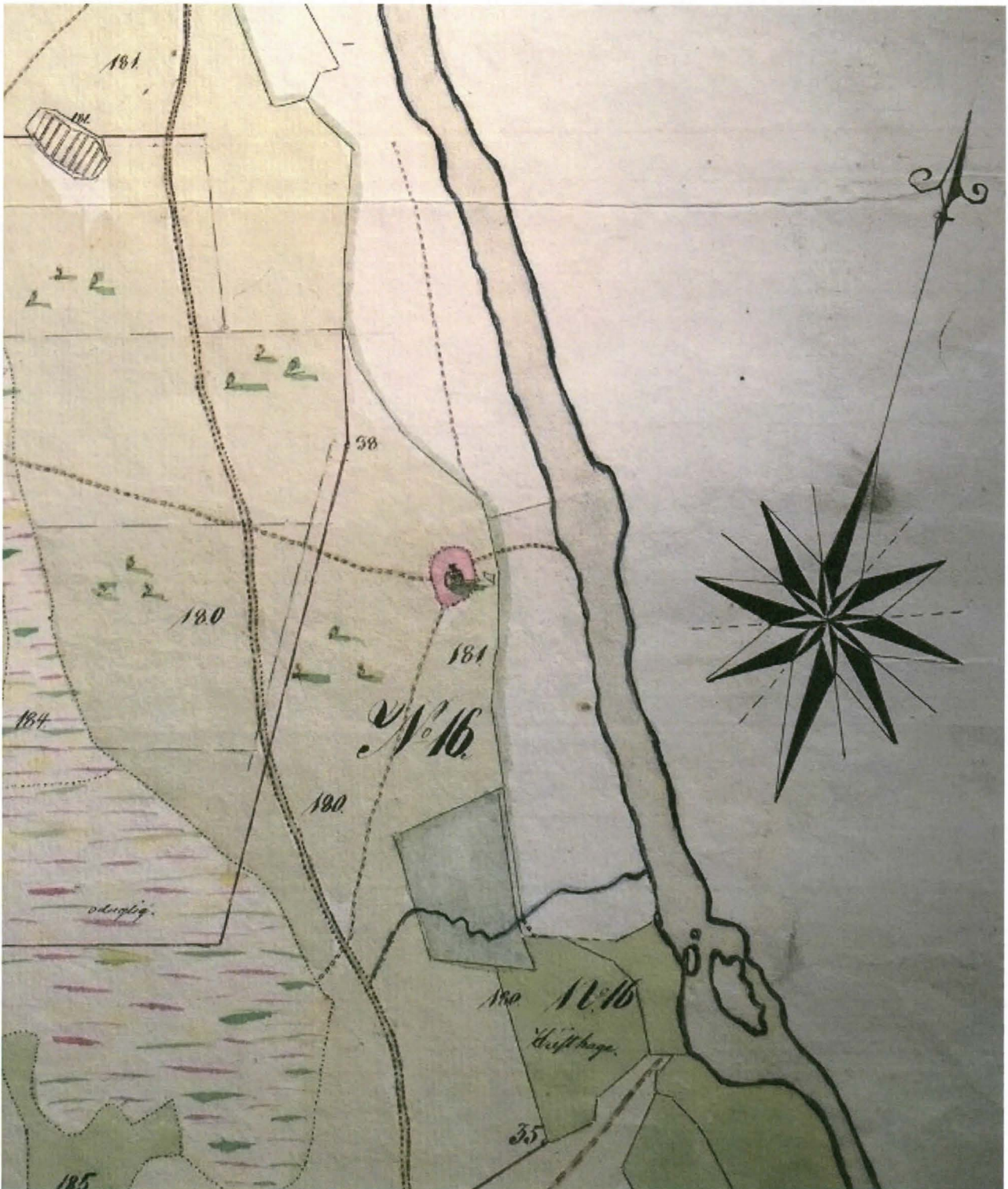
Asunmaan tilan alku on perua 1600-luvun loppuvuosilta, jolloin v. 1696 mainitaan uudistilallisena ensi kerran Tuomas Martinpoika. Hän oli kotoisin Knuutilasta. Tilalla oli alkuvuosina kaksikin nimeä, Härmän seurakunnan kirjoissa ainakin vuosina 1701-1711 se oli Huhtala ja kruunun veroluetteloissa vuodesta 1701 alkaen Asunmaa, sitten myös Asuma. Tila sijaitsi Lapuanjoen länsirannalla, Naarasluoman Mäenpään ja Vuoskosken Mattilan välimaastossa.

Inventoinnissa Asunmaan ympäristöä tarkastettiin. Vanha taloryhmä muodostaa umpipihan, jonka läpi Asunmaantie kulkee. Taloryhmän länsipuolella on nykyinen, ehkä 1960-luvulla rakennettu asuintalo. Muut rakennukset edustavat suhteellisen vanhaa rakennuskantaa ja voi olettaa, että ne ovat suunnilleen samalla paikalla kuin 1700-luvun alun rakennuksetkin. Mahdollisesti pihapiirissä ja talojen liepeillä on säilynyt 1700-luvun kulttuurikerroksia.

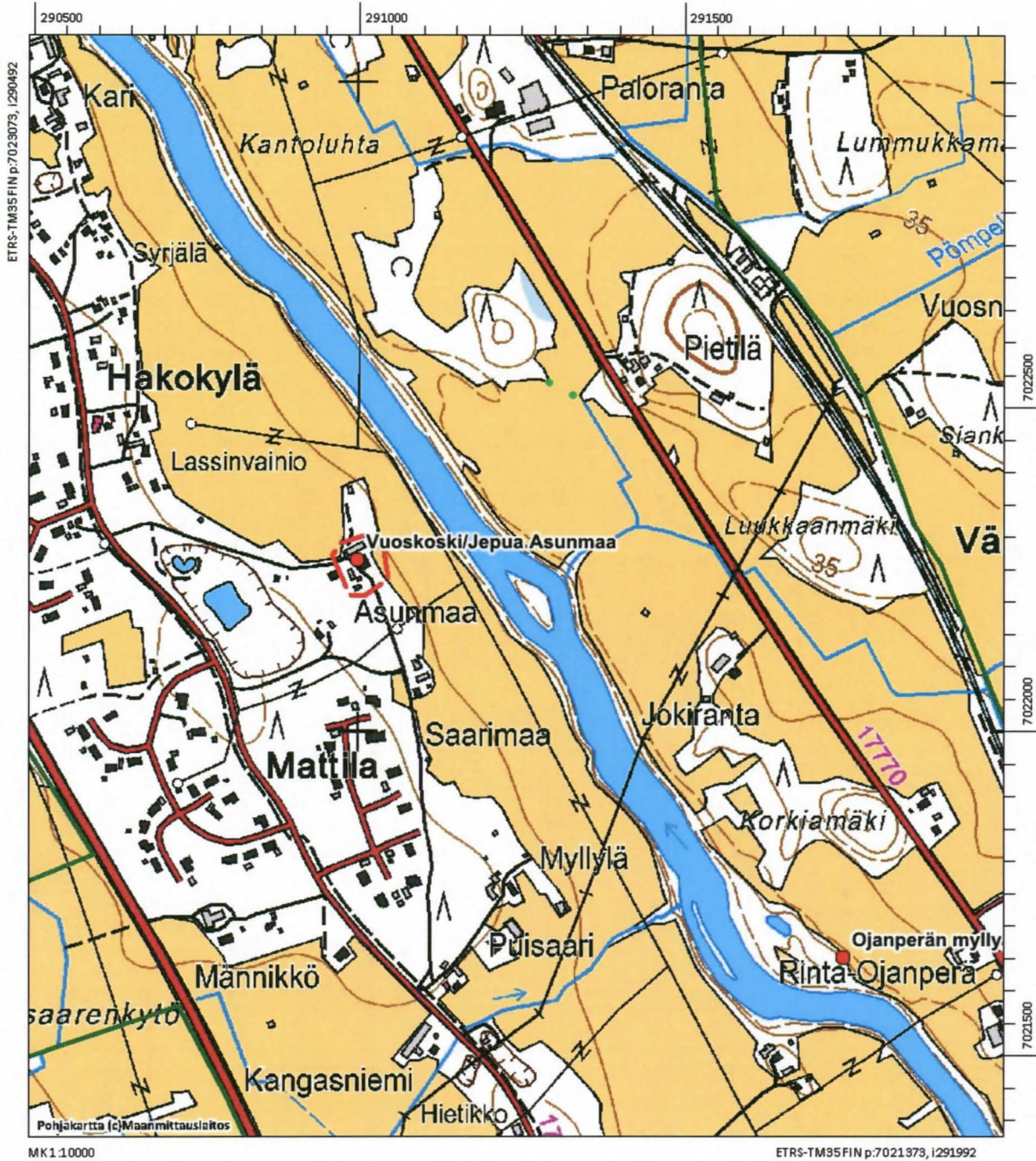
Lähteet:

Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto E18ai:6/17 (1789-1810).

Kojonen, Eero 1993. Alahärmän alueen vaiheet jääkauden jälkeiseltä ajalta vuoteen 1867. Alahärmän historia I.

Asunmaan tila merkittynä 1700-luvun lopun karttaan. Kansallisarkisto: Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, E18ai:6/17 (1789-1810).

Kauhava Vuoskoski/Jepua Asunmaa. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

AKDG 3938:1. Asunmaan taloryhmää, kaakosta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 3938:2. Asunmaan taloryhmää, umpipiha, lounaasta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

7 Kauhava Vuohisluoma/Naarasluoma Maskunmaanniemi

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	muu kulttuuriperintökohde
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	kylätontti
<i>Ajoitus</i>	historiallinen
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	-
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7020235, i= 292309, z= 30 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	kylätontin keskipiste (arvio)
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 650 km koilliseen, Lapuanjoen itärannalla

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

-

Inventointi 2014

Valokuvat -

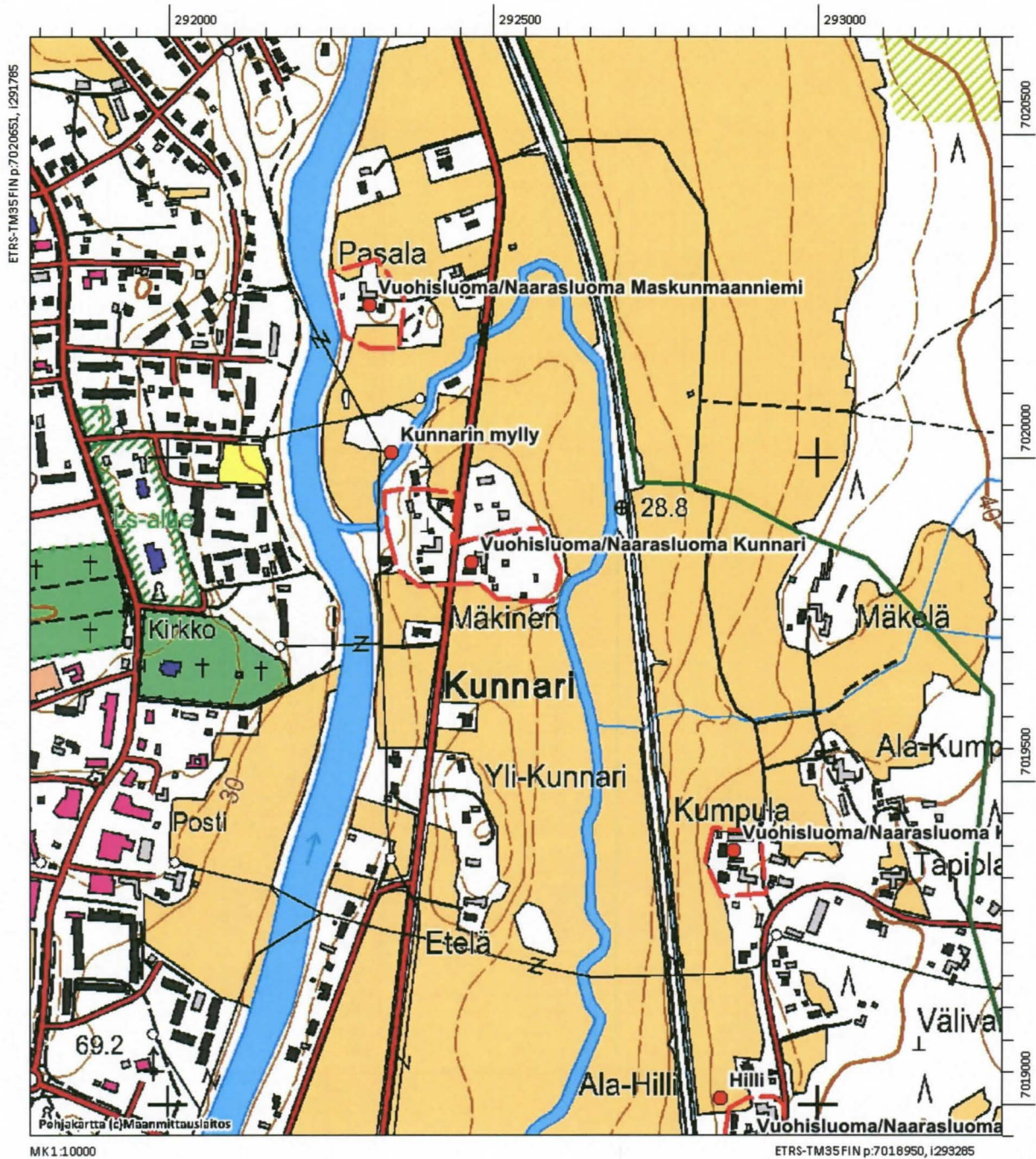
Alahärmän tilat ovat kuuluneet eri hallintopitäjiin historiansa aikana. Pietarsaaren ja Kyrön vanha raja on kulkenut aikoinaan Vuoskiven kohdalla Alahärmän kirkonkylän pohjoispuolella, mutta välillä rajaa on siirretty Vuoskosken kylän pohjoispuolelle. Historiansa aikana Vuoskoski on kuulunut lähinnä Pietarsaareen ja Uusi-kaarlepyyhyn ja Vuohisluoma/Naarasluoma lähinnä Lapuaan ennen Alahärmän itsenäistymistä vuonna 1867. Vanhimmat tilat koko Alahärmän alueella ovat Härmä, Storgård ja Köykkäri, jotka perustettiin ennen 1500-luvun puoltaväliä.

Vuoden 1691 laamannikäräjillä olleen maakiista-asian vuoksi Erkki Olavinpoika Kunnari laaditutti kirjallisen selvityksen Härmälän tilan vaiheista. Tämän kertomuksen mukaan Erkki Heikinpoika Härmä raivasi Härmälää vastapäätä jokeen laskevan Vuohisluoman (nyk. Kunnarinluoma) pohjoispuolelle, Maskunmaanniemelle, itsellistorpalle paikan ilmeisesti 1570-luvun jälkipuoliskolla. Tila ei kuitenkaan menestynyt ja viljelijät siirtyivät Vuohisluoman eteläpuolelle Huhtalaan eli nykyiselle Kunnarinmäelle. Tila otettiin kuitenkin myöhemmin uudelleen viljelyyn ja 1600-luvulla paikkaa alettiin kutsua Pasalanmaaksi. Nykyään paikalla on Pasalan talo. 1750-luvun ja 1780-luvun lopun kartoilla Pasalan paikalle ei ole merkitty lainkaan taloja, joten on epäselvää kuinka jatkuvaa asutus paikalla on ollut.

Inventoinnissa Pasalan ympäristöä tarkastettiin. Mitään viitteitä vanhan talon sijainnista ei maastossa saatu, mutta vuosien 1785 ja 1786 karttojen peltokuvioiden perusteella talonpaikka voidaan aika todennäköisesti sijoittaa juuri nykyisen Pasalan talon paikalle ja kohteen raja on tehty tällä perusteella. Talon itäpuolella on vanhan näköistä kiviaitaa pihapiiriä pengertämässä. Mahdollisesti vanhan asutuksen jälkiä olisi voinut säilyä jossain pihapiirissä.

Lähteet:

Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto E25:8/1 (1756), E24:43/4 (1785), E24:41/1 (1786).
Kojonen, Eero 1993. Alahärmän alueen vaiheet jääkauden jälkeiseltä ajalta vuoteen 1867. Alahärmän historia I.

Kauhava Vuohisluoma/Naarasluoma Maskunmaanniemi. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjäännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla. Kohteen pistekoordinatti on punaisen ympyrän kohdalta.

8 Kauhava Vuohisluoma/Naarasluoma Kunnari

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	muu kulttuuriperintökohde
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	kylätontti
<i>Ajoitus</i>	historiallinen
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	-
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7019838, i= 292465, z= 30-33 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	kylätontin keskipiste (arvio)
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 530 km itäkoilliseen, Lapuanjoen itärannalla

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

-

Inventointi 2014

Valokuvat AKDG 3939:1-5

Alahärmän tilat ovat kuuluneet eri hallintopitäjiin historiansa aikana. Pietarsaaren ja Kyrön vanha raja on kulkenut aikoinaan Vuoskiven kohdalla Alahärmän kirkonkylän pohjoispuolella, mutta välillä rajaa on siirretty Vuoskosken kylän pohjoispuolelle. Historiansa aikana Vuoskoski on kuulunut lähinnä Pietarsaareen ja Uusi-kaarlepyyhyn ja Vuohisluoma/Naarasluoma lähinnä Lapuaan ennen Alahärmän itsenäistymistä vuonna 1867. Vanhimmat tilat koko Alahärmän alueella ovat Härmä, Storgård ja Köykkäri, jotka perustettiin ennen 1500-luvun puoltaväliä.

Vuoden 1691 laamannikäräjillä olleen maakiista-asian vuoksi Erkki Olavinpoika Kunnari laaditutti kirjallisen selvityksen Härmälän tilan vaiheista. Tämän kertomuksen mukaan Erkki Heikinpoika Härmä raivasi Härmälää vastapäätä jokeen laskevan Vuohisluoman (nyk. Kunnarinluoma) pohjoispuolelle, Maskunmaaniemelle, itsellistorpalle paikan ilmeisesti 1570-luvun jälkipuoliskolla. Tila ei kuitenkaan menestynyt ja viljelijät siirtyivät Vuohisluoman eteläpuolelle Huhtalaan eli nykyiselle Kunnarinmäelle 1500-luvun lopussa. Kuitenkin jo ilmeisesti sitä ennen, 1570-luvun lopulla, Huhtalan oli raivannut savolaissyntyinen Tapani Hulkkoinen, joka sittemmin katoaa aikakirjoista.

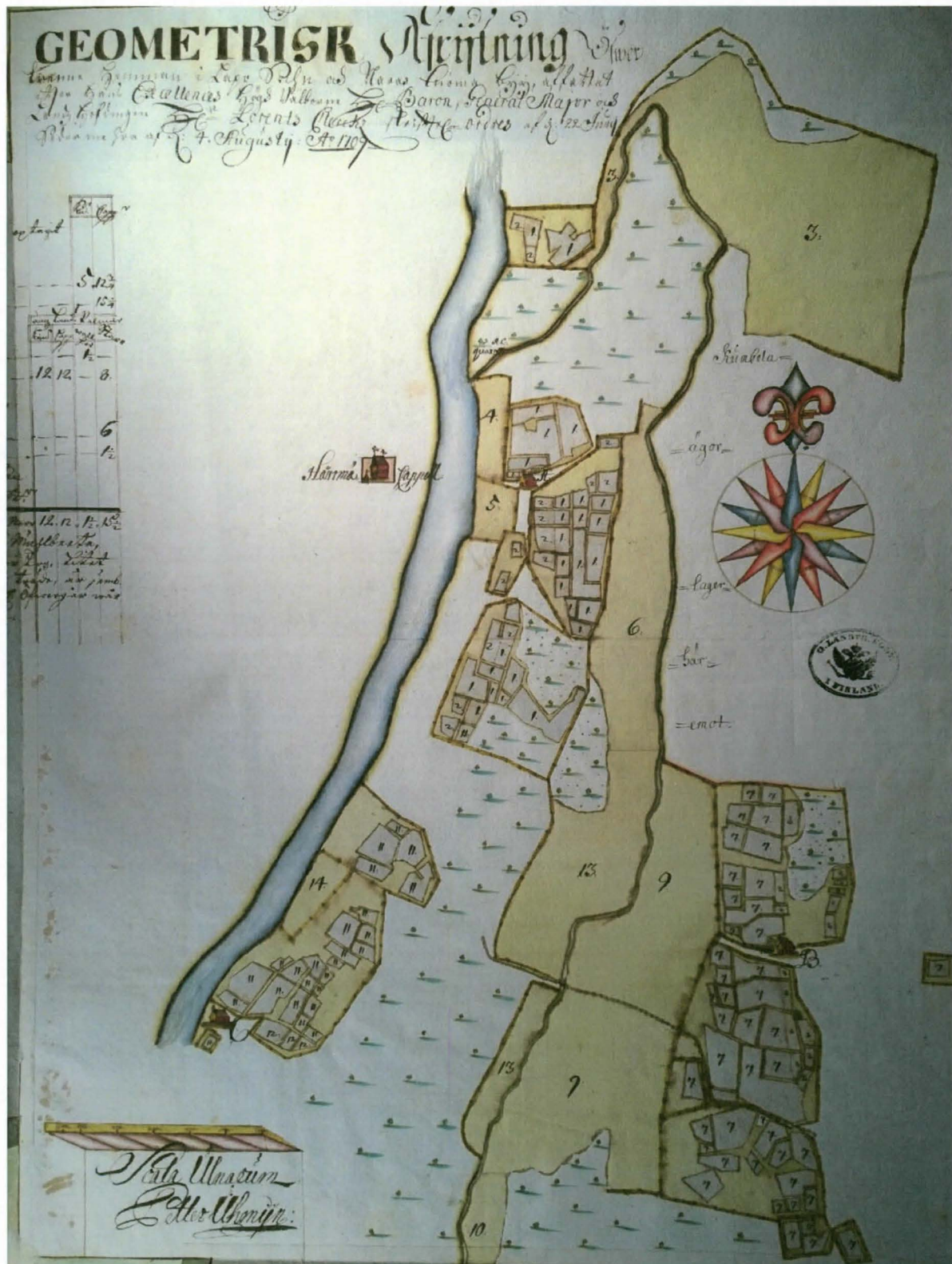
Vanhoilla kartoilla Kunnari esiintyy vuodesta 1709 lähtien, jolloin talo on merkitty etelään antavalle rinteelle Lapuanjoen itärannalle vastapäätä Härmän kappelia. Vuosina 1756 ja 1785 talo on samoilla sijoillaan, mutta vuosien 1785 ja 1786 kartoilla esiintyy myös toinen talo etelämpänä Kunnarista. Yli-Kunnarin tila on siten perustettu vuosien 1756 ja 1785 välissä. Kaikesta päätellen Kunnarin tila on sijainnut suunnilleen siinä, missä on nykyään kaksi isompaa tilaa Voltintien molemmin puolin ennen kuin tie laskee etelään kohti Yli-Kunnarin mäkeä. Kunnari oli jaettu vuonna 1808 jo neljään osaan.

Inventoinnissa Kunnarinmäki tarkastettiin. Mitään viitteitä vanhan talon sijainnista ei maastossa saatu, mutta em. karttojen perusteella talonpaikka voidaan aika todennäköisesti sijoittaa mäen etelärinteelle. Muuallakin saattaa olla sivurakennusten jäänteitä. Esimerkiksi tultaessa mäelle pohjoisesta on tien länsipuolella pieni mökki, johon liittyy selvä isomman kivijalan jäännös sen eteläpuolella aivan tien vieressä. Kunnarinmäellä saattaa olla säilyneenä 1500-1700-luvun kulttuurikerroksia ainakin rajatulla alueella. Mäen koillisosassa on voimakasta uudisrakentamista, joten siellä potentiaalia tuskin on. Yli-Kunnarinmäki on täysin muokattu, eikä sitä voi pitää suojelukohteena.

Lähteet:

Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto E26:19/1 (1709), E25:8/1 (1756), E24:41/1 (1786), E24:43/4 (1785-1786).

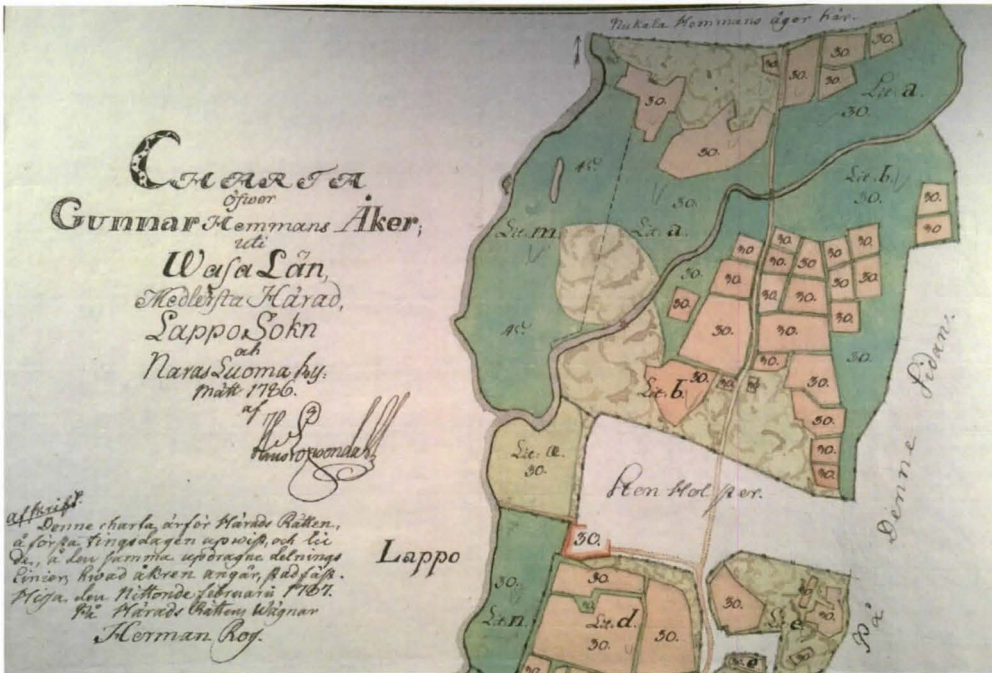
Kojonen, Eero 1993. Alahärmän alueen vaiheet jääkauden jälkeiseltä ajalta vuoteen 1867. Alahärmän historia I.

Vuoden 1709 kartta Vuohisluoman kylästä Lapuanjoen itärannalla, A= Kunnarin talo. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, E26:19/1 (1709).

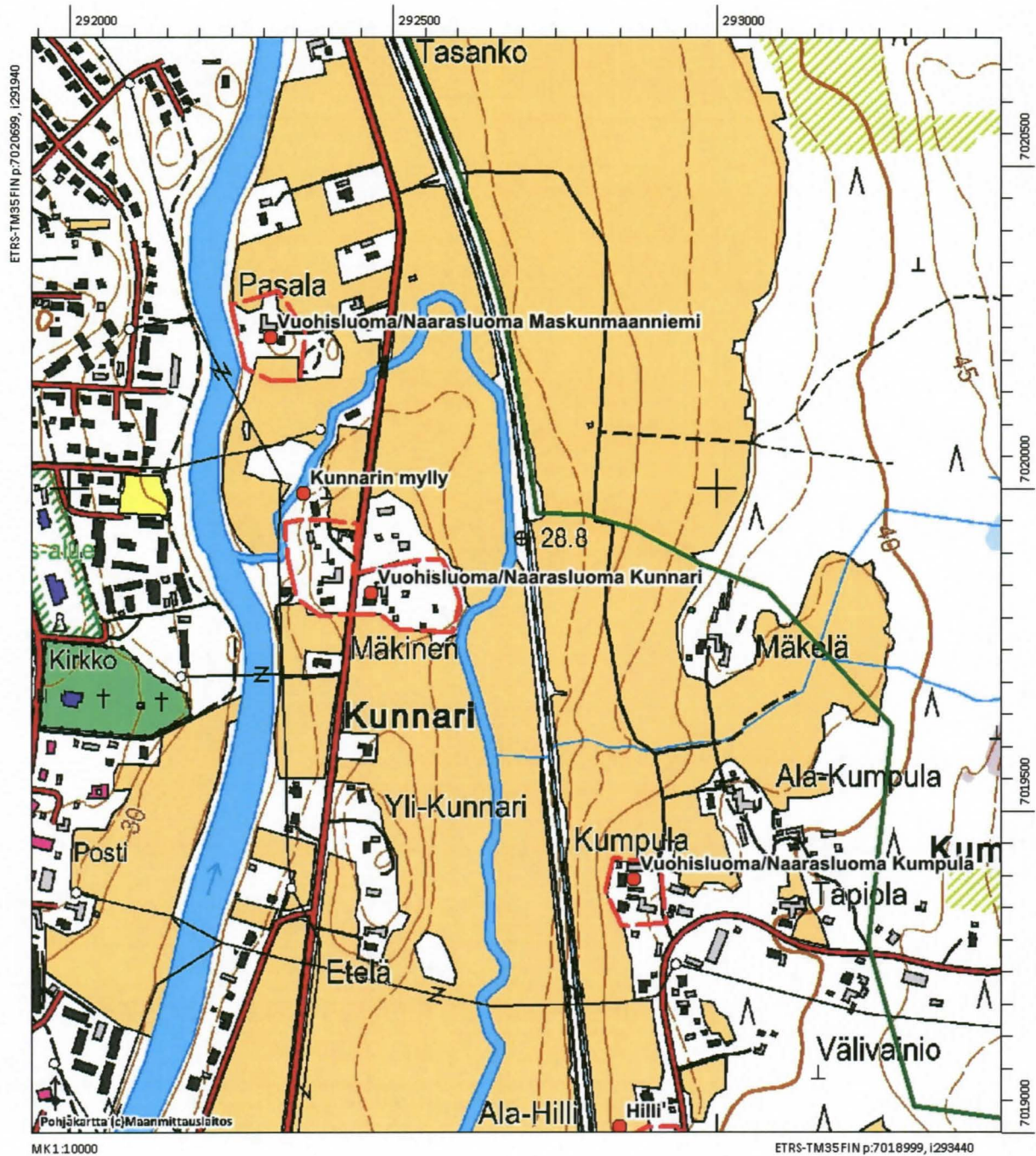
Kunnarin talo (n:o 13) vuoden 1756 kartalla. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, E25:8/1 (1756).

Kunnarin talo (n:o 30) vuoden 1786 kartalla. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, E24:41/1 (1786).

Ote vuosina 1784-1785 laaditusta kartasta. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, E24:43/4 (1785-1786).

Kauhava Vuohisluoma/Naarasluoma Kunnari. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

*AKDG 3939:1. Vanha kivi-
jalka tien varrella, idästä.
Kuvaaja: Petro Pesonen.*

*AKDG 3939:2. Kunnarin
mäen pohjoisosaa, poh-
joisesta. Kuvaaja: Petro
Pesonen.*

*AKDG 3939:3. Osin autioi-
tunutta mäkeä, alueen
itäosassa. Kuvaaja: Petro
Pesonen.*

AKDG 3939:4. Hyvin säilynyt pihapiiri tien itäpuolella (Voltintie 101), luoteesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 3939:5. Talo Kunnarin mäen rinteellä, osoitteessa Voltintie 101, etelästä. Kuvaaja: Petro Pesonen.

9 Kauhava Vuohisluoma/Naarasluoma Hilli

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	muu kulttuuriperintökohde
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	kylätontti
<i>Ajoitus</i>	historiallinen
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	-
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7018938, i= 292892, z= 35-37 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	kylätontin keskipiste (arvio)
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 1,1 km kaakkoon, Lapuanjoen itärannalla

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

-

Inventointi 2014

Valokuvat AKDG 3940:1

Alahärmän tilat ovat kuuluneet eri hallintopitäjiin historiansa aikana. Pietarsaaren ja Kyrön vanha raja on kulkenut aikoinaan Vuoskiven kohdalla Alahärmän kirkonkylän pohjoispuolella, mutta välillä rajaa on siirretty Vuoskosken kylän pohjoispuolelle. Historiansa aikana Vuoskoski on kuulunut lähinnä Pietarsaareen ja Uusi-kaarlepyyhyn ja Vuohisluoma/Naarasluoma lähinnä Lapuaan ennen Alahärmän itsenäistymistä vuonna 1867. Vanhimmat tilat koko Alahärmän alueella ovat Härmä, Storgård ja Köykkäri, jotka perustettiin ennen 1500-luvun puoltaväliä.

Hilli on ilmeisesti perustettu 1500-luvun lopulla. Vuonna 1571 verotetaan ensi kerran Niilo Niilonpoika Heinoista, jonka asuinpaikka on kuvausten perusteella Hillin talon paikka Vuohisluoman (nyk. Kunnarinluoma) varrella. Talo oli välillä 1600-luvun alkupuolella myös Lapuan pitäjän kirkkoherra Martinus Henrici Bovillanuksen omistuksessa, mutta palautui alkuperäiselle suvulle 1610-luvun lopulla. Hilli on vanhin niistä Alahärmän taloista, jotka sijaitsevat muualla kuin Lapuanjoen varrella.

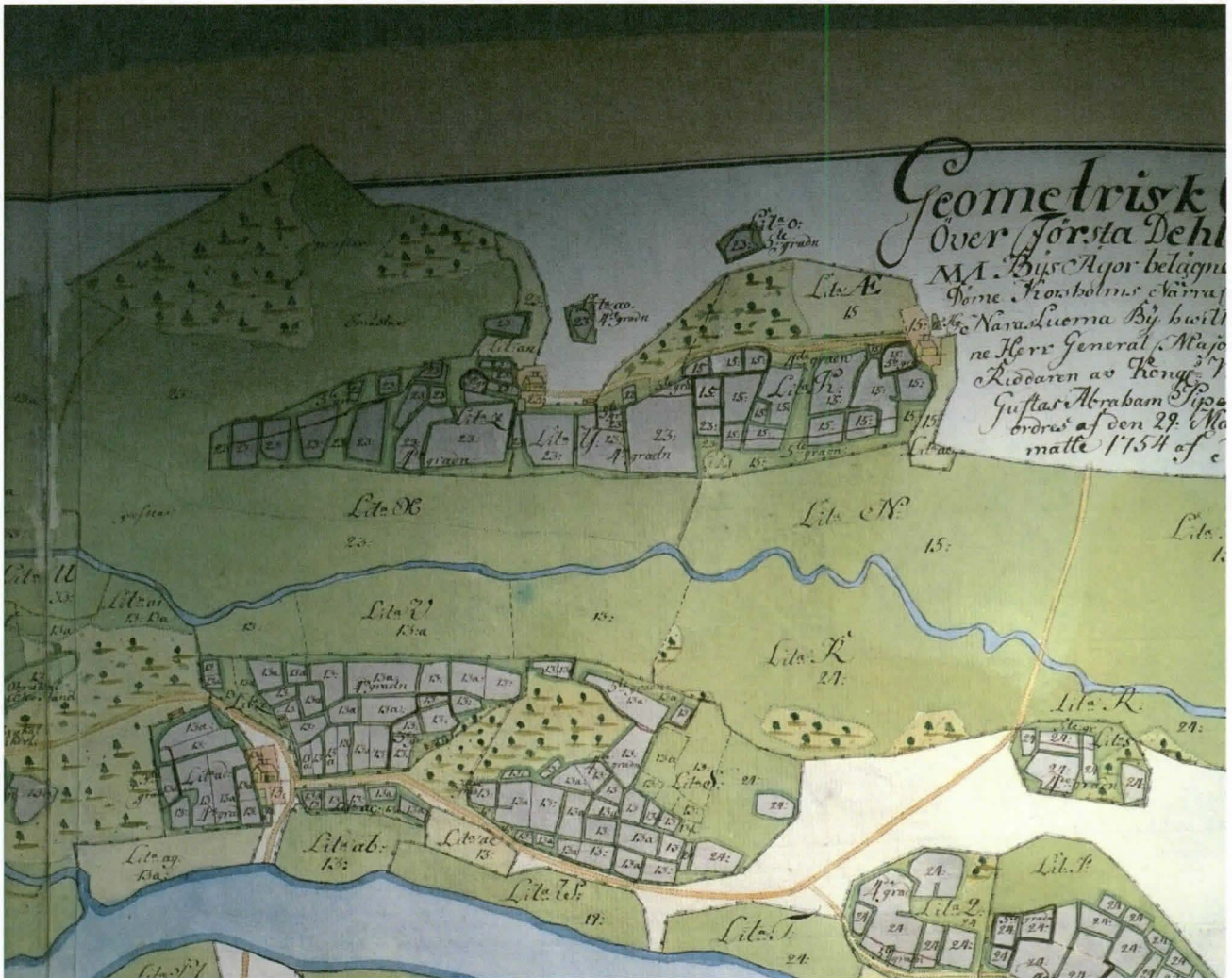
Vanhoilla kartoilla Hilli esiintyy vuodesta 1709 lähtien, jolloin talo on merkitty Vuohisluoman länsipuolelle, joen ylittävän sillan koillispuolelle. Tilan sijainti pysyy samana vuosien 1756 ja 1785 kartoilla. Näistä päätellen vanha talo on sijainnut Ylä-Hillin kohdalla. Vuonna 1808 Hillin talo oli jaettu jo neljään osaan.

Inventoinnissa Hillin tienoo pyrittiin tarkastamaan. Mitään arkeologisia viitteitä talon sijainnista ei tarkastuksessa saatu, mutta karttojen perusteella talonpaikka voidaan sijoittaa nykyisen Ylä-Hillin paikalle, jossa taloryhmän vanhimmat rakennukset näyttävät sijaitsevan. On mahdollista, että Hillissä olisi säilyneenä 1500-1700-luvun kulttuurikerroksia ainakin rajatulla alueella. Hillin itäpuolella ja Haarusjärventien toisella puolella mäellä on vanhoista aitoista koostuva rakennusryhmä.

Lähteet:

Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto E26:19/1 (1709), E25:8/1 (1756), E24:43/4 (1785-1786).

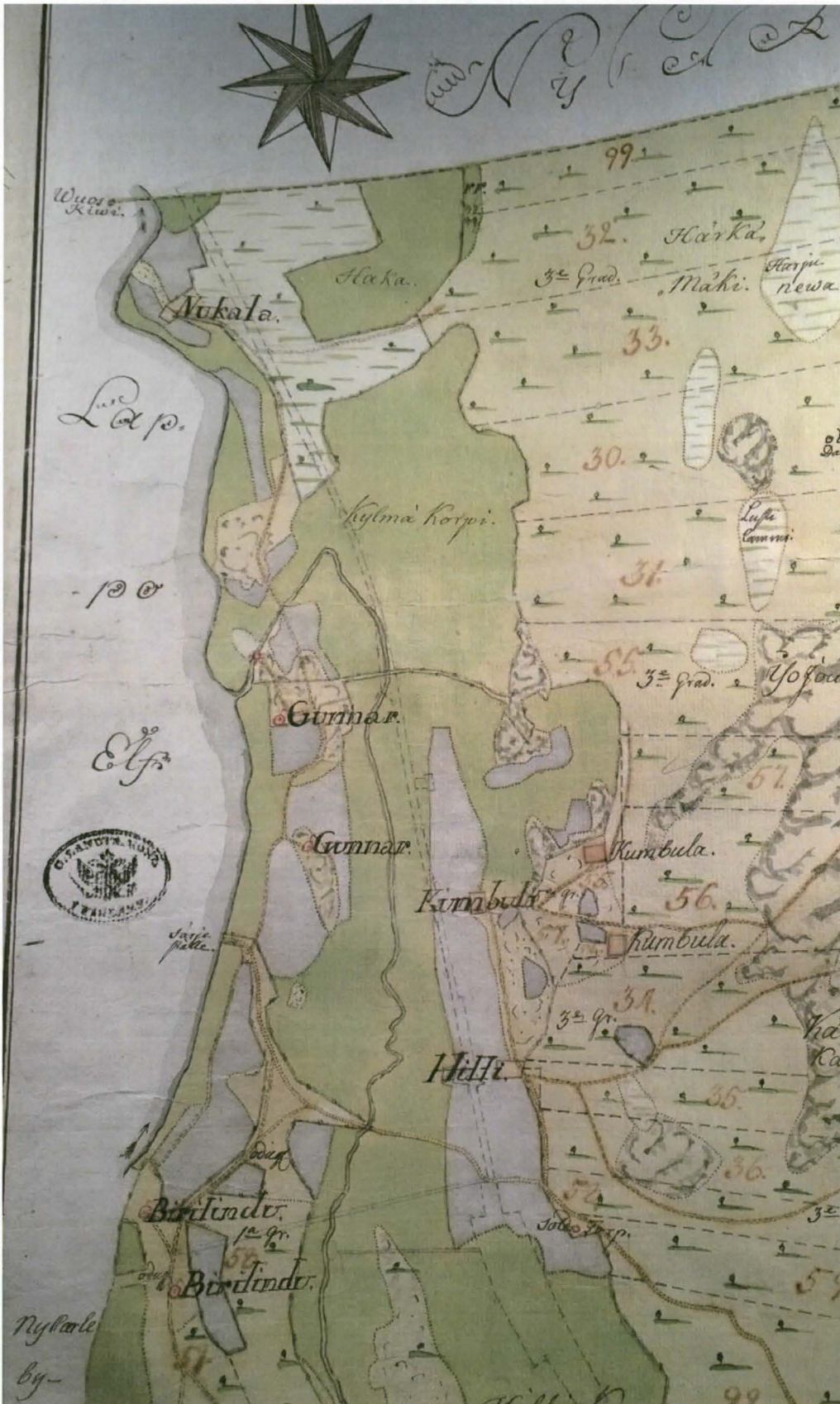
Kojonen, Eero 1993. Alahärmän alueen vaiheet jääkauden jälkeiseltä ajalta vuoteen 1867. Alahärmän historia I.

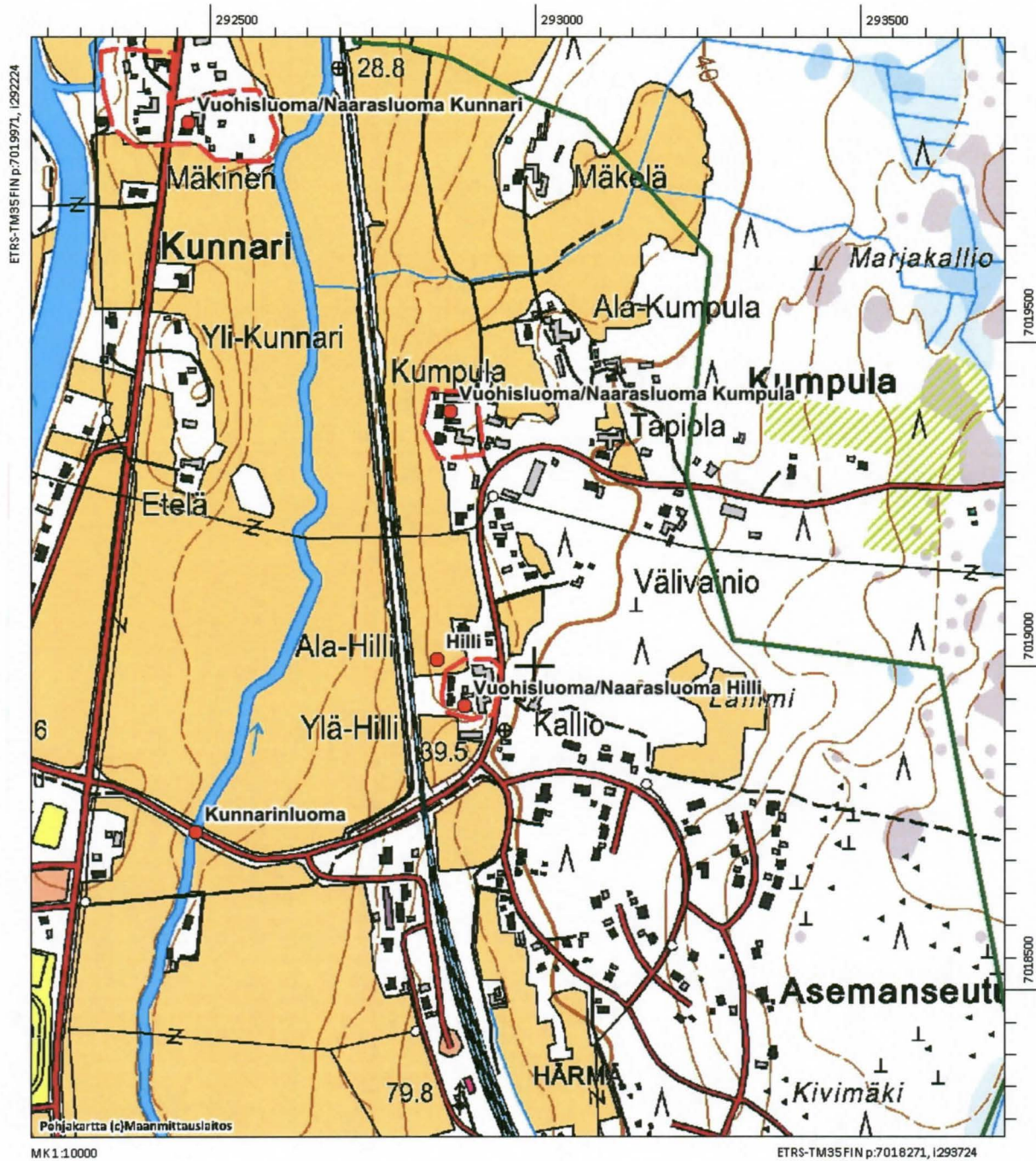

Hillin talo (n:o 15) vuoden 1756 kartalla. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, E25:8/1 (1756).

AKDG 3940:1. Hillin rakennuksia, etelästä. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Kauhava Vuohisluoma/Naarasluoma Hilli. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhteisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

10 Kauhava Vuohisluoma/Naarasluoma Stråka

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	muu kulttuuriperintökohde
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	kylätontti
<i>Ajoitus</i>	historiallinen
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	-
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7017305, i= 291298, z= 35-37 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	kylätontin keskipiste (arvio)
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 2,8 km etelälounaaseen, Lapuanjoen länsirannalla

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

-

Inventointi 2014

Valokuvat AKDG 3942:1-2

Alahärmän tilat ovat kuuluneet eri hallintopitäjiin historiansa aikana. Pietarsaaren ja Kyrön vanha raja on kulkenut aikoinaan Vuoskiven kohdalla Alahärmän kirkonkylän pohjoispuolella, mutta välillä rajaa on siirretty Vuoskosken kylän pohjoispuolelle. Historiansa aikana Vuoskoski on kuulunut lähinnä Pietarsaareen ja Uusi-kaarlepyyhyn ja Vuohisluoma/Naarasluoma lähinnä Lapuaan ennen Alahärmän itsenäistymistä vuonna 1867. Vanhimmat tilat koko Alahärmän alueella ovat Härmä, Storgård ja Köykkäri, jotka perustettiin ennen 1500-luvun puoltaväliä.

Stråkan talo ilmestyy veroluetteloihin vuonna 1591, isäntänään Simo Mikonpoika. Stråka-nimi esiintyy viimeistään vuonna 1630 talon isännän nimenä käräjäpöytäkirjassa. Sana 'stråka' on ruotsia ja tarkoittaa virtaa, virtapaikkaa tai vuolletta. Talosta tuli kestikievari 1640-luvun alussa, mutta se lienee ollut joella liikkuvien yöpymispaikka jo aiemmin. Stråkan nimi on muutettu 1870-luvulla Lahdeksi. Stråkan maakirjatalo jaettiin vuoteen 1808 mennessä kuuteen osaan.

Stråkan talosta on uudistuskarttoja vuosilta 1709 ja 1792 sekä pitäjänkartta 1800-luvun puolenvälin tienoilta. Vuoden 1709 kartan mukaan Stråkassa oli vain yksi tonttima. Pitäjänkartalla Stråkaan kuuluu myös lähellä joen rantaa oleva tila, jota ei kuitenkaan ole piirretty lainkaan vuoden 1792 karttaan. Talon paikallistaminen ei ole aivan yksiselitteistä. Vuoden 1709 kartan perusteella Stråka paikallistuisi lähinnä Rintalan tai Lahdenmäen kohdalle, mutta vuoden 1792 karttaan piirretyt tonttimaat osuvat luontevimmin Lahdenmäen ja Ylisen kohdalle, joiden eteläpuolella on vielä merkitty sotilastorppa, ilmeisesti nykyisen Mäkitalon paikalle. Aika todennäköisesti kuitenkin vanhin talo on ollut Lahdenmäen paikalla.

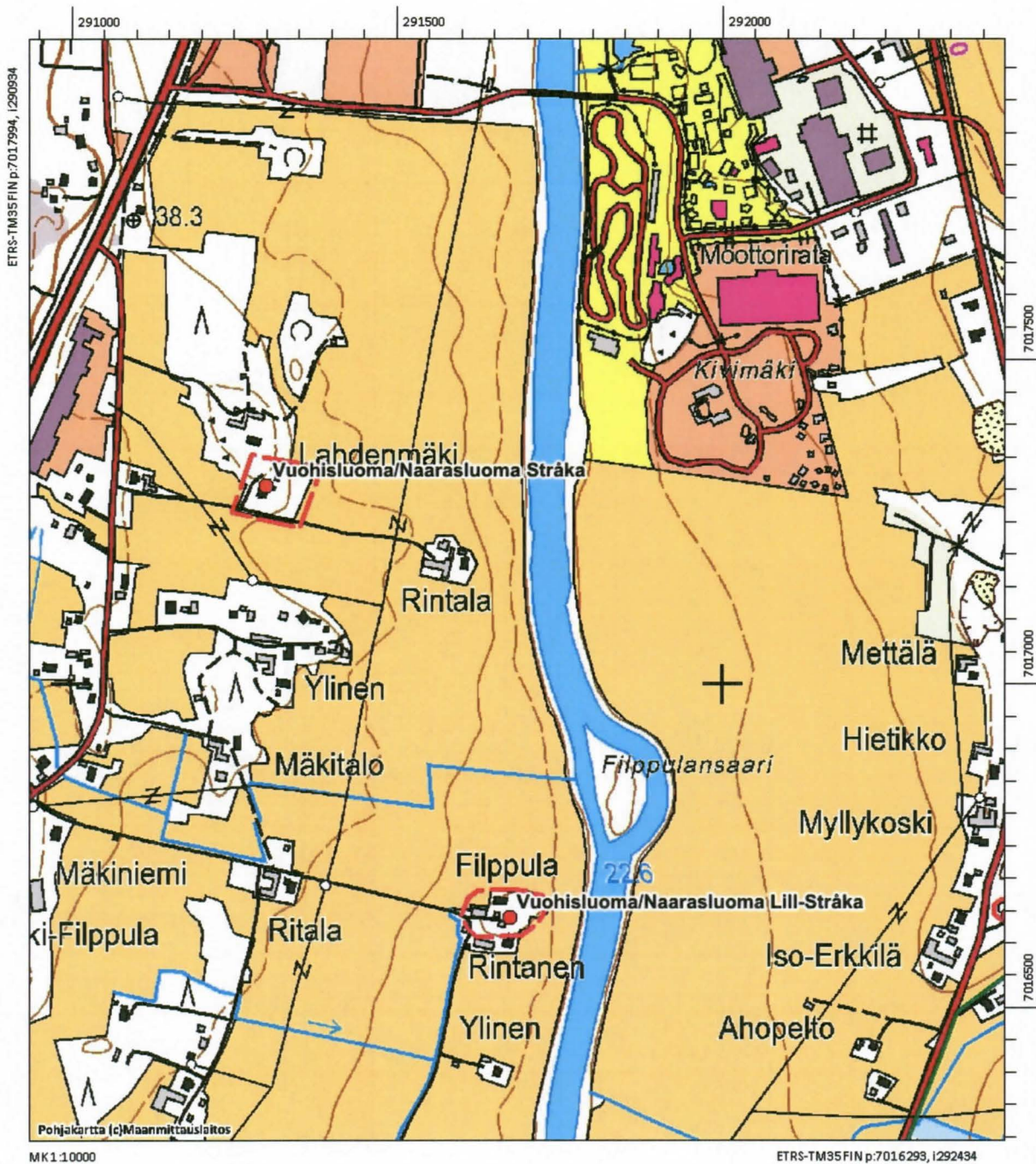
Inventoinnissa Stråkan tienoota pyrittiin tarkastamaan. Mitään arkeologisia viitteitä talon sijainnista ei tarkastuksessa saatu, mutta karttojen perusteella vanhin Stråkan talo on parhaiten sijoitettavissa Lahdenmäen tienoolle. Myös Ylisen, Rintalan ja Mäkitalon kohdalla on ollut asutusta viimeistään 1700-luvun lopulla.

Lähteet:

Härmä-Seuran sukututkijat 2006. Alahärmän kantatalot. Vihko 3. Stråka, Naarasluoma 2.

Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto E25:1/1-28 (1792), E26:18/1 (1709).

Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto Alahärmä 2312 07 + 10.

Kauhava Vuohisluoma/Naarasluoma Stråka. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

AKDG 3942:1. Mäkitalo, kaakosta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 3942:2. Ylinen, kaakosta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

11 Kauhava Vuohisluoma/Naarasluoma Nukala

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	muu kulttuuriperintökohde
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	kylätontti
<i>Ajoitus</i>	historiallinen
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	-
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7020967, i= 292233, z= 30-32 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	kylätontin keskipiste (arvio)
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 1,3 km pohjoiskoilliseen, Lapuanjoen itärannalla

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

-

Inventointi 2014

Valokuvat -

Alahärmän tilat ovat kuuluneet eri hallintopitäjiin historiansa aikana. Pietarsaaren ja Kyrön vanha raja on kulkenut aikoinaan Vuoskiven kohdalla Alahärmän kirkonkylän pohjoispuolella, mutta välillä rajaa on siirretty Vuoskosken kylän pohjoispuolelle. Historiansa aikana Vuoskoski on kuulunut lähinnä Pietarsaareen ja Uusi-kaarlepyyhyn ja Vuohisluoma/Naarasluoma lähinnä Lapuaan ennen Alahärmän itsenäistymistä vuonna 1867. Vanhimmat tilat koko Alahärmän alueella ovat Härmä, Storgård ja Köykkäri, jotka perustettiin ennen 1500-luvun puoltaväliä.

Vuoden 1691 laamannikäräjillä olleen maakiista-asian vuoksi Erkki Olavinpoika Kunnari laaditutti kirjallisen selvityksen Härmälän tilan vaiheista. Kunnarin kertomuksen mukaan Nukalan korpi raivattiin torpan paikaksi vuonna 1637, mutta asiakirjatietojen perusteella tilan alku on sijoitettavissa kuitenkin jo 1620-luvulle.

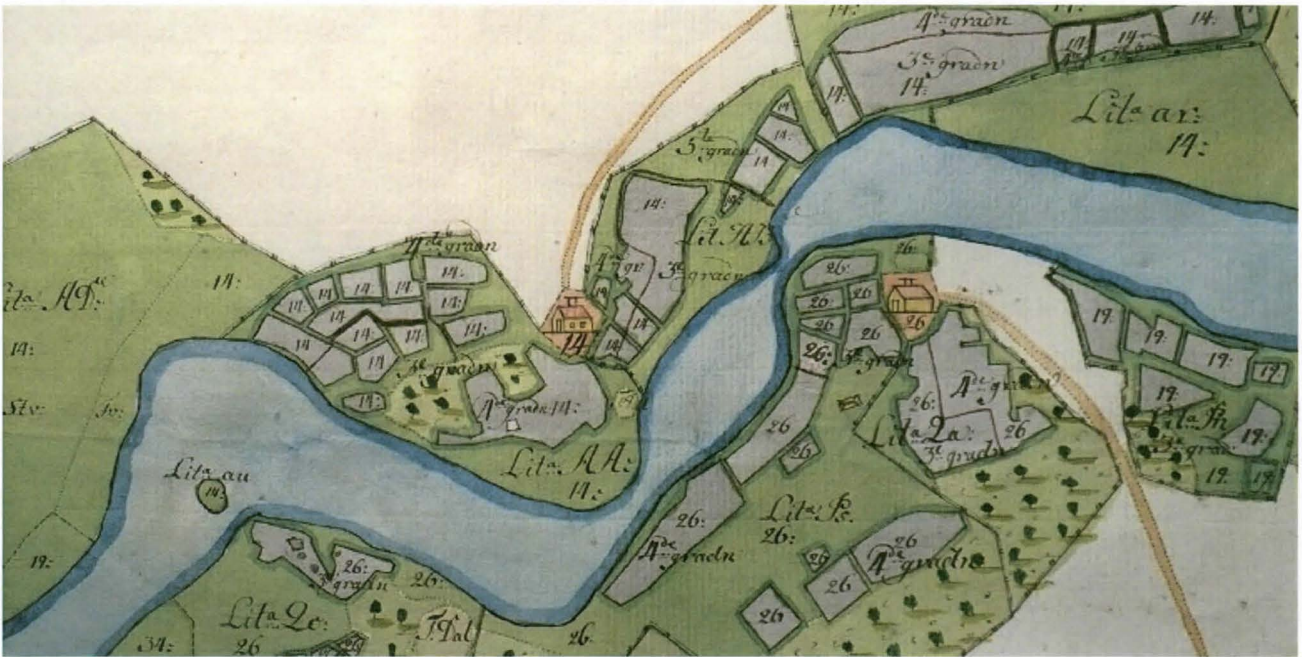
Nukalan talo esiintyy ensimmäisen kerran vuoden 1756 kartalla, jolloin se on piirretty metsää kasvavan kumpareen kaakkoislaidalle. Samassa paikassa talo näyttäytyy myöhemmilläkin kartoilla. Nykyään paikalla on Linna-niminen talo lukuisine uudisrakennuksineen. Nukala oli vuoteen 1808 mennessä halottu neljään taloon.

Inventoinnissa Nukalan tienoota pyrittiin tarkastamaan. Mitään arkeologisia viitteitä talon sijainnista ei tarkastuksessa saatu. Peruskarttaotteessa esiintyvä rajaus on ymmärrettävä lähinnä viitteeksi siitä, missä talo lienee sijainnut. Suojelun lähtökohtana sitä ei ole syytä pitää.

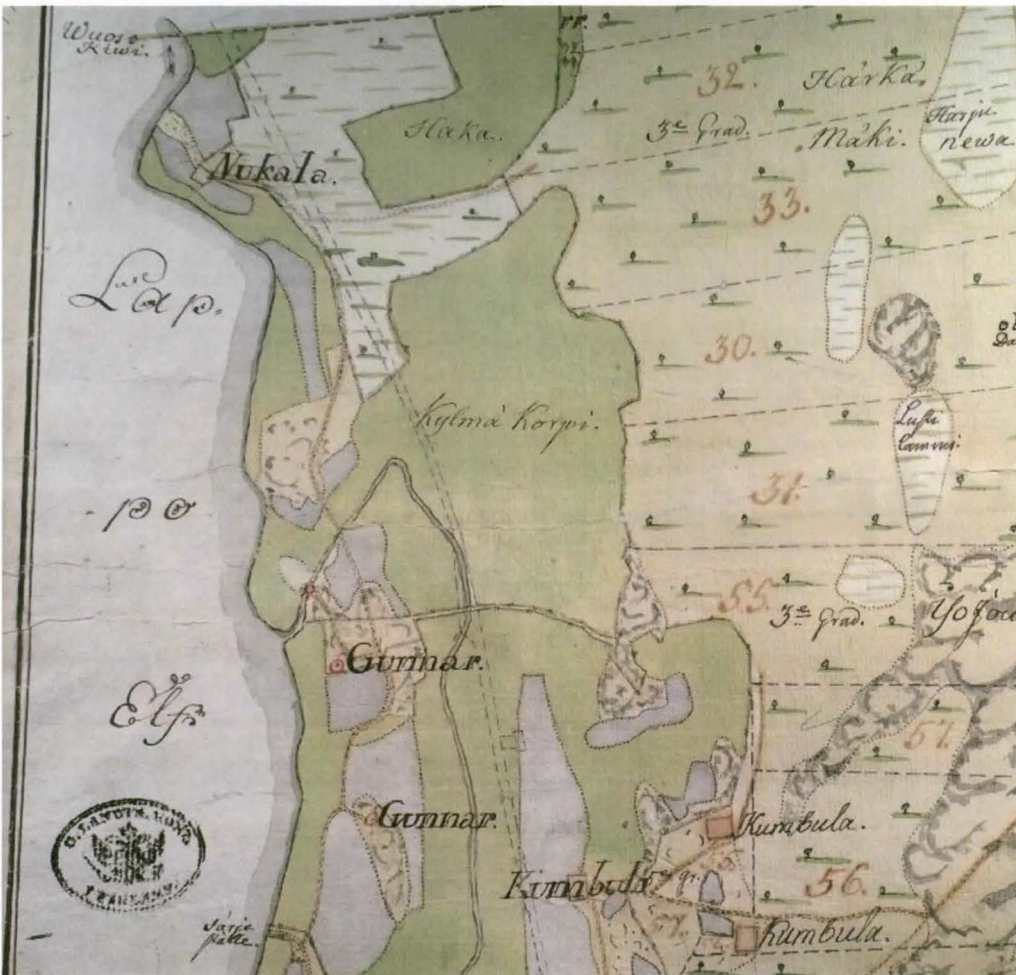
Lähteet:

Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto E25:8/1 (1756), E24:43/4 (1784-1785).

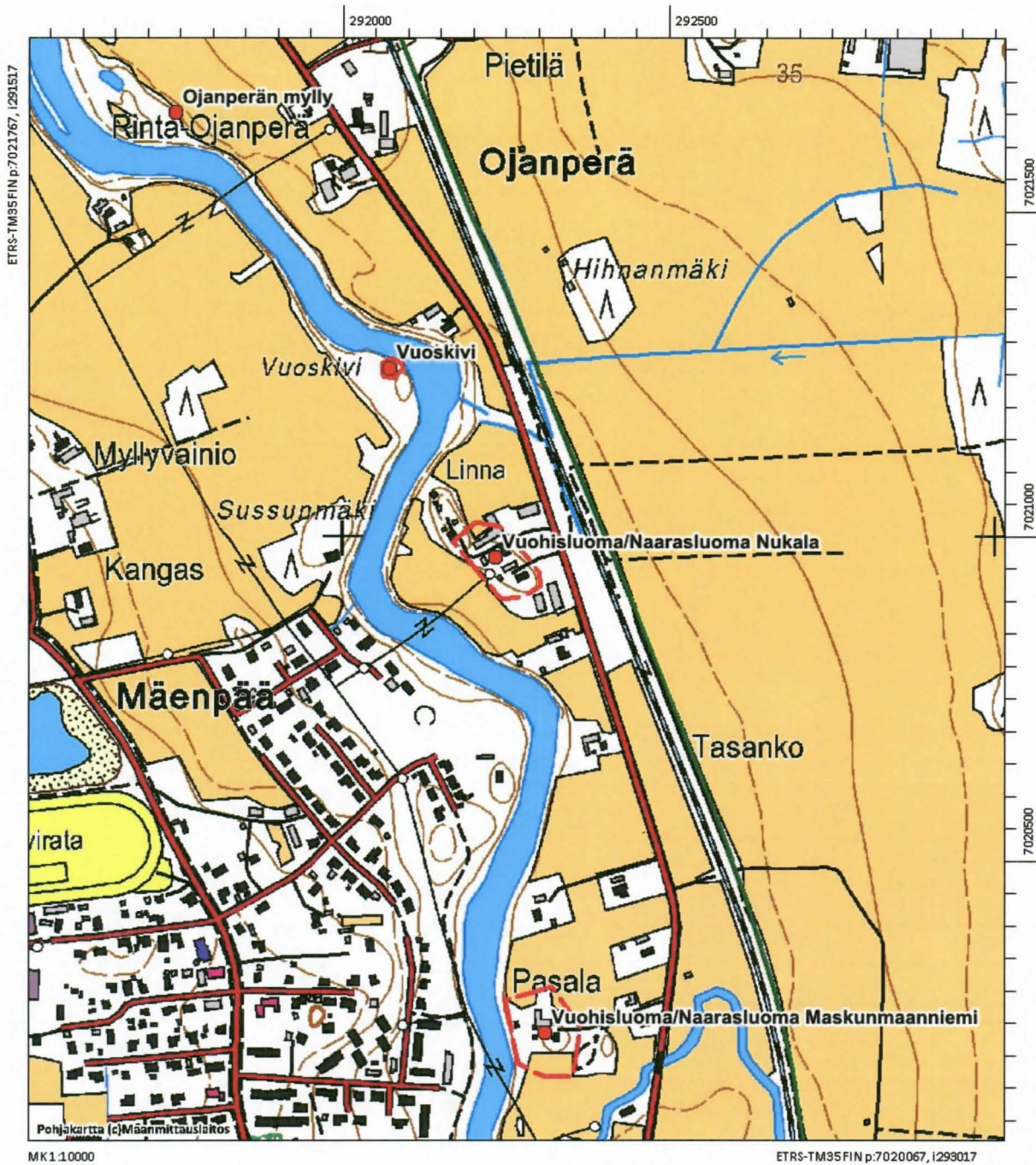
Kojonen, E. 1993. Alahärmän alueen vaiheet jääkauden jälkeiseltä ajalta vuoteen 1867. Alahärmän historia I.

Nukalan talon (n:o 14) sijainti vuonna 1756 laaditulla kartalla. Vastarannalla Mäenpään talo (n:o 26). Kansallisarkisto, Maanmittauslaitoksen uudistusarkisto, E25:8/1 (1756).

Ote Naarasluoman kylän kartasta, v. 1784-1785. Nukalan talo merkitty kartan yläosaan lähelle Vuoskiven rajapaikkaa. Kansallisarkisto, Maanmittauslaitoksen uudistusarkisto, E24:43/4 (1784-1785).

Kauhava Vuohisluoma/Naarasluoma Nukala. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

12 Kauhava Vuohisluoma/Naarasluoma Lill-Stråka

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	muu kulttuuriperintökohde
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	kylätontti
<i>Ajoitus</i>	historiallinen
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	-
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7016639, i= 291672, z= 30 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	kylätontin keskipiste (arvio)
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 3,0 km etelälounaaseen, Lapuanjoen länsirannalla

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

-

Inventointi 2014

Valokuvat AKDG 3943:1

Alahärmän tilat ovat kuuluneet eri hallintopitäjiin historiansa aikana. Pietarsaaren ja Kyrön vanha raja on kulkenut aikoinaan Vuoskiven kohdalla Alahärmän kirkonkylän pohjoispuolella, mutta välillä rajaa on siirretty Vuoskosken kylän pohjoispuolelle. Historiansa aikana Vuoskoski on kuulunut lähinnä Pietarsaareen ja Uusi-kaarlepyyhyn ja Vuohisluoma/Naarasluoma lähinnä Lapuaan ennen Alahärmän itsenäistymistä vuonna 1867. Vanhimmat tilat koko Alahärmän alueella ovat Härmä, Storgård ja Köykkäri, jotka perustettiin ennen 1500-luvun puoltaväliä.

Lill-Stråkan talon perustaminen liittyy 1680-luvun lopulla alkaneeseen uudisasutuskauteen, jolloin kruunu lupasi uudisviljelijöille verohelpotuksia. Uudistalollista Filppu Matinpoikaa verotettiin ensimmäisen kerran v. 1688, mutta todennäköisesti aluetta oli raivattu ja viljelty torppana jo kauan. Lill-Stråkan talo esiintyy ensimmäisen kerran kartalla jo 1688 laaditussa uudistilan kartassa. Paikka on jo vanhimman kartan perusteella paikallistettavissa Filppulaksi. Vuoteen 1808 mennessä Lillstråka oli halottu viiteen taloon.

Inventoinnissa Lill-Stråkan tienoota pyrittiin tarkastamaan. Mitään arkeologisia viitteitä talon sijainnista ei tarkastuksessa saatu. Vanhasta rakennuskannasta ei ole mitään jäljellä, mutta nykyrakennusten asettelu saattaa jossain määrin vielä heijastella vanhaa umpipihaa. Alueella on tuskin mitään suojeltavaa, sillä moderni rakennustoiminta on melko varmasti tuhonnut jäänteet 1600-luvun asutuksesta.

Lähteet:

Heikki Rantatupa, historialliset kartat, E1:10/1 Lapua Naarasluoma. Geometrinen kartta, laatinut Thomas Lohm. www.vanhakartta.fi

Härmä-Seuran sukututkijat 2011. Alahärmän kantatalot. Vihko 8. Naarasluoman talot: Lillstråka eli Filppula 12, Lehtimäki 324, Yliluoma 38, Kotoluhta eli Huhtala 19.

Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto E25:1/1-28 (1792), E26:18/1 (1709).

Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto Alahärmä 2312 07 + 10.

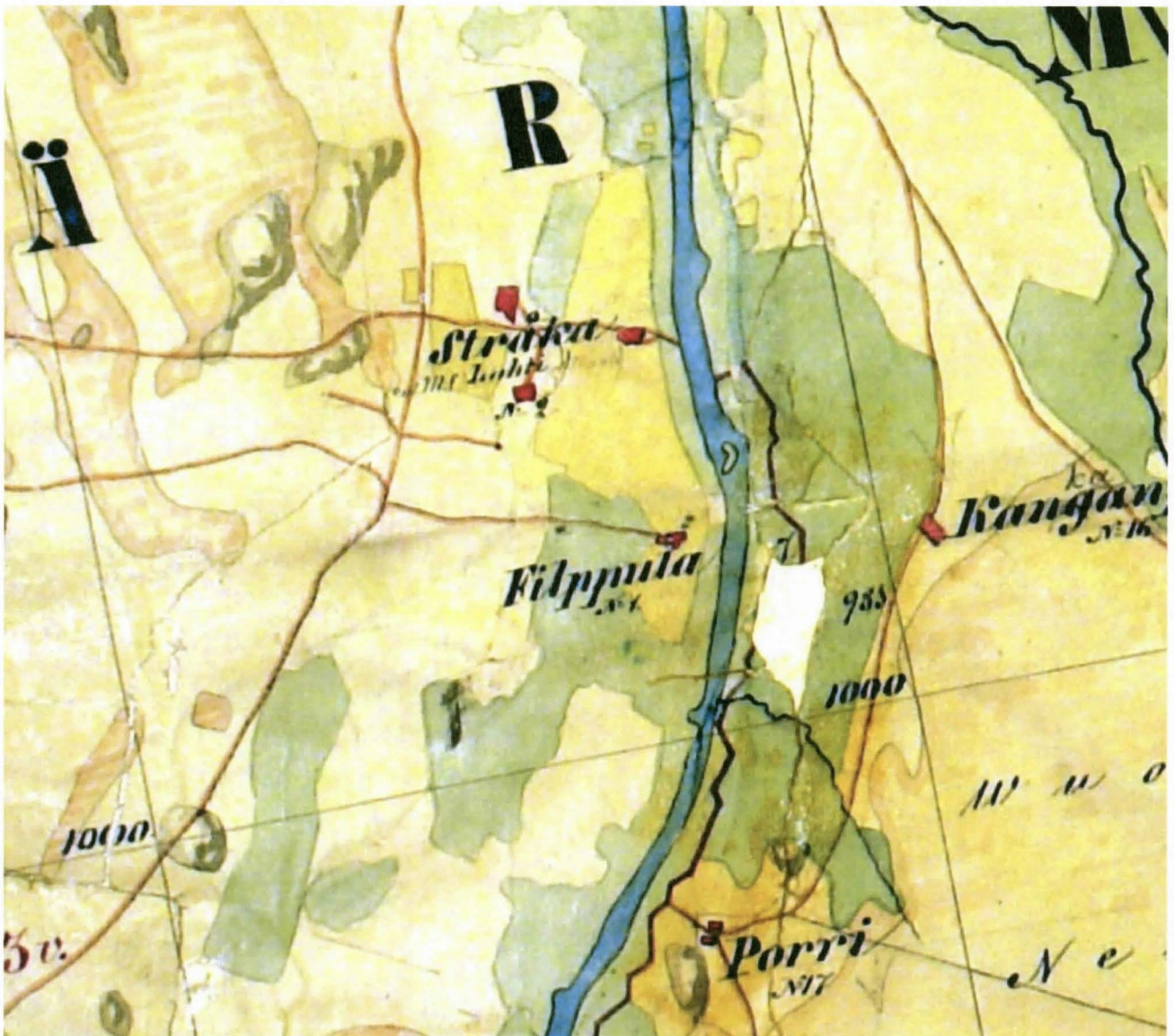
Kojonen, E. 1993. Alahärmän alueen vaiheet jääkauden jälkeiseltä ajalta vuoteen 1867. Alahärmän historia I.

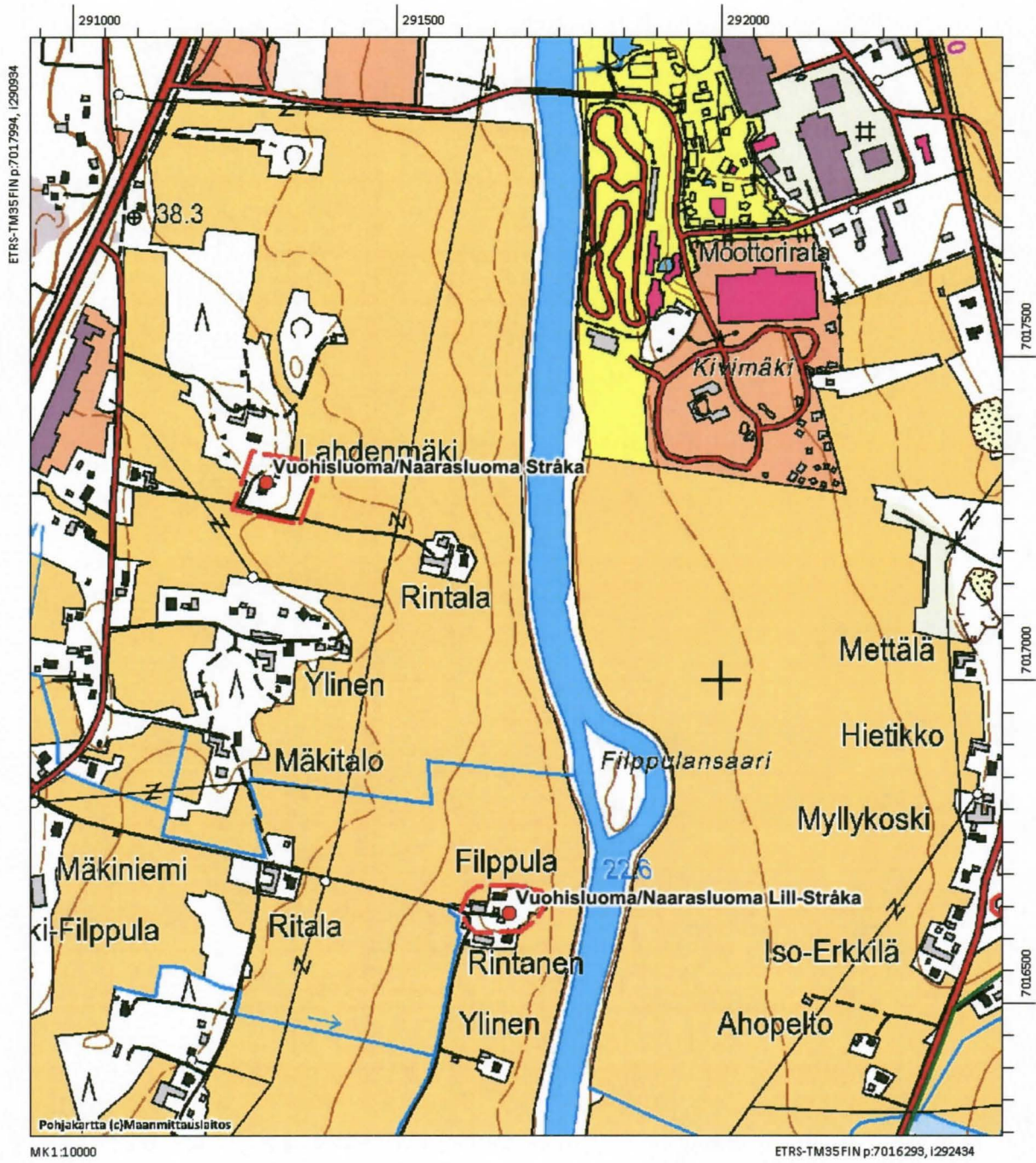
Vuonna 1688 laadittu Lill-Stråkan uundistalon karta. Geometrinen kartta, laatunut Thomas Lohm. Lähde: Heikki Rantatupa, historialliset kartat, E1:10/1 Lapua Naarasluoma. www.vanhakartta.fi

AKDG 3943:1. Filppulan talo, lännessä. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Filppula eli Lill-Stråka pitäjänkartalla. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto, Alahärmä 2312 07 + 10.

Kauhava Vuohisluoma/Naarasluoma Lill-Stråka. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

13 Kauhava Vuohisluoma/Naarasluoma Kumpula

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	muu kulttuuriperintökohde
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	kylätontti
<i>Ajoitus</i>	historiallinen
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	-
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7019393, i= 292870, z= 36-37 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	kylätontin keskipiste (arvio)
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 0,9 km itäkaakkoon, Lapuanjoen itärannalla

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

-

Inventointi 2014

Valokuvat -

Alahärmän tilat ovat kuuluneet eri hallintopitäjiin historiansa aikana. Pietarsaaren ja Kyrön vanha raja on kulkenut aikoinaan Vuoskiven kohdalla Alahärmän kirkonkylän pohjoispuolella, mutta välillä rajaa on siirretty Vuoskosken kylän pohjoispuolelle. Historiansa aikana Vuoskoski on kuulunut lähinnä Pietarsaareen ja Uusi-kaarlepyyhyn ja Vuohisluoma/Naarasluoma lähinnä Lapuaan ennen Alahärmän itsenäistymistä vuonna 1867. Vanhimmat tilat koko Alahärmän alueella ovat Härmä, Storgård ja Köykkäri, jotka perustettiin ennen 1500-luvun puoltaväliä.

Kumpulan talo perustettiin 1680-luvulla lähelle Hillin taloa ja todennäköisesti tilaa on viljelty jo tätä ennen torppana. Vuoden 1756 kartalla Kumpula esiintyy vielä yksinäisenä talonpaikkana Hillistä pohjoiseen, mutta 1780-luvun kartoilla se on jakaantunut jo kolmeen tonttimaahan, joista vanha paikka näyttäisi olevan Kumpulan nykyisellä paikalla ja uudemmat kaksi paikkaa nykyisten Ala-Kumpulan ja Tapiolan kohdilla. Vuoteen 1808 mennessä Kumpulan maakirjatalo oli halottu jo neljään osaan.

Inventoinnissa Kumpulan tienoota pyrittiin tarkastamaan. Mitään arkeologisia viitteitä talon sijainnista ei tarkastuksessa saatu. Vanhin, 1600-luvun Kumpula, sijoittunee nykyisen Kumpulan pihapiiriin, jossa ei ole juurikaan vanhaa rakennuskantaa vaikka rakennukset saattavatkin noudattaa vanhaa umpipihamaista asemointia. Talojen välissä ja liepeillä on saattanut säilyä jotain vanhoista rakenteista ja kulttuurikerroksesta.

Lähteet:

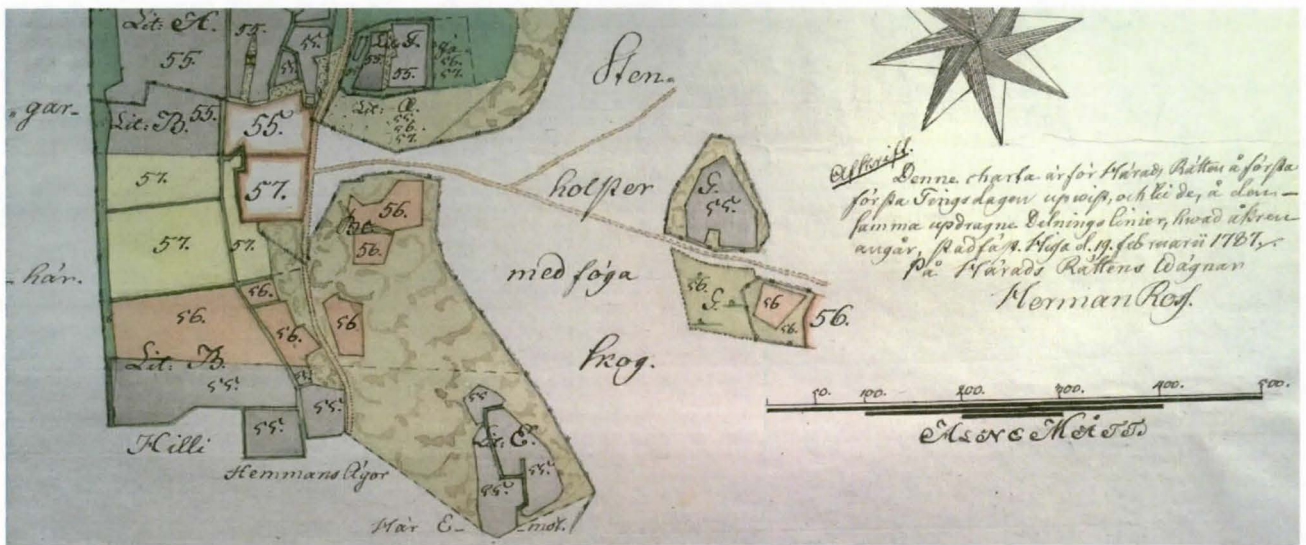
Härmä-Seuran sukututkijat 2005. Alahärmän kantatalot, vihko 2. Kumpula, Naaraskulma 23.

Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto E25:8/1 (1756), E24:43/4 (1784-1785), E24:42/1 (1783, 1786).

Kojonen, E. 1993. Alahärmän alueen vaiheet jääkauden jälkeiseltä ajalta vuoteen 1867. Alahärmän historia I.

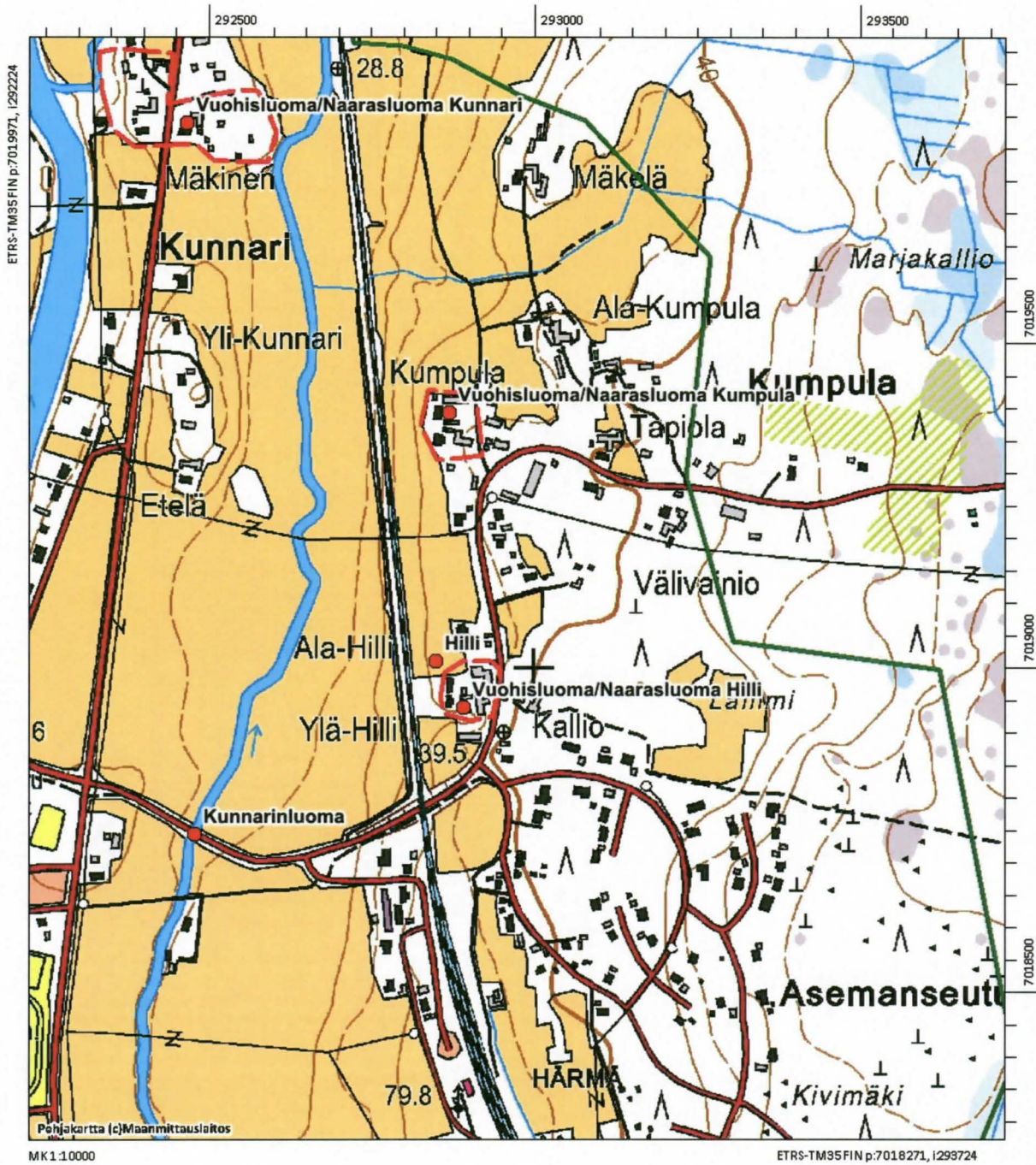
Kumpulan talo (n:o 23) vuoden 1756 kartalla Hillin (n:o 15) pohjoispuolella. Kansallisarkisto, Maanmittaus-
 hallituksen uudistusarkisto, E25:8/1 (1756).

Kumpula (55 ja 57) vuonna 1780-luvulla laaditulla kartalla. Kansallisarkisto, Maanmittaus-
 hallituksen uudistusarkisto, E 24:42/1 (1783, 1786)

Kumpulan talot vuosina 1784-1785 laaditulla Naarasluoman kartalla. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, E24:43/4 (1784-1785).

Kauhava Vuohisluoma/Naarasluoma Kumpula. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

14 Kauhava Pottinen

Perustiedot

<i>Muinaisjäänöslaji</i>	muu kulttuuriperintökohde
<i>Muinaisjäänöstyyppi</i>	kiviaitoja, kivijalka
<i>Ajoitus</i>	historiallinen
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	-
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7024125, i= 291329, z= 42-43 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	kivijalan sijainti (GPS)
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 4,5 km pohjoiseen, Lapuanjoen itärannalla

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

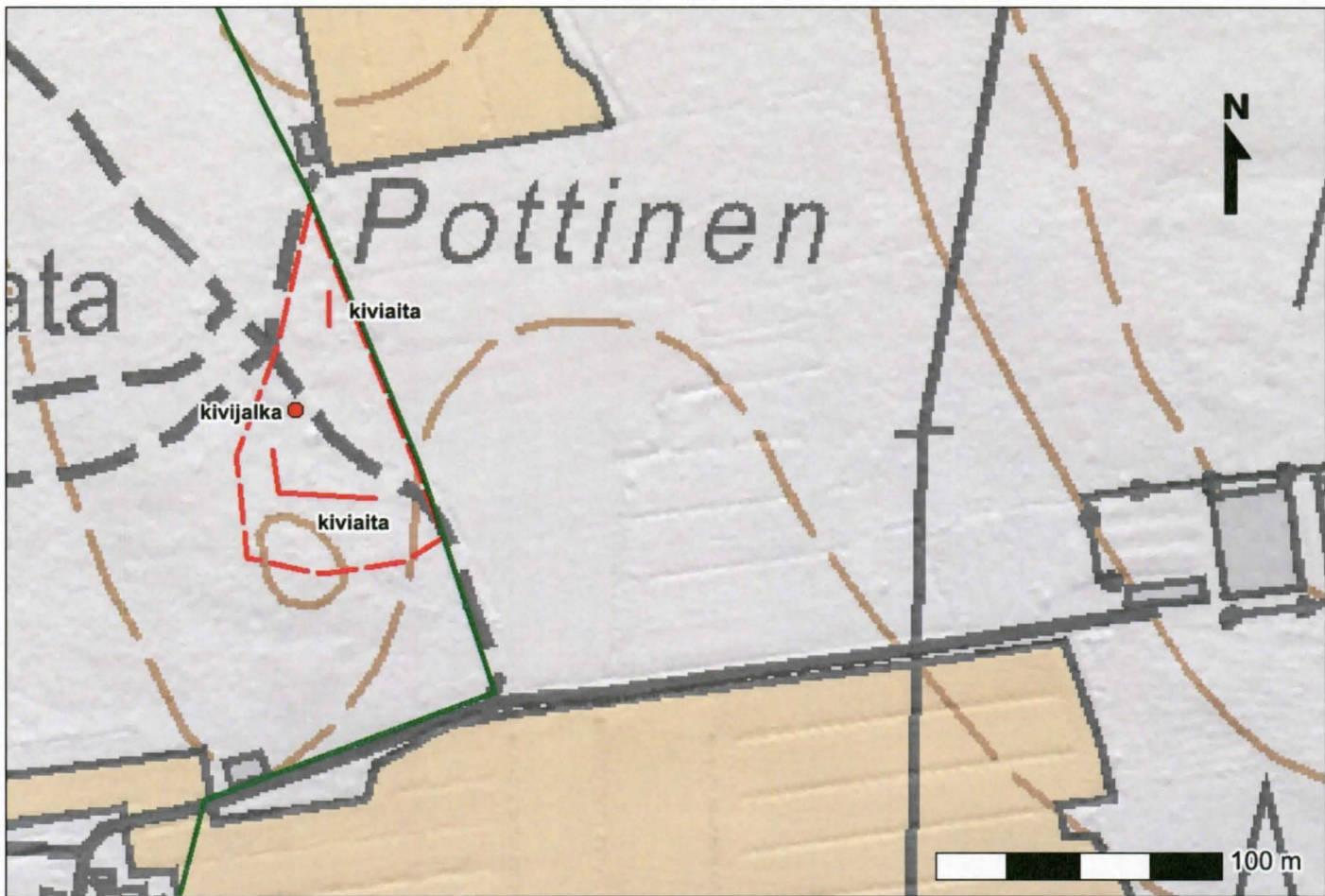
-

Inventointi 2014

Valokuvat AKDG 3945:1-4

Pottisten alue tarkastettiin Alahärmän-Voltin kaavainventoinnin yhteydessä. Alueella on kivijalka ja kiviaidan jäännöksiä. Kivijalka on lähellä kuntosrataa, se on mitoiltaan noin 6 x 4 metriä ja siinä on 2-3 kerrosta isoja harmaakiviä. Kivissä on poranjälkiä. Kivijalasta etelään on isoista kivistä koottu L:n muotoinen kiviaita, joka on leveydeltään noin 1,5 metriä. Kiviaidan sisäpuolella on tasainen aukio, jossa on nykyään kuntosradan parkkipaikka. Kiviaidan ulkopuolella on sammaleista kuusikko. Vaikuttaa siltä, että kiviaita rajaisi vanhaa pihapiiriä. Kuntosradan/tien pohjoispuolella vadelmapensaikossa on toinen, 15 metriä pitkä kiviaita, joka on leveydeltään 1,5 metriä leveä ja korkeudeltaan noin 80 cm. Aita on pensaikon ja metsän reunassa.

Pottisten kivijalka ja kiviaitojen muodostama todennäköinen vanha pihapiiri ei liene kovinkaan vanha. Vielä vuoden 1972 peruskartassa paikalle on merkitty kaksi rakennusta (ei asuinrakennuksia) ja niiden ympärille on rajattu pisteiviivoin aukio. Pihapiirin itäpuolella on vielä vähän aikaa sitten ollut peltoa, mikä erottuu myös ilmalaserkeilauskartalla. Mahdollisesti Pottisten paikka liittyy viljelyksiin, mutta on paikalla saattanut olla asutustakin. Asiaa ei tarkemmin selvitelty inventoinnin yhteydessä, koska kohde on mitä todennäköisimmin nuori, 1900-luvulta.

Pottisten rakenteet peruskartan ja ilmalaserkeilauskartan päällä, mk. 1:2500. Kohteen itäpuolella on vanhan pellon kuvioita nykyisellä metsäalueella.

AKDG 3945:1. Kivijalka, kaakosta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

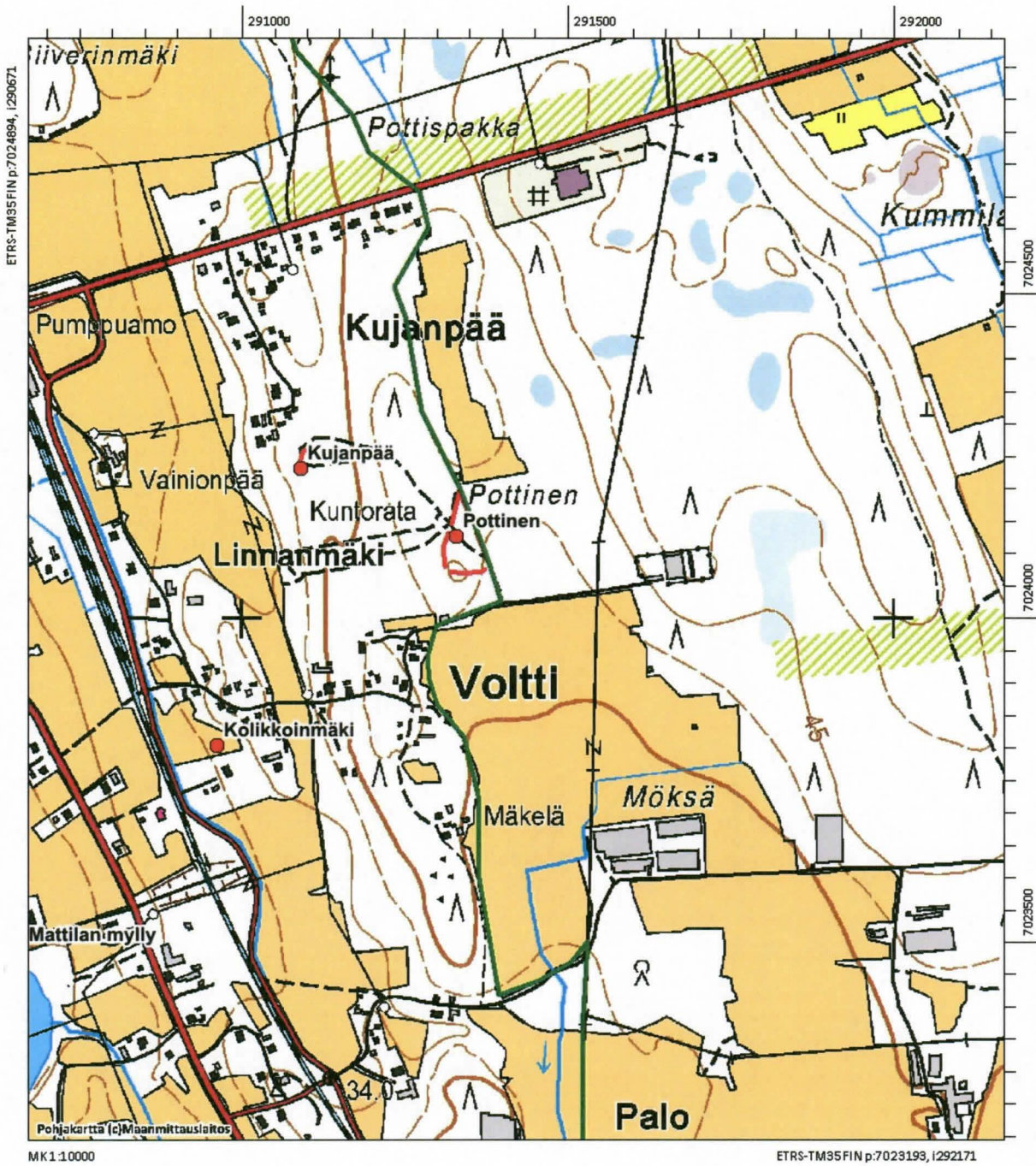
AKDG 3945:2. Kivijalka, idästä. Kuvaaja: Petro Pesonen.

ADG 3945:3. Kiviaita lähellä kivijalkaa, koillisesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 3945:4. Kiviaita vätukon keskellä, pohjoisesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Kauhava Pottinen. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

15 Kauhava Kujanpää

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	muu kulttuuriperintökohde
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	kiviaita
<i>Ajoitus</i>	historiallinen
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	-
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7024231, i= 291090, z= 38-39 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	kivijalan sijainti (GPS)
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 4,6 km pohjoisluoteeseen, Lapuanjoen itärannalla

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

-

Inventointi 2014

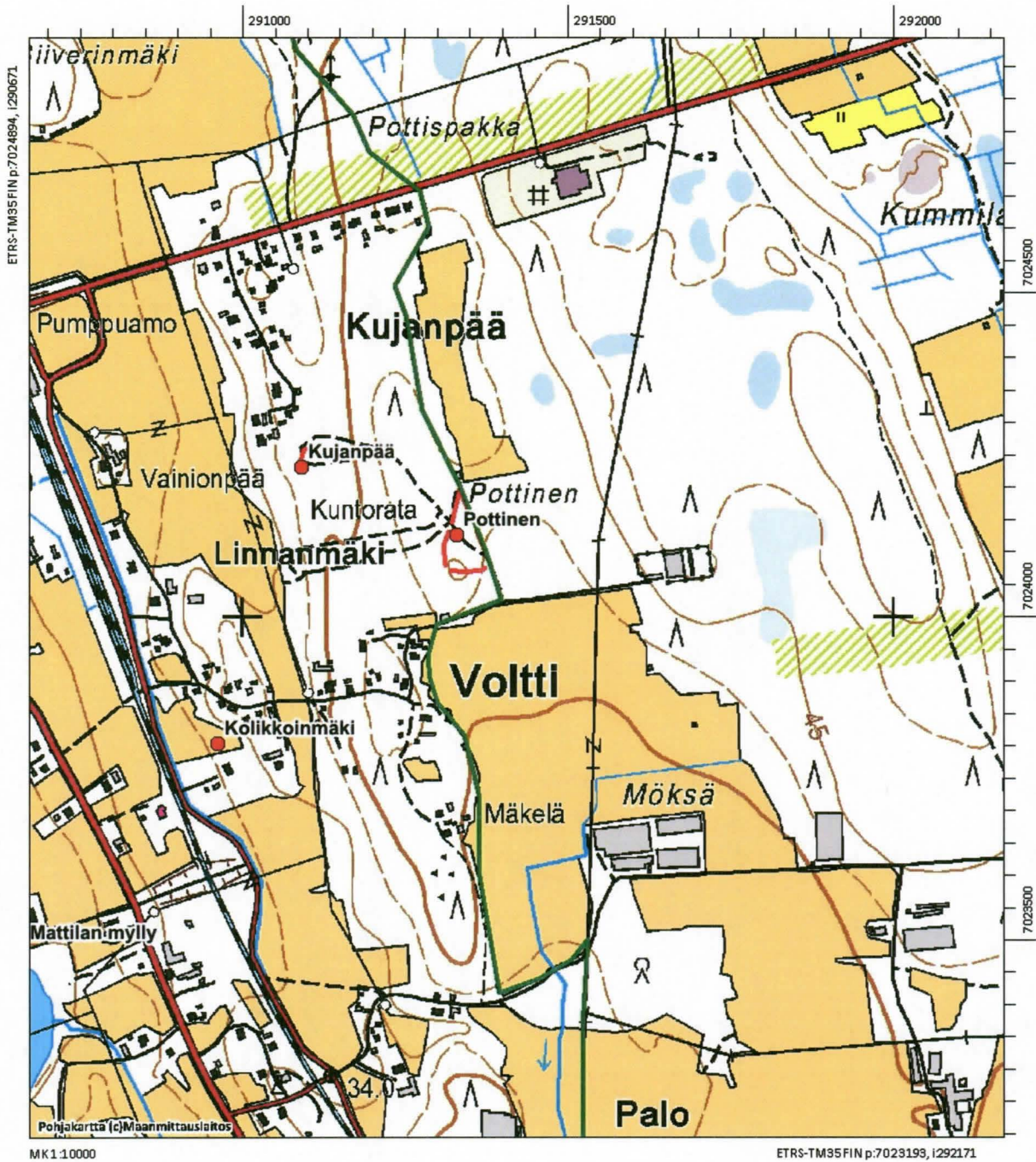
Valokuvat AKDG 3946:1

Pottisten-Kujanpään alue tarkastettiin Alahärmän-Voltin kaavainventoinnin yhteydessä. Alueella on kunnorata, jonka parkkipaikan luona on Pottisten kohde kiviaitoineen ja kivijalkoineen. Kunnoradan varrella, Pottisista 260 metriä luoteeseen lähellä Kujanpään taloja on myös yksi kiviaita. Aita on metsän ja aukean rajassa ja sen toiseen päähän liittyy aidasta kohtisuoraan aitaan nähden, länteen lähtevä oja aukion suuntaan.

Vuoden 1972 peruskartalla paikalla on pisteiviivoin merkitty aukio, mutta vanhan viljelyksen merkkejä ei aivan lähellä ole. Johonkin viljelystoimintaan kiviaita kuitenkin liittyyne. Alueella on saattanut olla pieniä viljelyksiä esim. 1800-1900 –luvulla.

AKDG 3946:1. Kiviaita, kaakosta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Kauhava Kujanpää. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

16 Kauhava Ojanperän mylly

Perustiedot

Muinaisjännöslaji	muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjännöstyyppi	myllyn paikka
Ajoitus	historiallinen, 1700-luku
Rauhoitusluokkaehdotus	-
Koordinaatit (ETRS TM35)	p= 7021651, i= 291742, z= 25 mmpy
Koordinaattien selite	myllyn paikan sijainti (arvio)
Sijainti	Alahärmän kirkosta 2 km pohjoisluoteeseen, Lapuanjoen itärannalla

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

-

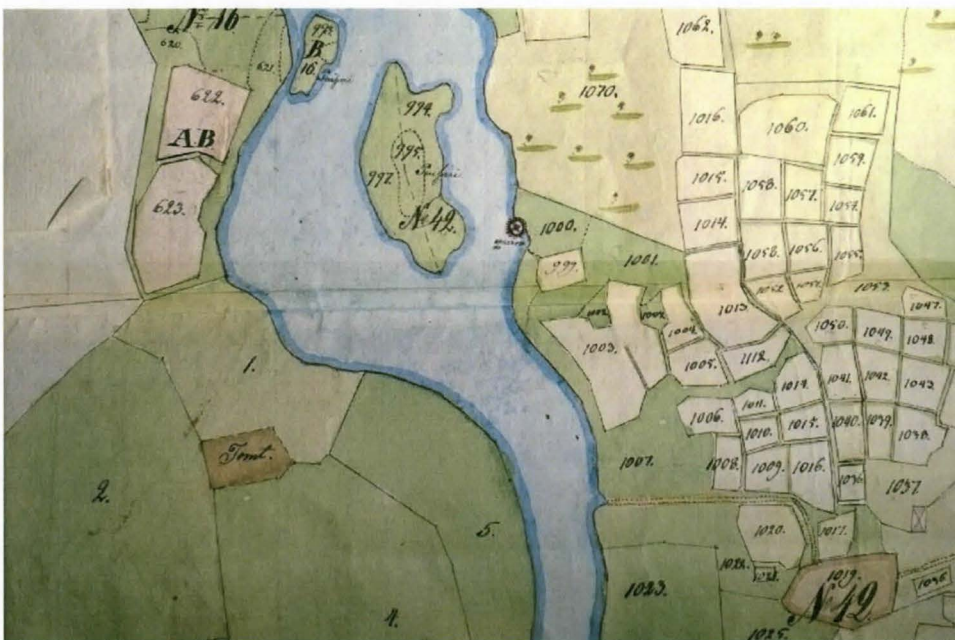
Inventointi 2014

Valokuvat

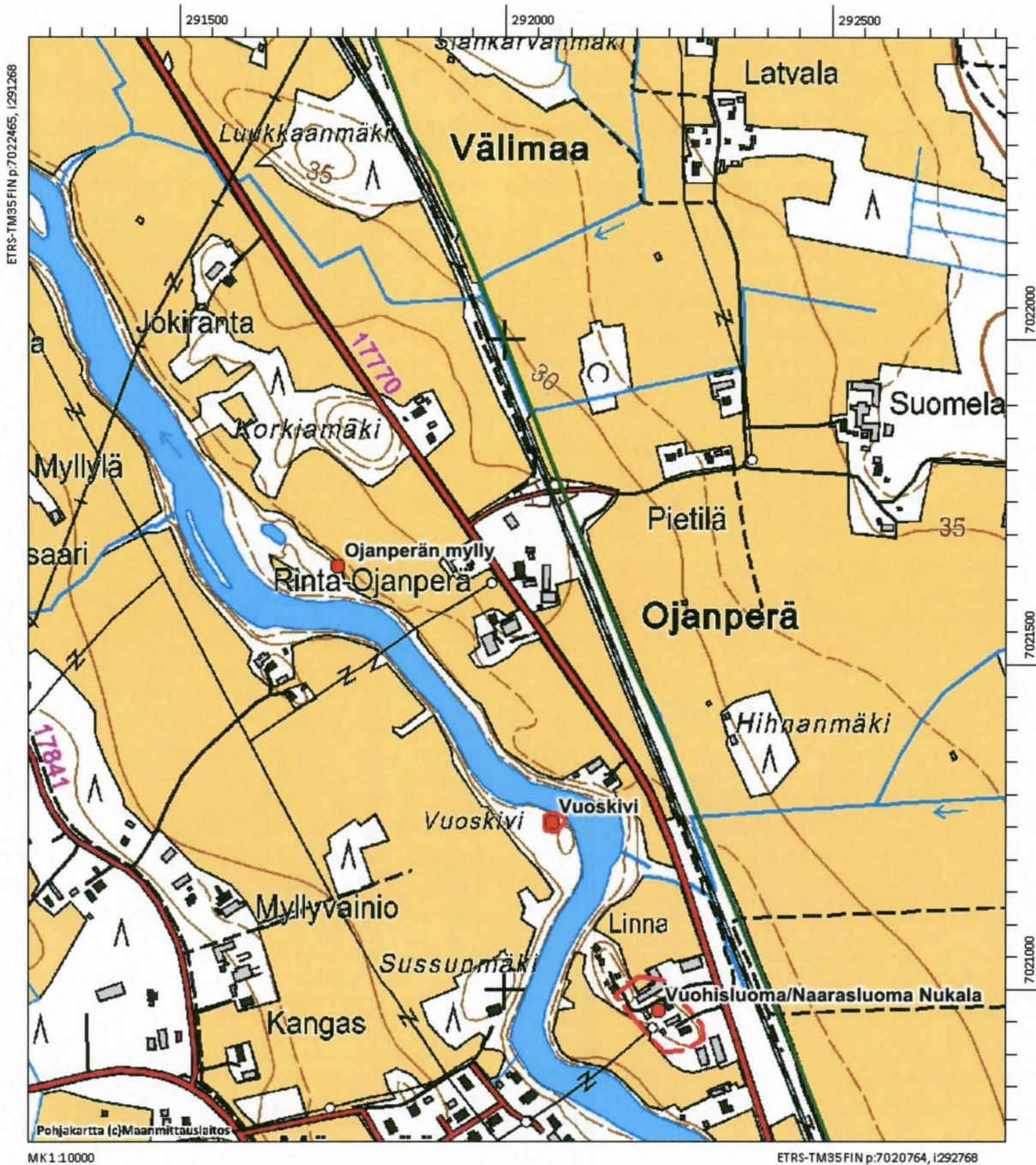
-

Alahärmän kaava-alueella olleiden vanhat myllyt paikallistettiin 1700-luvun kartoilta, mutta yhtään niistä ei onnistuttu tarkentamaan maastossa. Kohteita voi pitää toistaiseksi muina kulttuuriperintökohteina, mutta niissä on potentiaalia myös kiinteäksi muinajännökseksi.

Ojanperän myllyn paikka sijaitsee Lapuanjoen itärannalla, Ojanperän talosta 270 metriä länteen. Ennen joen perkaamista mylly on sijainnut pienen saaren ja mantereen välissä olleen salmen itärannalla. Ojanperän talo on perustettu torppana vuoden 1734 tienoilla ja verotalo siitä tuli vuonna 1751. Mylly on kuulunut Ojanperän talolle.

Ojanperän myllyn paikka vuosien 1789-1810 kartoituksessa. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, E18ai:6/3 (1789-1810).

Kauhava Ojanperän mylly. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

17 Kauhava Mattilan mylly

Perustiedot

<i>Muinaisjännöslaji</i>	muu kulttuuriperintökohde
<i>Muinaisjännöstyyppi</i>	myllyn paikka
<i>Ajoitus</i>	historiallinen, 1700-luku
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	-
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7023488, i= 290661, z= 25 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	myllyn paikan sijainti (arvio)
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 4 km pohjoisluoteeseen, Lapuanjoen itärannalla

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

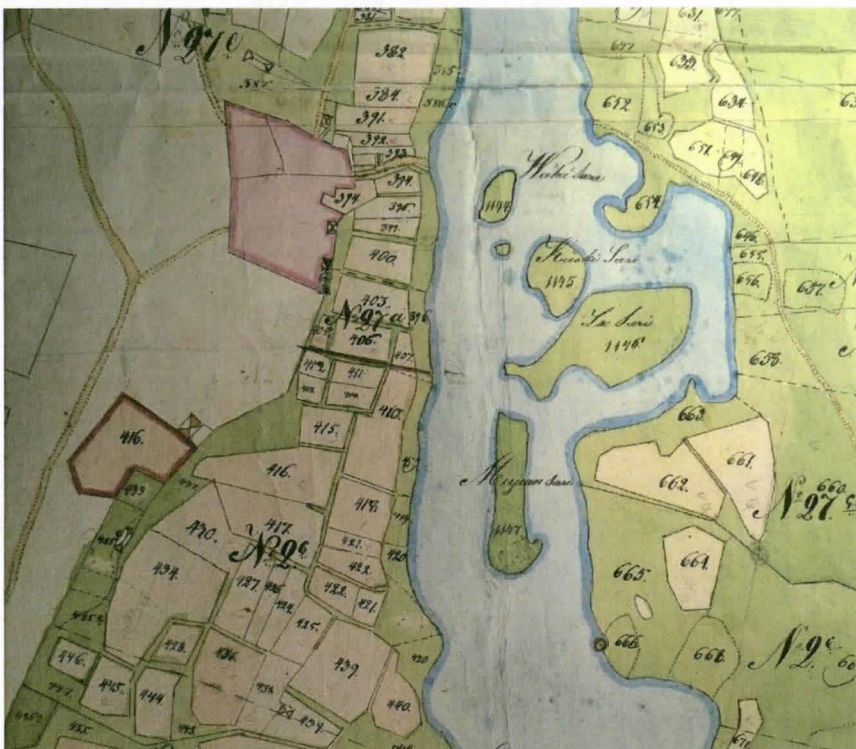
-

Inventointi 2014

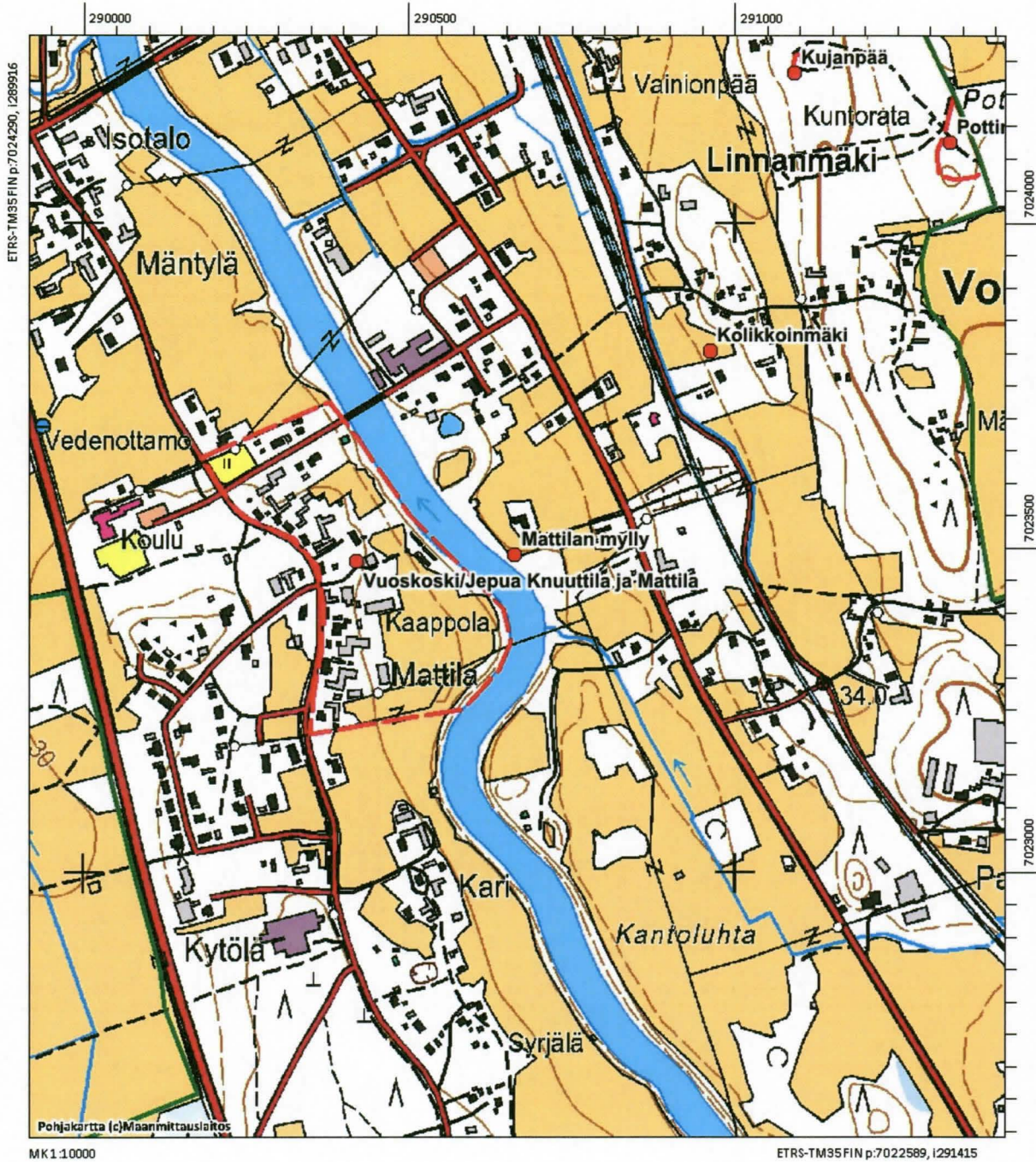
Valokuvat -

Alahärmän kaava-alueella olleiden vanhat myllyt paikallistettiin 1700-luvun kartoilta, mutta yhtään niistä ei onnistuttu tarkentamaan maastossa. Kohteita voi pitää toistaiseksi muina kulttuuriperintökohteina, mutta niissä on potentiaalia myös kiinteäksi muinajännökseksi.

Mattilan myllyn paikka sijaitsee Lapuanjoen itärannalla, Mattilan sillasta 320 metriä kaakkoon. Ennen joen perkaamista mylly on ollut niemellä vastapäätä Vuoskosken kylän taloja joen länsirannalla. Lähelle myllyä laskee pieni oja Kantoluhdan vierestä. Mattilan mylly on merkitty vuosina 1789-1810 laaditulle uudistuskartalle. Mylly on kuulunut Mattilan tiluksiin.

Mattilan mylly vuosina 1789-1810 laaditulla kartalla, tiluskuvio 666. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, E18a1:6/3 (1789-1810).

Kauhava Mattilan mylly. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

18 Kauhava Kunnarin mylly

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	muu kulttuuriperintökohde
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	myllyn paikka
<i>Ajoitus</i>	historiallinen, 1700-luku
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	-
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7019992, i= 292360, z= 26-27 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	myllyn paikan sijainti (arvio)
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 470 m koilliseen, Lapuanjoen itärannalla

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

-

Inventointi 2014

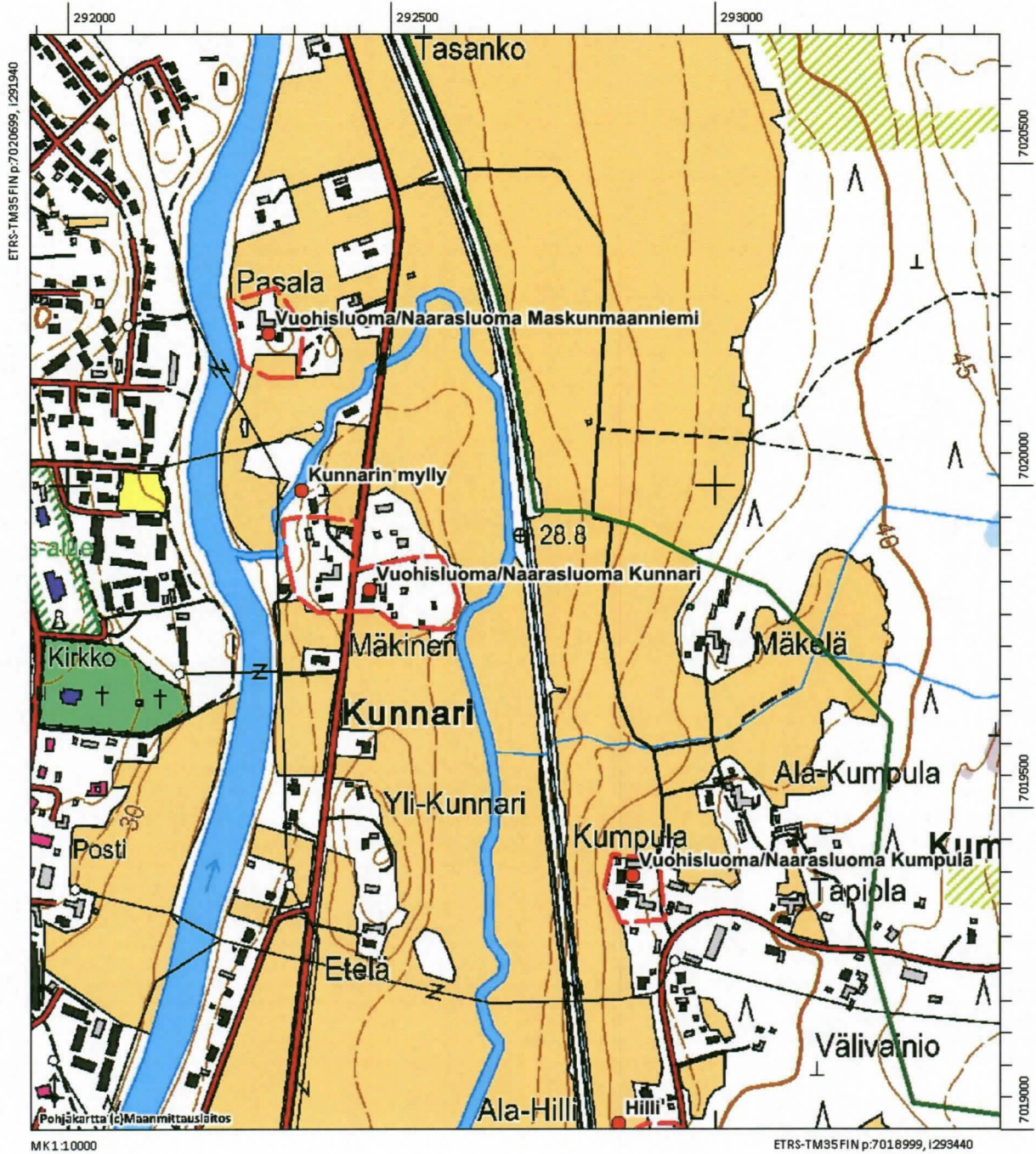
Valokuvat -

Alahärmän kaava-alueella olleiden vanhat myllyt paikallistettiin 1700-luvun kartoilta, mutta yhtään niistä ei onnistuttu tarkentamaan maastossa. Kohteita voi pitää toistaiseksi muina kulttuuriperintökohteina, mutta niissä on potentiaalia myös kiinteäksi muinaisjäännökseksi.

Kunnarin myllyn paikka sijaitsee Lapuanjokeen laskevan Kunnarinluoman etelärannalla, Pasalan talosta noin 250 m etelään. Kunnarin mylly on merkitty vuonna 1786 laadittuun uudistuskarttaan, samoin se on näkyvillä vuosina 1784-1785 laaditulla kartalla. Mylly on kuulunut Kunnarin tiluksiin.

Kunnarin myllyn paikka (punainen rattaan muotoinen kuvio) Kunnarinluomassa vuonna 1786 laaditulla kartalla. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, E24:41/1 (1786).

Kauhava Kunnarin mylly. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

19 Kauhava Kolikkoinmäki

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	löytöpaikka
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	irtolöytöpaikka
<i>Ajoitus</i>	kivikautinen
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	-
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7023802, i= 290961, z= 33 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	arvioitu löytöpaikka, +/- 500 m
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 4,2 km pohjoisluoteeseen, Lapuanjoen itärannalla

Aiemmat tutkimukset ja löydöt

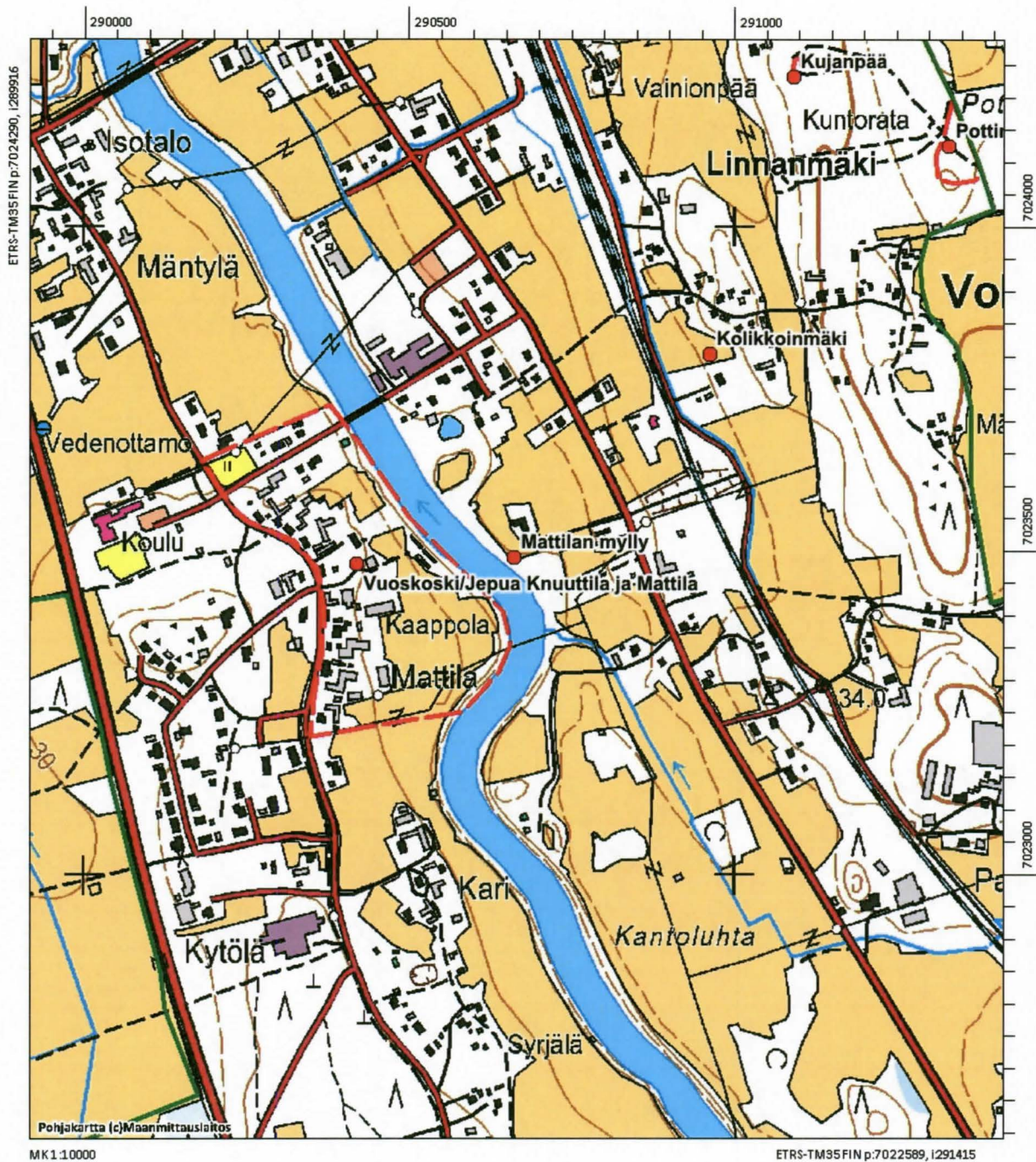
KM 12834 vasarakirveen puolikas
Siiräinen Ari, inventointi 1969

Inventointi 2014

Valokuvat

-

Vasarakirveen puolikas (KM 12834) on löydetty ojan pohjalta Voltin Kolikkomäessä vuonna 1950. Löytäjä oli työmies Aarne Syrjänen. Löytöpaikka on paikallistettu Ari Siiriäisen inventointikertomuksessa vuodelta 1969. Kolikkoinmäellä tarkoitetaan Linnanmäen aluetta. Esine on löydetty savesta, n. 20-30 cm syvältä mäen länsipuolelta työmies Syrjäsen asuinrakennuksesta noin 20 metriä lounaaseen hyvin loivalta länsirinteeltä pellostä.

Kauhava Kolikkoinmäki. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla, löytöpaikat punaisella ympyrällä. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

20 Kauhava Hilli

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	löytöpaikka
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	irtolöytöpaikka
<i>Ajoitus</i>	kivikautinen
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	-
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7019009, i= 292849, z= 35 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	arvioitu löytöpaikka, +/- 500 m
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 1,1 km kaakkoon, Lapuanjoen itärannalla

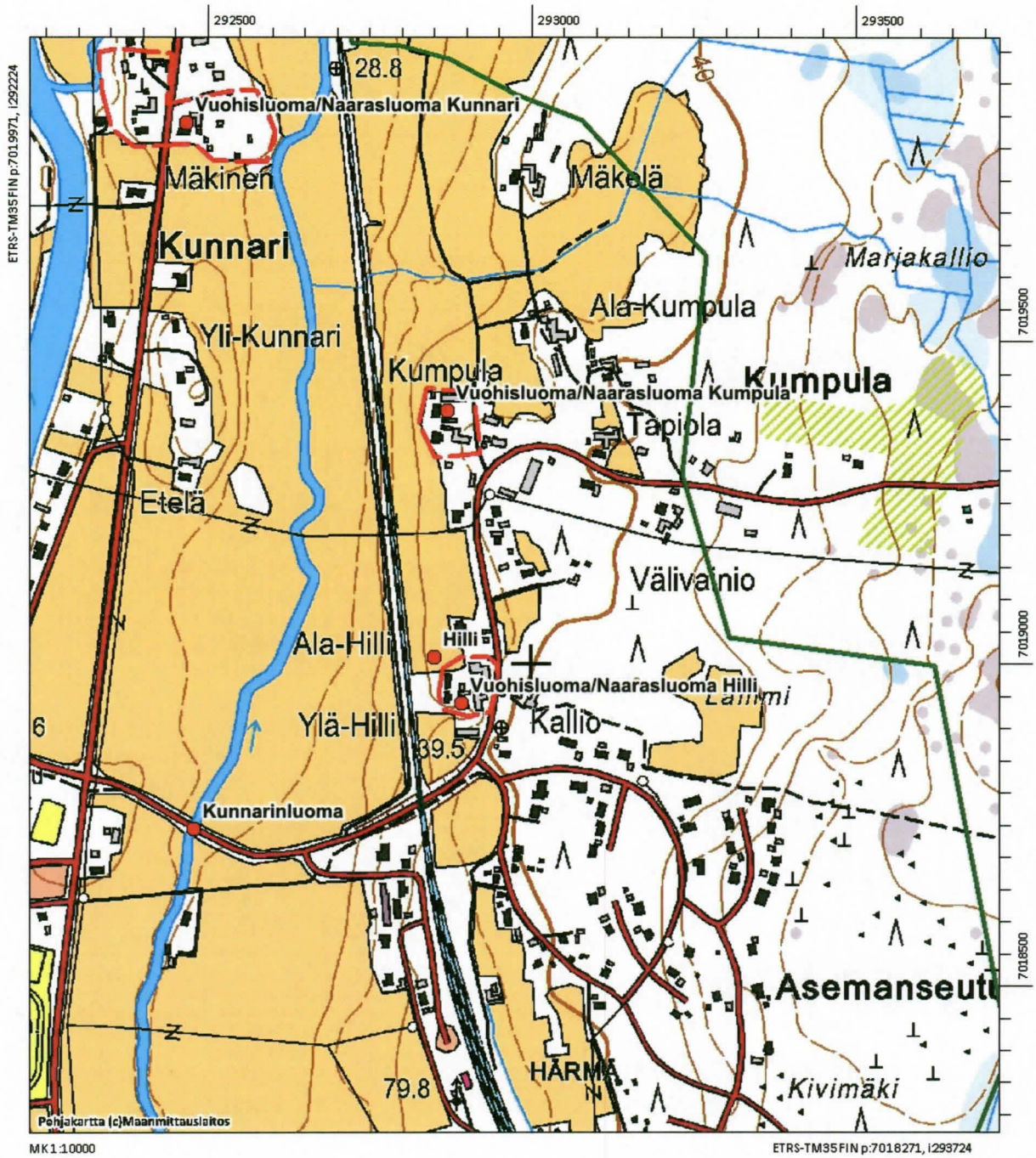
Aiemmat tutkimukset ja löydöt

PHM 3674 kirves (Pohjanmaan museo)

Inventointi 2014

Valokuvat -

Kivikirveen (PHM 3674) on löytänyt maanviljelijä Juho Onnela vuonna 1915 Hillistä ("Koskiby"). Tarkempaa tietoa löytöpaikasta ei ole.

Kauhava Hilli. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla, löytöpaikat punaisella ympyrällä. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.

21 Kauhava Kunnarinluoma

Perustiedot

<i>Muinaisjäännöslaji</i>	löytöpaikka
<i>Muinaisjäännöstyyppi</i>	irtolöytöpaikka
<i>Ajoitus</i>	kivikautinen
<i>Rauhoitusluokkaehdotus</i>	-
<i>Koordinaatit (ETRS TM35)</i>	p= 7018744, i= 292478, z= 27 mmpy
<i>Koordinaattien selite</i>	arvioitu löytöpaikka, +/- 200 m
<i>Sijainti</i>	Alahärmän kirkosta 1 km kaakkoon, Lapuanjoen itärannalla

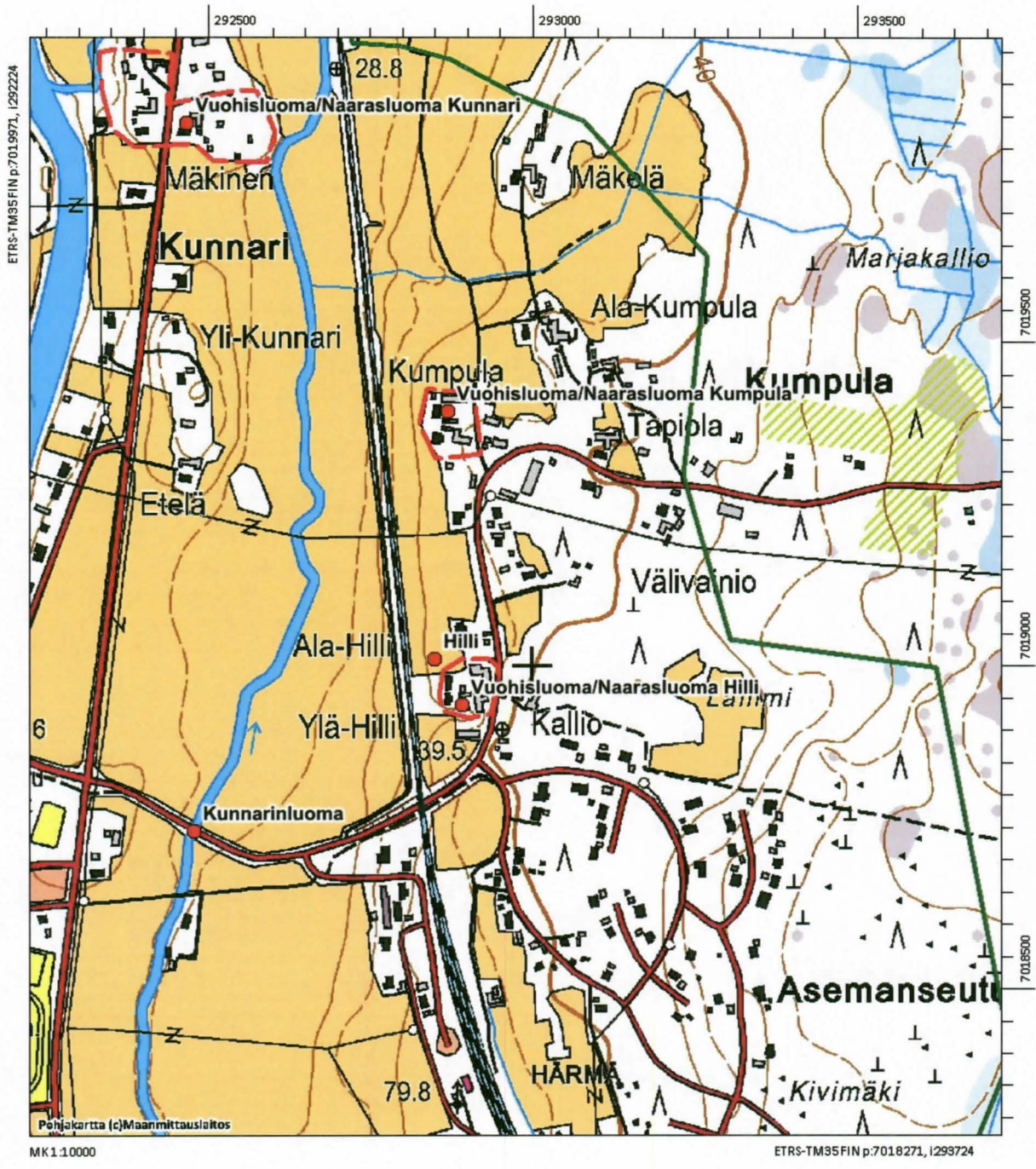
Aiemmat tutkimukset ja löydöt

KM 3854:2 "kovasin"

Inventointi 2014

Valokuvat -

Mahdollinen kovasin (KM 3854:2) on löydetty Kunnarinluoman siltaa tehdessä vuonna 1882. Mikäli silta on vanhalla paikallaan, löytöpaikka on suhteellisen tarkasti paikannettavissa. Alue on tasaisesti Kunnarinluomaan laskevaa peltoa.

Kauhava Kunnarinluoma. Peruskarttaote 1:10000. Kiinteät muinaisjännökset rajattu yhtenäisellä punaisella viivalla, muut kulttuuriperintökohteet katkoviivalla, löytöpaikat punaisella ympyrällä. Kohteen pistekoordinaatti on punaisen ympyrän kohdalta.